Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра адміністративного, фінансового та інформаційного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЕКТ)

на тему:

Правові засади використання інформаційно-комунікаційних технологій в публічному адмініструванні

Студента 2 курсу, 6 мз групи,
спеціальності 081 «Право»,
спеціалізації «Фінансове право» _____ Зінченко Ярослава Олександровича

Науковий керівник
д.ю.н., професор _____ Гуржій Тарас Олександрович

Гарант освітньої програми
к.ю.н., професор _____ Ніколаєва Людмила Вікторівна

Київ 2018

ЗМІСТ

ВСТУП 3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ВІДНОСИН ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ 9
1.1. Інформаційно-комунікаційний аспект взаємодії влади та громадськості як об'єкт наукового вивчення 9
1.2. Поняття та сутність інформаційно-комунікаційних технологій 18
1.3. Принципи використання інформаційно-комунікаційних технологій як інструменту взаємодії влади і громадськості 30
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ 39
2.1. Організаційне забезпечення публічного адміністрування сфери інформаційно-комунікаційних технологій 39
2.2. Правова регламентація використання інформаційно-комунікаційних технологій у відносинах влади та громадськості 57
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ 74
3.1. Зарубіжний досвід з використання інформаційно-комунікаційних технологій у взаємодії влади та громадськості 74
3.2. Ресурсне забезпечення інформаційно-комунікаційних технологій як інструменту взаємодії влади та громадськості в Україні. 93
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ 104
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 112

ВСТУП

Актуальність теми дослідження.В умовах формування інформаційного суспільства та його політичної модернізації вирішального значення набуває проблема управління суспільними відносинами за допомогою інформації та комунікації в цілому, а також управління інформаційно-комунікативними відносинами влади та громадськості на основі якісного з ростання потенціалу інформаційної політики. Зміцнення фундаменту держа ви можливе за двох умов – ефективної внутрішньої і зовнішньої політики та розумного інформаційно -комунікаційного забезпечення цієї політики. Дослідження інформаційно-комунікаційних технологій у взаємодіївлади та громадськості та перспекти ви імплементації цього досвіду у вітчизняному та зарубіжному публічному адмініструванні є однією з актуальних наукових проблем, оскільки в суча сних умовах інформація та комунікація є невід'ємними складовими будь-яких форм суспільних відносин, зокрема у встановленні конструктивної вз аємодії між органами влади та громадськістю як такою.

Запровадження на пострадянському просторі нової парадигми функці онування органів державної виконавчої влади й органів місцевого самовря дування потребує, в свою чергу, переорієнтації форм і методів їхньої діял ьності для задоволення потреб споживачів публічних послуг, переосмислен ня концепції управління суспільною інформацією та забезпечення надійног о зворотного зв'язку з громадськістю. Сьогодні політична активність грома дян все активніше зростає. Різні спільноти об`єднуються у громадські орга нізації задля системного представлення й захисту своїх інтересів у взаємов ідносинах з державними органами.

Внаслідок адміністративних перетворень в будь-якій державі світу відбуваються значні зміни у державному управлінні і ві дносинах держави та громадянського суспільства, в яких органи влади вис

тупають як адміністративні структури, що надають послуги, а громадськість представлена як клієнт, що їх отримує. Ефективність державної влади напряму залежить від характеру комунікації як всередині самих органів влади, так і від рівня залучення громадян до процесу прийняття рішень. Змінюються, відповідно, функції основних суб'єктів комунікації.

Досвід зарубіжних країн засвідчує, що ефективність комунікації значно підвищується при системному впровадженні новітніх технологій у цей процес. Прийняття узгодженої нормативно-
правової бази та розвиток єдиного інформаційного простору повинні охоплювати всі елементи сучасної інформаційної інфраструктури. Вони сприятимуть розбудові техніко-
технологічної бази органів влади, ефективній взаємодії відомчих інформаційних систем, а також передбачатимуть створення єдиних правил формування, обліку, збереження, використання інформаційних ресурсів, даних і протоколів для забезпечення взаємодії всіх суб'єктів інформаційних відносин у суспільстві.

Враховуючи, що кожна сучасна держава піклується про інформаційний супровід своєї діяльності, для розвинених країн поширення інформації по всьому світу –
важливий компонент їхньої зовнішньополітичної стратегії. У процесі формування державної політики беруть участь не лише ЗМІ (радіо, телебачення, газети, журнали, Інтернет), а й різні форми мистецтва (кіно, шоу-
бізнес, література, живопис, музика тощо), які стають формами впливу на свідомість мас, формують політичні уподобання, перебираючи певною мірою на себе функції ідеології. Способи маніпулювання громадською думкою як реальна складова зовнішньої і внутрішньої політики держави спираються на ЗМІ які дозволяють корегувати, регламентувати і проектувати в масовій свідомості громадян певне ставлення до тих чи інших подій, держа вних намірів і дій. Удосконалення технічних можливостей стало фактором появи витончених політичних маніпуляцій. У XX столітті з'явилися нові

технологічні засоби, за допомогою яких пропагуються певні ідеї серед вел ичезних мас людей. ЗМІ стають одним з головних інструментів маніпулюв ання і позбутися цього в інформаційному суспільстві людина вже не в зм озі. Базовими форматами маніпулятивного впливу є реклама, агітація, проп аганда, PR, новинний формат і продукти масової культури.

Отже, інформаційно-
комунікаційні механізми і технології суттєво впливають на відносинами вл ади та громадськості і стають найважливішим фактором державотворення. Перехід до нового типу соціальної організації, що має інформаційну та ме режеву природу, тобто «відкритого інформаційного суспільства», є доміну ючою тенденцією розвитку світової цивілізації у XXI століття.

У процесі розвитку суспільства були вироблені спеціальні способи в пливу на суспільну поведінку та політичне життя загалом. З одного боку, сучасні інформаційно-
комунікаційні технології мають великий потенціал впливу. З іншого боку, вони є нейтральними. За допомогою ЗМІ держава та інші політичні суб'єк ти можуть не лише інформувати населення про цілі та цінності своєї полі тики, а й моделювати відносини з громадськістю, які стосуються формува ння представницьких органів влади та правлячих еліт, підтримання відпові дних цілей, традицій і стереотипів. Сучасні ЗМІ стали практично найпоту жнішим інструментом цілеспрямованого конструювання політикуму, засобо м вибудовування необхідних зв'язків і відносин влади з громадськістю.

Будучи активними учасниками міжнародного політичного життя, дер жави створюють мережу інформаційних агентств, характер діяльності яких є глобальним. Їм притаманна швидкість збору, обробки та розповсюджен ня інформації, стрімкість реагування на технічні нововведення, широка і в сеохоплююча мережа кореспондентів та представництв. Їхні фінансові мож ливості роблять їх конкурентоспроможність практично недосяжною для на ціональних та регіональних служб. Їхня діяльність передбачає: створення і міджевих веб-порталів, використання веб-

сайтів зовнішньополітичного відомства та дипломатичних представництв за кордоном із відповідним інформаційним наповненням та мовною доступні стю.Отже, для того, щоб держава сприймалася в міжнародному просторі я к надійний і передбачуваний партнер, що розділяє європейські демократич ні цінності, необхідно задіяти такі інформаційно-
комунікаційні механізми, як: налагодження комунікації з міжнародними гр омадськими організаціями, що є її симпатантами й готові співпрацювати н авколо більшості стратегічно-важливих питань.

Мета і завдання дослідженняполягає у проведенні системного аналі зу особливостей інформаційно-
комунікаційних технологій як інструменту взаємодії влади та громадськост і.

Для досягнення зазначеної мети були поставлені наступні *завдання:*

- визначити сутність формування публічних комунікацій влади та громадськості в сучасній науковій літературі;
- здійснити теоретичну ідентифікацію термінів «комунікація», «інф ормаційно-комунікаційні технології»;
- класифікувати основні принципи та засоби комунікації влади з г ромадськістю;
- визначити організаційно-
правові умови забезпечення інформаційно-
комунікаційних технологійвідносин влади та громадськості;
- виокремити комунікативні технології як інструмент формування довіри влади угромадськості;
- узагальнити зарубіжнийдосвід з використанняінформаційно-
комунікаційних технологійу взаємодіївлади та громадськості та перспектив и його імплементації у вітчизняному публічному адмініструванні;
- проаналізувати ресурснезабезпечення інформаційно-
комунікаційних технологійяк інструментувзаємодії влади та громадськості в Україні.

Об'єкт дослідження – є суспільні відносини у сфері інформаційно-комунікаційних технологій.

Предмет дослідження – правові засади виконання інформаційно-комунікаційних технологій в публічному адмініструванні

Методи дослідження. У ході дослідження використовувалась раціональна сукупність методів наукового пізнання, зокрема: - метод абстрагування дозволив відійти від несуттєвих рис і властивостей предмета дослідження та зосередитись на розгляді його найбільш важливих аспектів (підрозділи 1.1., 1.2., 1.3. та ін.). За допомогою метода дедукції на основі знань про сучасний стан і тенденції розвитку визначено шляхи вдосконалення ресурсного забезпечення інформаційно-комунікаційних технологій (підрозділ 3.2.). Застосування індуктивного методу дало змогу висвітлити організаційно-правові засади публічного адміністрування інформаційно-комунікаційних (підрозділи 2.1., 2.2.). Метод аналізу використаний при вивченні поняття та сутності, організаційного забезпечення та правової регламентації публічного адміністрування сфери інформаційно-комунікаційних технологій (підрозділи 1.2., 2.1., 2.2., 3.1., 3.2.).

Крім того, у випускній кваліфікаційній роботі були використані спеціальні методи наукових досліджень: формально-логічний – при формулюванні визначень понять, побудові наукових класифікацій, обґрунтуванні висновків і пропозицій; логіко-семантичний – при тлумаченні окремих положень Закону України "Про інформацію"; логіко-юридичний – при розробці пропозицій по вдосконаленню чинного законодавства.

Практичне значення одержаних результатівполягає в тому, що за умови подальшого розвитку вони можуть бути корисні: – для вдосконалення законодавства у сфері інформаційно-комунікаційних технологій; – для подальших наукових досліджень та розробки рекомендацій щодо мож

ливості їхнього застосування в медіа-просторі сучасної України.

Структура роботи. Структура випускної кваліфікаційної роботи підп орядкована меті та завданням дослідження. Робота складається із вступу, т рьох розділів, семи підрозділів, висновків і пропозицій, а також списку ви користаних джерел. Загальний обсяг випускної кваліфікаційної роботи стан овить 114 сторінок, з них основного тексту –

101 сторінка. Список використаних джерел нараховує 117 найменувань.

РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ВІДНОСИН ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ

1.1. Інформаційнокомунікаційний аспект взаємодії влади та громадськості як об'єкт наукового вивчення

Концептуальне осмислення комунікативних технологій, зокрема публічних комунікацій влади та громадськості,відбулося у XX столітті і було пов'язано насамперед з розвитком демократичних інститутів та пануванням індустрії ЗМІ у політичному житті. Внаслідок цього в органах державної влади й місцевого самоврядування було створено спеціальні структури зв'язків із громадськістю – паблик рілейшнз (PR), які забезпечують їх цінною інформацією, а також підтримують постійний діалог із громадськістю. Державне управління не може існувати без комунікації, як форми взаємодії різноманітних суб'єктів і об'єктів управління, оскільки будь-який конструктивний політичний режим потребує погодження позицій у постійному діалозі між владою і громадськістю. Комунікації інформують населення і владні структури та інститути громадянського суспільства, дозволяють видавати накази, ухвалювати законодавчі акти, переконувати людей.

Інакше кажучи, державне управління – це, перш за все, прийняття і реалізація рішень, заснованих на результати вності використання сучасних інформаційних і комунікативних технологій.

Проблема формування публічних комунікацій влади та громадськості в сучасній науковій літературі, її теоретичні засади, роль та ефективність PR-моделей практично не досліджувалися, незважаючи на те, що зв'язки із громадськістю є однією з ключових сфер діяльності управлінських структур.

Сьогодні можна стверджувати, що сформувалася нова модель взаємн громадян із владою, в межах якої різні формування громадян стають менш залежними від держави, а органи державної влади й місцевого самоврядування дедалі більшою мірою залежать від громадян та їхніх об'єднань. Так владні структури вже не можуть ефективно виконувати свої функції без взаємодії з суспільством. Тобто, крім класичних технічних управлінських умінь, необхідно сформувати новий образ публічних комунікацій влади та громадськості, а також систематично здійснювати постійний, двосторонній зв'язок з громадськістю.

В українській філософській, політологічній, соціологічній, юридичній, економічній науці проблемам взаємодії публічних комунікацій влади та громадськості, а також використання інформації і комунікації в політичному управлінні приділяли увагу наступні дослідники: І. Арістова, В. Бебик, Т. Безверхнюк, О. Берегова, М. Головатий, М. Гуревич, Н. Дніпренко,С. Довгий, Н. Драгомирецька, В. Дрешпак, А. Єрмоленко, М. Згуровський, О. Зернецька, С. Кащавцева, В. Козбаненко, В. Конецька, В. Королько, В. Комаровський, Ю. Макаренко, В. Малиновський, А. Мельник,М. Михальченко, В. Лісничий, Т. Ляпіна, Н. Нижник, А. Новицький, Г. Почепцов, Т. Притиченко, В. Ребкало, Є. Ромата, В. Рубцов, І. Слісаренко, С. Серьогін, М. Томенко, Є. Тихомирова, Ю. Шемшученко, В. Цимбалюк та ін.

В основі *соціокомунікативного аналізу* лежать різні підходи до визначення публічних комунікацій влади та громадськості. В. Моїсеєв дослідив феномен інформаційної діяльності в державному управлінні. А. Звєрінцев репрезентував аналітико-прогностичну, організаційно-управлінську, комунікативно-інформаційну і консультативно-методичну функції комунікативної діяльності. А. Мельник, А. Васіна, Н. Кривокульська акцентували увагу на комунікаціях, що виконують інформаційну, мотиваційну, контрольну, експресивну функції в державних установах і організаціях. Ф. Шарков виокремив дослідницькі, організаторські, експертні функції комунікації. Зокрема, В. Мазур розглядає проблеми комунікації

на рівні місцевих органів влади (МОВ), тому що, на його думку, саме н а місцях має забезпечуватися конституційне право громадян на інформаці ю. Саме тут відбувається налагодження контактів влади з цільовими аудит оріями населення, узгодження надання публічних послуг з потребами гром адян, здійснення контролю якості цих послуг та оперативне реагування на зміни в інформаційному просторі. Одне з головних завдань МОВ – надання публічних (громадських, муніципальних, соціальних, адміністрати вних, управлінських та інших) послуг населенню з метою забезпечення за доволення його потреб у різноманітних сферах життєдіяльності. Реалізація зазначених завдань, в свою чергу, потребує відповідного комунікативного забезпечення. Саме інформація і комунікація виступають основою процесу надання послуг [1].

Одним із ключових у сучасній гуманітарній науці є полісемантичний термін «громадськість». У найзагальнішому сенсі слова під громадськістю розуміють будь-яку групу людей (або окремих індивідів), що так чи інакше пов’язані з ж иттєдіяльністю тієї чи іншої організації або установи. Це можуть бути її в ласні службовці, громада, яка мешкає по-сусідству, споживачі, працівники засобів інформа-ції, державні службовці, видатні особистості тощо [2, с. 116].

Поняття «громадськість» часто сприймається як синонім поняття «ау диторія» (audience). Між поняттями «громадськість» та «ауди-торія» можна поставити знак рівності в тих випад-ках, коли окрема група людей розглядається як об’єкт певних форм вплив у, як пасивний реципієнт інформації. Окремі елементи системи зв’язків із громадськістю, зокрема проблеми комунікації, формування громадської дум ки розглянули такі вітчизняні дослідники В. Оссовський, В. Полторак, О. Вишняк та інші. Дослідженням питань регіональних еліт займалися О. Як убовський, І. Попова, М. Кунявський та інші.

Будь-

яка активність або пасивність аудиторії з огляду на проблему встановленн я зв'язків із громадськістю (особливо якщо цією аудиторією є групи, що і стотно впливають на функціонування організації) означає, що у сфері пуб лічних відносин в організаціях робота ведеться ефективно або неефективн о. Тому не випадково постійно розробляються й активно проводяться коротко- або довгострокові ПР-кампанії, спрямовані саме на те, щоб пасивну аудиторію перетворити на а ктивну, яка б жваво відгукувалася на політику, лінію поведінки, продукцію-даної організації, фірми. Для ПР-практики саме така «активна аудиторія» і стає громадськістю. У зв'язку з цим в даній роботі використовується *ситуаційний підхід* (такий підхід до визначення поняття «громадськість» був запропонований ще на початку століття американським філософом, представником прагматизму Дж. Дьюї, який розумів «гр омадськість» як активне соціальне утворення, що в певний момент об'єднує всіх, хто стикається з спільною проблемою і може разом шукати шляхи її розв'язання) [12, с. 55].В межах цього підходу «громадськість» (активна аудиторія) за певних обставин так або інакше згуртувалася навколо конкретних спільних інтересів чи переживань.

В свою чергу, американський дослідник Дж. Груніг звернув увагу на три фактори ситуаційного характеру, які завдяки саме комунікації (спілкуванню людей між собою) перетворюють латентну (приховану) громадськість на активну. Серед цих факторів він називає: усвідомлення проблеми; усвідомлення обмежень; рівень включеності [12, с.117].

Отже,громадськість формується навколо спільного інтересу певного кола людей, що перебувають у комунікації.

У теорії та практиці публічних комунікацій владита її зв'язків із гро мадськістю істотне значення має проблема групування й ідентифікації гро мадськості. *Компаративний підхід*, що використовується у філософській, п олітологічній та юридичній науках при визначен-
ні й порівнянні різних груп громадськості, багато в чому співзвучний із т им, яким корис-
туються соціологія та соціальна психологія. При групуванні громадськості виокремлюються групи, які певний соціальний інститут (корпорацію, держа вну установу, громадсько-
політичну організацію чи окрему особу) вважають такими, що відповідают ь правилам. Зовнішня громадськість –
це групи людей, які безпосередньо не пов'язані з організацією (преса, де ржавні органи, працівники сфери освіти, клієнти, мешканці близь-
кої до організації місцевості, постачальники тощо). Внутрішня громадськіс ть –
це групи людей, що належать до складу конкретної організації (робітник и, інженерно-технічні працівники, керівники, акціонери, ра-
да директорів тощо).

В межах інформаційного підходу, згідно з І. Вітаньи, класична типо логізація громадськості включає: працівників засобів масової інформації (м ісцеві, загальнонаціональні, спеціальні канали, пресу, телебачення, радіо-
мовлення та відомчі засоби); самі організації (керівний і службо-
вий персонал центрального офісу, головні обрані й призначені спеціалісти
різного профілю, заслужені та почесні члени організа-
ції, виробничий персонал різних рівнів, обслуговуючий персонал на вироб ництві, члени профспілки та інші); місцеву громаду (її засоби інформації, лідерів груп і керівників місцевих політичних, громадських, ділових, релігі йних, культур-
них та інших організацій); інвесторів(реальних та потенційних, пресу з фі нансових питань, статистичні служби, мережі фінансової та економічної ін

формації, організації страхування тощо); органи держави (представників за конодавчої, виконавчої і судової влади центрального та місцевого рівнів, органи місцевого самоврядування тощо); споживачів(персонал організації, різні групи споживацької громадськості, активісти захисту прав споживачів, видавництва для споживачів, місцеві засоби інформації та лідери місцевої громади і місцевих організацій); громадськість груп особливих інтересів (їх канали інформації, лідери та керівники організацій тощо).

При розробці теорії та практики комунікацій владита громадськості д едалі більшого значення набуває *психографічний підхід*. Такий підхід дає можливість з урахуванням соціально-демографічних, соціальноекономічних характеристик населення виокремлювати ті або інші групи громадськості, які носять транссоціальний характер. Це має особливе значення для паблик рілейшнз, оскільки типологізація груп громадськості, насамперед з урахуванням притаманних їм інтересів, установок, переконань, повсякденних уподобань і звичок, виявляється досить ефективною для розв’язання конкретних завдань організації у сфері політичної реклами й політичного маркетингу. Такий підхід широко використовується і для розв’язання ряду політичних питань, особливо під час проведення виборчих кампаній політичними партіями або окремими кандидатами. Прикладом цього може бути також типологія споживацької громадськості, що розроблена з урахуванням ціннісних орієнтацій і стилів життя людей. Це одна з нових систем психографічної сегментації та передбачення поведінки споживачів.Закладені в ній принципи виявилися досить ефективними для сфери політичної культури.

У даній роботі досліджуються також проблеми та перспективи використання інформаційно-комунікаційних технологій в діяльності органів державної влади як важливої передумови формування відкритого та прозорого діалогу інститутів влад

и при їх взаємодії з громадськістю.Концепція інформаційного суспільства передбачає існування низки важелів контролю громадян за діяльністю органів державної влади, чим забезпечується їхня реальна участь в управлінні державними справами.Надзвичайно важливу роль у формуванні інформаційного суспільства в умовах глобалізації відіграє політико-
правова основа використання цифрових засобів комунікації.

Основна задача даної роботиполягає також у визначенні ролі інформаційно-
комунікаційних технологій у вітчизняному політичному просторі, а також напрямів оптимізації роботи органів державної влади в контексті забезпечення прозорого та відкритого діалогу органів влади з громадськістю.

На законодавчому рівні в Україні сьогодні прийнято понад 600 різноманітних нормативно-
правових актів, які регулюють побудову інформаційного суспільства. Однак, всі законодавчі акти, що стусуються саме цифрової комунікації в системі органів державної влади та їхні практичні аспекти, визначені на рівні підзаконних нормативно-
правових актів. Зокрема, система електронного урядування в Україні запроваджена й діє на основі таких нормативних документів як постанови Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи «Електронний Уряд», «Про затвердження Положення про Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів», розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Концепції формування системи національних електронних інформаційних ресурсів», «Про затвердження заходів і реалізації Концепції формування системи національних електронних інформаційних ресурсів», «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні», «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронного урядування в Україні». Однак, більша частина цих положень носить декларативний характер і зводиться до інформування органами державної влади населення через мережу Інтернет

про свою діяльність. В Україні комунікація направлена на публікацію на веб-сторінках органу влади інформації про власну діяльність.

Також функціонує урядовий портал та державна система електронних звернень. Робота такого порталу зводиться до одностороннього інформування громадянина про діяльність уряду та урядових структур, але не дає можливості громадянину взяти участь в управлінні державою.Громадянин може отримати необхідну йому інформацію, надіславши запит на інформацію. Запит на інформацію передбачений Законом України «Про доступ до публічної інформації», проте такий вид звернення не передбачений в чинному Законі України «Про звернення громадян», що призводить до непорозумінь і частих відмов з боку державних органів щодо надання інформації.В Україні існує плюралізм інституційного забезпечення та здійснення цифрової комунікації між органами державної влади та громадськістю.

У той же час, аналізуючи цифрову комунікацію зарубіжних органів влади можна дійти висновків, що вона направлена, в першу чергу, на створення і ведення діалогу з основними цільовими аудиторіями та зосереджується на наданні послуг громадян. У Великобританії більшість послуг, необхідних громадянину, акумулюється в єдиний портал Directgov. Такий формат надання урядових послуг на Directgov, з одного боку, значно спрощує процедуру обслуговування громадян, а з другого робить її прозорою й унеможливлює будь-які підстави для корупції.

В контексті аналізу інформаційно-комунікаційних зв’язків владита громадськості особливий інтерес представляє парламентська модель лобіювання, що є системою комунікативних законодавчих процедур і мотиваційних зв’язків із громадськістю, тобто складовою механізму політичного впливу, основою діяльності парламенту. Термін и «лобіювання», «лобізм» поширені в системі сучасної політичної комунікації. П. Шляхтун визначає його як «організований вплив різних суспільних груп на представників органів державної влади з метою прийняття вигідних для себе рішень» [3, с. 71].

П. Кислий визначає лобізм як «сукупність засобів і методів впливу на органи державної влади, що застосовуються різними зацікавленими групами з метою прийняття сприятливих рішень конкретизували сутність лобізму щодо парламентської практики в контексті його комунікативного забезпечення. Він характеризує лобізм як «спробу організацій, окремих громадян вплинути на прийняття чи відхилення закону в парламенті, спираючись на підтримку депутатів, політичних партій, установ та громадськості через засоби масової інформації» [4, с. 392] .

В українському парламенті, як свідчать ці дослідження, лобіювання стало особливою системою функціонування представництва групових інтересів в органах влади, що доповнює і, в різних напрямах, акредитує політичне й регіональне представництво інтересів, здійснюване безпосередньо чи опосередковано. Це пов'язано з тим, що груповий інтерес є тією вихідною категорією, з опертям на яку можна вивчити лобізм як своєрідний політичний механізм ухвалення рішень. Процеси формування рішень, механізму впливу на громадську думку, захист власної позиції, в широкому розумінні, можуть сприйматися як явища, що кореспондуються з поняттям «лобіювання».

В сучасних умовах лобістська діяльність в Україні розгортається в політичній комунікації як неформалізована у правовому відношенні. Вона функціонує переважно у сфері розподілу і перерозподілу економічних ресурсів, власності, адміністративних важелів впливу. Отже, лобістська діяльність в узагальненому вигляді трактується як комплекс цілеспрямованих зусиль з просування своїх вимог в органах влади і управління різного рівня. В одночас ототожнення механізму лобіювання як сукупності силових методів і корупційних дій для досягнення мети обумовлює апріорно негативну його оцінку. Йдеться про негативну оцінку не феномена лобіювання як такого, а про засоби й методи цієї діяльності та її результати. Насправді лобіювання має розглядатися як невід'ємна складова політичної комунікації, що передбачає механізм прямого і зворотного зв'язку суспільства і держави.

Практика законотворчої роботи свідчить, що й сам парламент зацікав лений у контактах з лобістами, які сприяють ефективному функціонуванн ю комунікативного процесу, що охоплює широке коло соціальних груп. Й деться про інформаційний аспект парламентського лобіювання, який в тео рії політичної комунікації тлумачиться як інформаційне лобіювання. Це яв ище розглядається, зокрема, як спосіб інформаційного супроводу діяльност і лобістів –

певних груп інтересів, котрі діють у сфері прийняття державних рішень. Отже, лобістська діяльність щільно пов'язана з відповідними інформаційни ми умовами. Такий підхід передбачає, що зазначений спосіб інформування в зоні формування рішень не відрізняється від пропагандистських, реклам них та інших технологій політичного дискурсу. З іншого ж боку, інформа ційне лобіювання в парламентській практиці –

це особливий спосіб формування і підтримки комунікацій, що має специ фічні риси, принципи та норми обміну інформацією, а також володіє певн ими політичними контактами, каналами спілкування та іншими компонента ми [5, с. 171]

Отже, створення державою умов для вільного та всебічного доступу громадян до рішень, які приймають органи влади, а також врахування різ них поглядів та інтересів є головним завданням, яке необхідно вирішити для посилення демократії в Україні.

1.2. Поняття та сутність інформаційно-комунікаційних технологій

У світлі модернізації державної інформаційної політики та актуалізац ії питань взаємодії влади з громадськістю неабиякого значення набуває пр облематика інформаційно-

комунікаційних технологій. З року в рік вона дедалі жвавіше обговорюєть

ся в засобах масової інформації, громадських колах та науковому середов ищі. Їй присвячуються десятки наукових праць, представницьких конферен цій, диспутів, обговорень. У її вирішенні задіяні практично всі суб'єкти п ублічної влади, незалежно від статусу, підпорядкування й напряму діяльно сті. Її окремі аспекти знаходять відображення в загальнодержавних, галузе вих і місцевих цільових програмах розвитку[6, с.17].

Здавалося б, настільки широкий інтерес повинен обумовити чітку ви значеність у розумінні низки засадничих питань щодо природи та сутності інформаційно-
комунікаційних технологій, принципів, на яких вони ґрунтуються, завдань, на які вони спрямовуються, і т.п. Тим не менш, детальне вивчення норм ативної бази, правозастосовної практики та наукових джерел дає підстави для протилежного висновку. Як свідчить аналіз, багато концептуальних пи тань у сфері інформаційно-
комунікаційних технологій нині лишаються невизначеними. Більш того, на разі ні чинне законодавство, ані вітчизняна наука не пропонують чіткого, універсального визначення відповідного поняття.

І це дуже велика прогалина. Адже саме наявність всебічно обґрунто ваної дефініції служить запорукою ясності змісту того чи іншого поняття. Не в останню чергу, саме вона гарантує єдине розуміння предмета диску сії, однозначний підхід до тлумачення змісту понять, узгодженість нормот ворчої та правозастосовної діяльності. Дефініції надають кожному зацікавл еному користувачеві можливість ознайомитись не тільки з понятійним апа ратом певної сфери знань, але й краще пізнати зміст певних лексичних о диниць, глибше проникнути в їх суть [7, с. 45]. Визначення понять, яким и оперує теорія, –
обов'язкова умова ефективності її застосування на практиці [8, с. 22].

Парадоксально, але факт: попри загальне визнання значущості пробл ематики інформаційно-
комунікаційних технологій, тільки окремі галузеві дослідники роблять спро

би проникнути в сутність цього явища, проаналізувати відповідне поняття, систематизувати його ознаки та сформулювати його авторське визначення [6, с.18]. Однак, у більшості своїй такі спроби важко визнати вдалими, а дже переважна частина науковців розглядають поняття інформаційно-комунікаційних технологій під абсолютно різними кутами. Зокрема, серед існуючих підходів до визначення поняття "інформаційно-комунікаційні технології" на найбільшу увагу заслуговують такі:

інструментальний підхід – його прибічники визначають інформаційно-комунікаційні технології як комплекс технологічних інструментів (засобів), які використовуються для забезпечення процесу комунікації та управління інформацією. Під цими інструментами маються на увазі комп'ютери, мер ежа Інтернет, радіо та телепередачі, а також телефонний зв'язок [9, с. 28].

Зокрема, вітчизняний дослідник Н. Фоміних у своїх дослідженнях пр опонує розуміти під інформаційно-комунікаційними технологіями: "сукупність засобів збирання, створення, об робки, збереження, розповсюдження, організації, подання, підготовки, захис ту інформації, обміну й управління нею, способів та інноваційних методів їх застосування для забезпечення високої ефективності й інформатизації в сіх сфер людської діяльності" [10, с. 9]. Поділяючи цю точку зору, С.М. Мартьянов підкреслює роль ІКТ як уніфікованих технологій та інтегрован их систем телекомунікацій (телефонних ліній і бездротових з'єднань), ком п'ютерів, підпрограмного забезпечення, програмного забезпечення, накопич увальних та аудіовізуальних систем, які дозволяють користувачам створюв ати, одержувати доступ, зберігати, передавати та змінювати інформацію [11, с. 19, 20].

Варто зауважити, що в рамках даного підходу більшість науковців п оділяють засоби ІКТ на програмні (тобто, пов'язані з використанням опера ційних систем, мережевих протоколів, пошукових систем) та апаратні (тех

нічні засоби, котрі можуть використовуватись як у поєднанні з програмни ми, так і без них) [12, с. 119];

функціональний підхід – передбачає розуміння інформаційно-комунікаційних технологій як “конкретного способу ” або “сукупності спо собів [13, с. 52]” роботи з інформацією. Зокрема, Морзе визначають інфор маційно-

комунікаційні технології як інформаційні технології на базі персональних комп’ютерів, комп’ютерних мереж і засобів зв’язку, для яких характерна н аявність доброзичливого середовища роботи користувача [14, с. 12].

Варто зауважити, що, ототожнюючи ІКТ з певними способами інфор маційної діяльності, деякі прибічники даного підходу демонструють вельм и суперечливе уявлення про “спосіб” як такий. Наприклад, І. Г. Охріменк о А.М. розуміє під способом роботи з інформацією сукупність знань про способи та засоби роботи з інформаційними ресурсами, а також способи т а засоби збору, обробки й передавання інформації для набуття нових відо мостей про об’єкт… [13, с. 25]. Між тим, у словниковій літературі спосіб розглядається як: “образ дій, прийом, метод здійснення чого-

небудь” або “система дій, яка застосовується при виконанні певної роботи чи завдання [13]”. Виходячи з цього, видається непослідовним включення до змісту поняття інформаційно-

комунікаційних технологій (як способу роботи з інформацією) системи нау кових знань про ІКТ, оскільки така система репрезентує не функціональни й, а суто емпіричний (ресурсний) аспект інформаційної діяльності;

комплексний (інструментально-

функціональний) підхід ґрунтується на уявленні про інформаційно-комунікаційні технології, як складну інтегральну систему, котра охоплює, з одного боку – сукупність інформаційно-

комунікаційних технологічних засобів, а з іншого –

всі існуючі форми та способи їх функціонування. “Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) являють собою сукупність методів виробнич

их процесів; програмно-
технічних засобів, інтегрованих з метою збору, обробки, збереження, розпо всюдження, відображення та використання інформації в інтересах її корист увачів", –

наголошує М.Ю.Кадемія [15, с. 90]. Автор, визначаючи інформаційно-комунікаційні технології як: сукупність методів та програмно-технічних засобів, об'єднаних у єдиний технологічний ланцюг, спрямовани й на забезпечення збору, обробки, збереження та відображення інформації з метою зниження трудомісткості її використання, а також для підвищен ня її надійності й оперативності. "Інформаційно-комунікаційні технології – це сукупність програмних, технічних, комп'ютерних і комунікаційних зас обів, а також способів та новаторських методів їхнього застосування", – резюмує суть комплексного підходу [15, с. 48];

дидактичний підхід – ґрунтується на уявленні про інформаційно-комунікаційні технології як систему структурованих знань, котра вивчаєтьс я з метою отримання нових знань та формування прикладних вмінь і нав ичок інформаційної взаємодії в суспільстві. Так, приміром, Г.В. Боднар вб ачає в інформаційно-комунікаційних технологіях самостійну науково-прикладну дисципліну, яка є сплавом наукових знань, технічних рішень, м оделей виробничих процесів, соціально-
економічних та гуманітарних аспектів, спрямованих на розробку нових мет одів і технологій обробки даних та знань [16, с. 5]. Автор дає таке визна чення: "ІКТ – універсальний спосіб пізнавально-
дослідницької діяльності і друге за значущістю (після традиційної писемно сті) знакове знаряддя обміну інформацією та педагогічного впливу [16].

Слід підкреслити, що в сучасній науковій літературі можна зустріти й інші визначення поняття інформаційно-
комунікаційних технологій, які досить важко корелюються з наведеними в ище підходами. Ось лише декілька наочних прикладів:

На думку О. П. Значенко, інформаційно-

комунікаційні технології можуть бути визначені як інформаційні технології на базі персональних комп'ютерів, комп'ютерних мереж засобів зв'язку [17, с. 8-9].

У свою чергу, Т.В.Тихонова розглядає ІКТ як технологію проектування та створення інформатичного продукту (під останнім пропонується розуміти штучний інформаційний об'єкт певного призначення, створений за допомогою комп'ютера та комп'ютерних комунікацій за певними вимогами (стандартами) та певними правилами (технологіями)) [18, с. 102].

На підставі аналізу зазначених вище підходів та сформульованих у їх рамках визначень можемо констатувати таке.

1. Багатоаспекність розуміння інформаційно-комунікаційних технологій в сучасній літературі обумовлена як складністю цього соціотехнічного явища (за загальним визнанням, воно охоплює технологічну, соціальну та міжособистісну сфери людської життєдіяльності), так і відсутністю його комплексного вивчення[6, С.18].

Переважна більшість дослідників розглядають питання інформаційно-комунікаційних технологій лише фрагментарно та, як правило, в контексті суміжної проблематики: соціальної, технічної, виробничої, педагогічної тощо. Наслідком є вельми однобічне висвітлення ІКТ, яке здійснюється за допомогою обмеженого методологічного інструментарію окремих наук та спрямовується на вирішення достатньо вузьких задач. Здебільшого науковці не ставлять за мету обґрунтувати універсальне визначення поняття "інформаційно-комунікаційні технології", яке б охоплювало всі визначальні ознаки ІКТ, мало загальну підтримку наукових кіл, було придатне для законодавчого закріплення та широкого практичного вжитку. Навпаки, основна маса авторських визначень розкривають лише ті риси інформаційно-комунікаційних технологій, які потрібні для досягнення утилітарних цілей, продиктованих потребами тієї чи іншої галузі. Такий стан справ обумовлює появу "внутрігалузевих" визначень поняття інформаційно-

комунікаційних технологій, малопридатних для використання на загальнона уковому та загальнодержавному рівні.

2. Значна частина авторських визначень поняття “інформаційно-комунікаційні технології” сформульовані з порушенням правил формальної логіки та використанням абстрактних категорій, що помітно знижує їх ін формативність і доступність для сприйняття.

Досить поширеною логічною помилкою є “коло у визначенні”, яке м ає місце при спробі визначити певне поняття за допомогою однойменного терміну. Зокрема, у деяких згаданих дефініціях “інформаційно-комунікаційні технології” визначаються через використання терміну “техно логія” (“інформаційні технології” (О. П. Значенко, М.І. Жалдак, Н.В. Морз е), “технології проектування та створення інформатичного продукту” (Т.В. Тихонова), “соціально-
економічні та гуманітарні аспекти”(В.А. Сухомлин) і т.п.), що аж ніяк не сприяє глибшому проникненню в сутність ІКТ.

Часто-густо авторські визначення поняття інформаційно-комунікаційних технологій переобтяжені другорядними ознаками, які відоб ражають далеко не основні риси відповідного явища, роблячи визначення громіздкими та складними для розуміння. Прикладів не бракує. Поглянувш и на наведені вище дефініції, можна побачити, що:

С.М.Мартьянов включає до структури інформаційно-комунікаційних технологій як програмне, так і підпрограмне забезпечення (і це при тому, що в інформатиці підпрограмне забезпечення вважається р ізновидом програмного)[11, с.17].

Н.В. Морзе відносить до ознак інформаційно-комунікаційних технологій наявність доброзичливого середовища роботи ко ристувача [14, с.112].

Г.В. Боднар у своєму визначенні порівнює інформаційно-комунікаційні технології з іншими знаковими знаряддями обміну інформац ією, в т.ч. – з традиційною писемністю[16].

Слід зауважити, що ці та інші подібні ознаки в окремих випадках м ожуть становити інтерес (а їх вивчення може бути важливим і корисним), однак вони є другорядними, з точки зору, побудови чіткого наукового ви значення, яке повинно характеризуватися не лише інформативністю, а й ст ислістю (що досягається "відсіюванням" несуттєвих рис та висвітленням ті льки найбільш значущих аспектів певного явища чи процесу).

Як уже зазначалося, деякі автори визначають поняття інформаційно-комунікаційних технологій за допомогою абстрактних категорій.Зазвичай та кі категорії є надто загальними та неконкретними, що робить їх майже не придатними для формулювання чітких наукових дефініцій [19, с. 77]. Тим не менш, в авторських визначеннях поняття інформаційно-комунікаційних технологій нерідко використовуються абстрактні терміни, н а кшталт: "високоефективний", "прогресивний", "новаторський" і т.п. Як н еважко помітити, ці терміни мають дуже широкий зміст, через що їх вико ристання не тільки не сприяє конкретизації поняття ІКТ, а й навпаки – робить його нечітким і "розмитим".

3. Поряд із надміром другорядних ознак, у багатьох визначеннях спо стерігається вада протилежного характеру: поза межами їх змісту нерідко залишаються ключові, визначальні характеристики ІКТ, без врахування яки х дуже важко (а інколи – взагалі неможливо) побудувати всебічне уявлення про сутність інформаці йно-комунікаційних технологій.

Так, наприклад, визначаючи інформаційно-комунікаційні технології як засоби та/або методи роботи з інформацією, о кремі автори акцентують увагу лише на окремих видах такої роботи, як-то: управління інформацією [9, с. 28]; збір, обробка та передавання інфор мації; збір, обробка, збереження та відображення інформації, тощо. З огля ду на свою обмеженість, подібний підхід видається неперспективним. На наш погляд, при формулюванні визначення поняття ІКТ слід виходити з т ого, що у разі конкретизації видів інформаційної діяльності повинен навод

итись їх повний перелік. Водночас, у разі побудови більш лаконічного визначення, доцільно обмежитись загальною вказівкою на “обробку” інформації, як “сукупність операцій щодо збирання, накопичення, зберігання, використання та поширення що здійснюються за допомогою технічних і програмних засобів… [20, с. 14]”.

Інша частина дослідників у своїх визначеннях розкривають лише “інформаційну” складову ІКТ, лишаючи поза увагою комунікаційний аспект інформаційно-комунікаційної діяльності. Як наслідок, сформульовані ними дефініції є надто загальними і неповними. По суті, вони дублюють більш широке поняття “інформаційні технології”, котре традиційно визначається як: “сукупність методів і засобів по отриманню, обробці, зберіганню та передачі інформації з використанням електронної техніки [12, с. 118]”.

Подібне ототожнення понять “інформаційні технології” та “інформаційно-комунікаційні технології” є некоректним, як з точки зору формальної логіки (адже при цьому відбувається ототожнення понять різного змісту та обсягу), так і з точки зору практичної доцільності (з огляду на свою широту, поняття “інформаційні технології” не передає ряду специфічний властивостей, пов’язаних з використанням таких технологій у комунікаційній сфері).

Аналіз існуючих визначень поняття “інформаційно-комунікаційні технології” свідчить, що деякі з них лише перераховують засоби та способи роботи з інформацією, проте не відображають їх зміст і мету. Внаслідок цього нерозкритим лишається технологічний аспект інформаційно-комунікаційної діяльності. Остання мислиться лише як набір дій, пов’язаних з інформацією, безвідносно до того, здійснюються вони з використанням технологій чи ні.

4. Зіставляючи основні підходи до визначення поняття “інформаційно

-комунікаційні технології" між собою, варто зупинитись на наступному.

Навіть поверхневий аналіз визначень, сформульованих у рамках інстр ументального, функціонального та дидактичного підходів, свідчить, що їх автори досить однобічно розглядають таке явище, як технологія. Остання мислиться ними або лише в статиці (як набір інструментів), або ж тільки у динаміці (як процес їх застосування). При цьому і в першому, і в дру гому випадках має місце істотне відхилення від сучасної парадигми розум іння технології, як багатогранного явища, котре охоплює широкий компле кс засобів, способів і процесів, орієнтованих на досягнення певної мети.

Уявлення про технологію лише як про сукупність засобів або ж їх р еалізацію було поширеним на початку XX століття, коли відповідне понят тя тільки-

но почало входити в широкий науковий обіг. Між тим, як наголошується у Великій британській енциклопедії, зміст поняття "технологія" постійно з багачувався та набував комплексного характеру, внаслідок чого, починаюч и з середини XX століття відповідне поняття почало охоплювати різноман ітні засоби, діяльність та ідеї, за допомогою яких людина впливає на сере довище свого існування [21, с. 814].

Нині саме таке розуміння технології домінує в сучасній філософській , науково-

технічній і словниковій літературі. Наприклад, О.М.Томашевський, Г.Г.Цег елик, М.Б.Вітер та М.І. Дудук визначають технологію, як: "комплекс наук ових та інженерних знань, втілених в способах і засобах праці, наборах м атеріально-

речових факторів виробництва, видах їх поєднання для створення певного продукту або послуги[22, с. 5]".С.С. Редінгер вбачає у технології систему вироблених наукою засобів, способів і алгоритмів, застосування яких забез печує наперед визначені результати діяльності, гарантує отримання продук ції заданої кількості і якості[23, с. 78]..

Як неважко помітити, попри певні змістовні відмінності наведених в

изначень, всі вони виражають багатоаспектний характер технологій, котрі розглядаються в поєднанні засобів, способів і процесів, спрямованих на до сягнення визначеного результату.

На нашу думку, саме з таких позицій слід розглядати всі галузеві в иди технологій, в тому числі – інформаційну та інформаційно-комунікаційну технології.

Наведені міркування є справедливими й у відношенні дидактичного підходу до визначення поняття інформаційно-комунікаційних технологій. Адже більшість його прибічників розуміють пр ироду та зміст ІКТ ще вужче: або як систему знань про виробничі проце си, або як пізнавальну діяльність щодо оволодіння ними. Підкреслимо, що , окрім невідповідності загальноприйнятому уявленню про технологію, в д аному випадку має місце “пристосування” полігалузевого терміну “інформа ційно-комунікаційні технології” під потреби окремої галузі (педагогіки). Фактичн о йдеться не про побудову похідного галузевого поняття (на кшталт, “осві тні ІКТ”), а про застосування загального поняття ІКТ в вузькоспеціальном у значенні. Унаслідок цього його зміст не лише обмежується, а й певною мірою деформується унаслідок підміни змістом поняття нижчого порядку.

З огляду на викладене, найбільш обґрунтованим видається комплексн ий (інструментально-функціональний) підхід до визначення поняття інформаційно-комунікаційних технологій. Адже саме він охоплює різні аспекти сучасног о розуміння технології як непересічного соціотехнічного явища. І саме він є найбільш перспективним в контексті розвитку світової технологічної па радигми, який супроводжується відкриттям нових граней та розширенням спектру технологій, а отже – вимагає постійного збагачення поняття ІКТ.

Сказане, не означає, що всі визначення, засновані на комплексному підході, характеризуються довершеністю. Здебільшого вони охоплюють зас

оби та методи інформаційної діяльності, однак при цьому не передбачают ь включення до змісту поняття ІКТ процесів, які здійснюються в ході обр обки інформації та функціонування інформаційних комунікацій. Певна част ина таких визначень (і про це зазначалося вище) не відображають комунік аційний аспект інформаційно-

комунікативної діяльності. Наведені в них переліки засобів і методів робо ти з інформацією у більшості випадків характеризуються неповнотою. Вод ночас, деякі автори, зокрема, М.Ю.Кадемія, перераховуючи методи роботи з інформацією, ототожнюють їх з цілями ІКТ. Даний підхід уявляється н еобґрунтованим, оскільки будь-які форми обробки інформації – це шляхи реалізації визначених індивідуальних та/або колективних цілей у суспільстві. Вони не повинні підміняти собою мету інформаційно-комунікаційної діяльності, так само, як спосіб досягнення цілі не має підм іняти саму ціль.

Тим не менш, окремі термінологічні вади жодним чином не примен шують значущість комплексного підходу до визначення поняття “інформац ійно-

комунікаційні технології”. На наш погляд, він дозволяє найбільш повно ро зкрити сутність інформаційно-

комунікаційних технологій, надати чітке уявлення про їх зміст, спрямовані сть і ключові характеристики, сформулювати визначення ІКТ, придатне дл я широкого наукового та практичного вжитку.

Узагальнюючи викладені міркування та враховуючи багатоаспектність явища інформаційно-

комунікаційних технологій, можемо запропонувати наступне визначення ІК Т:

Інформаційно-комунікаційні-технології – це система технічних і програмних засобів, способів і процесів обробки (збирання, накопичення, зберігання, використання, поширення, обміну тощо) даних з метою задоволення інформаційних та комунікаційних потреб люд

ини.

З нашої точки зору, наведене визначення може бути закріплене в чи нному інформаційному законодавстві, зокрема, у Законі України “Про інф ормацію” та Законі України “Про захист персональних даних”.

1.3. Принципи використання інформаційнокомунікаційних технологій як інструменту взаємодії влади і громадськості

У контексті дослідження інформаційно-комунікаційних технологій як інструменту взаємодії влади і громадськості особливий інтерес становлять принципи їх впровадження, використання та розвитку. Визначення фундаментальних ідей (принципів), на яких ґрунтує ться взаємодія владних і громадських інститутів, покликане сприяти конкр етизації завдань, цілей і напрямів державної політики ІКТ, окресленню її пріоритетів та напрямів організаційно-правового забезпечення, встановленню концептуальних засад публічно-адміністративної діяльності у відповідній сфері суспільних відносин. І нав паки, без чіткого уявлення про принципи використання інформаційно-комунікаційних технологій в сучасному публічному адмініструванні практи чно неможливо вибудувати обґрунтовану, цілісну, послідовну та узгоджену стратегію інформатизації влади і суспільства [13, с.33].

Аналіз положень вітчизняного та міжнародного законодавства, правоз астосовної практики та сучасних наукових досліджень у сфері публічного адміністрування інформаційно-комунікаційних технологій свідчить про наступне. Даний аспект взаємодії влади й громадськості провадиться у чітко визначеному правовому полі, д етально регламентується правом, здійснюється на підставі та у відповіднос ті до чинного законодавства. Зважаючи на це, використання ІКТ як інстру менту публічно-владної взаємодії завжди ґрунтується на загально-

правових принципах, зокрема, на принципах законності та верховенства пр ава.

Водночас, використання інформаційно-комунікаційних технологійдля зв'язків з громадськістю є важливою функці єю публічної адміністрації та одним з напрямів адміністративної діяльност і, який здійснюється на підставі принципів публічного адміністрування. Ос кільки в чинному законодавстві та науковій літературі вичерпний перелік таких принципів не сформульовано, вважаємо за доцільне взяти за основу принципи належного врядування, закріплені в низці міжнародних правови х актів. Такими є принципи відкритості, участі, ефективності та інші.

Крім того, будучи окремим напрямом публічно-владної діяльності, використання інформаційно-комунікаційних технологій характеризується наявністю специфічних засобів і способів здійснення, що зумовлює особливості не лише змісту такої дія льності, а й принципів, покладених в її основу. Одним з таких принципів є інтеграція, котра втілює загальну тенденцію щодо об'єднання апаратних і цифрових ресурсів органів влади в єдину інформаційно-комунікаційну систему.

З метою більш глибокого проникнення в сутність принципів використанняінформаційно-комунікаційних технологій як інструменту взаємодії влади і громадськості, розглянемо їх детальніше.

Принцип законності. В системі публічного адміністрування сфери ін формаційно-комунікаційних технологій даний принцип проявляється щонайменше у дв ох аспектах. По-перше, він передбачає неухильне дотримання законів та підзаконних актів усіма учасниками інформаційних правовідносин. Це стосується як владних суб'єктів, так і приватних осіб [**Ошибка! Неизвестный аргумент ключа.,** с.33].

Так, згідно зі статтею 19 Конституції України, органи державної вла

ди та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діят и лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Ко нституцією та законами України. Подібні вимоги містить і стаття 6 Основ ного Закону.

Водночас, ст. 68 Конституції України проголошує: "Кожен зобов'яза ний неухильно додержуватися Конституції України та законів України ... Незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності".

По-

друге, цей принцип означає, що Конституція України та законодавчі акти з питань інформації знаходяться на вершині ієрархії джерел права і мають вищу юридичну силу. Будь-

який нормативний акт нижчого рівня приймається у суворій відповідності з Конституцією та законами України. Правові акти, визнані такими, що су перечать Конституції України, втрачають чинність з дня прийняття Консти туційним Судом України відповідного рішення. У разі суперечності полож ень закону та підзаконного нормативного акта з питань ІКТ, завжди засто совується норма закону [13, с. 34] .

Принцип верховенства права. Роль попереднього принципу (принципу законності) в публічному адмініструванні сфери інформаційно-

комунікаційних технологій є надзвичайно важливою. Але її не слід абсол ютизувати. Будь-

який закон або інший нормативний акт з питань ІКТ може містити в собі положення, котре суперечить ідеям незалежності, демократичності та соці ального призначення Української держави, ідеям непорушності конституцій них прав і свобод людини та громадянина. Причини цього можуть бути р ізноманітними –

від недоліків нормотворчої техніки до зловживання владою.

Крім того, навіть найбільш досконалий закон не здатен охопити вс ього розмаїття життєвих ситуацій, які виникають в інформаційно-

комунікаційній сфері. А іноді буває навпаки –

конкретні суспільні відносини регламентуються взаємовиключаючими, але рівними за юридичною силою, нормами права [13, с.35] .

В усіх вказаних випадках суб'єкт публічного адміністрування повине н чітко визначити, на які принципи, орієнтири та суспільні цінності йому слід спиратись у відносинах з громадянами. Відповідь на це питання міс титься в суті принципу верховенства права.

Ключова ідея цього принципу виражена у статті 3 Конституції Украї ни: "Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпе ка визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держав и. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави".

Відкритість – використання інформаційно-комунікаційних технологій у відносинах влади та громадян має здійснюват ись на засадах прозорості. Всі суб'єкти формування та реалізації відповідн ого напряму державної інформаційної політики зобов'язані інформувати гр омадськість та засоби масової інформації про своюдіяльністьі прийняті ріш ення щодо впровадження, використання та модернізації інформаційно-комунікаційних технологій. Крім того, вони повинні активно обмінюватися інформацією з питань ІКТ між собою.

Поряд з цим, принцип відкритості передбачає вільний доступ загалу до інформації про інформаційно-комунікаційні технології, які використовуються в публічному адмініструван ня. Доступ до публічної інформації про ІКТ забезпечується: - по-перше, шляхом систематичного та оперативного оприлюднення інформації в офіційних друкованих виданнях, на офіційних веб-сайтах в мережі Інтернет, на єдиному державному веб-порталі відкритих даних та іншими способами; - по-друге, шляхом надання інформації за запитами на інформацію[13, с.35].

Участь – ефективність інформаційно-

комунікаційних технологій в публічному адмініструванні (зокрема, у відно синах влади з громадянами) залежить від участі широкого кола осіб та ор ганізацій на всьому шляху творення державної інформаційної політики – від її планування до впровадження конкретних заходів. Удосконалення вз аємодії суб'єктів публічної адміністрації та суспільства є важливою запору кою підвищення ефективності галузевого управління та, як наслідок, ефект ивності використання засобів ІКТ в публічно-адміністративній діяльності. З цією метою в системі публічного адміністру вання дедалі ширше застосовуються прогресивні форми взаємодії влади та суспільства, засновані на ідеях партнерства, прозорості, соціального діало гу. Однією з таких форм виступають публічні консультації, орієнтовані на забезпечення безпосередньої участі громадян у процесах розробки правов их актів, підзвітності суб'єктів владних повноважень, підвищення якості та легітимності владних рішень у сфері ІКТ [13, с.36].

У цьому зв'язку варто підкреслити, що публічні консультації, з одно го боку, реалізують принцип участі в публічному адмініструванні сфери ін формаційно-комунікаційних технологій, а з іншого, – самі неможливі без застосування ІКТ, оскільки чинне законодавство вибу довує механізм їх проведення на основі цифрових технологій, покликаних забезпечити зворотний зв'язок між всіма учасниками консультаційного про цесу. Таким чином, інформаційно-комунікаційні технології виступають не лише предметом, а й дієвим інстр ументом публічного адміністрування сфери ІКТ.

Ефективність – застосування інформаційно-комунікаційних технологій у сфері взаємодії влади та громадськості повин но здійснюватись на підставі чітко визначених завдань, з раціональним ви користанням фінансових, кадрових, матеріально-технічних та інших ресурсів.

У даному випадку основними критеріями ефективності інформаційно-комунікаційних технологій: -

відповідність змісту та результатів діяльності всіх суб'єктів правовідносин параметрам, які визначені у їх правовому статусі; -

законність та обґрунтованість рішень і дій публічної адміністрації;- взаємозв'язок органів державної влади, їх посадових осіб з громадянами, їх об'єднаннями, трудовими колективами, органами місцевого самоврядування;- спрямованість будь-яких актів з питань ІКТ на задоволення інформаційних потреб суспільства та реалізацію державної інформаційної політики; -

ощадливе та раціональне використання бюджетних ресурсів, співмірність економічних показників розвитку ІКТ та бюджетних витрат на публічне адміністрування відповідної сфери суспільних відносин; -

гнучкість державної політики в сфері інформаційно-комунікаційних технологій, наявність інструментів її коригування відповідно до політичних, економічних, соціальних і технологічних змін; -

чітке визначення пріоритетів державної політики в сфері ІКТ, комплексне планування заходів її реалізації, досягнення її стратегічних цілей [13, с.36];

Системне використання вказаних критеріїв дозволяє глибоко досліджувати і об'єктивно оцінювати ефективність публічного адміністрування сфери ІКТ, визначати основні напрями його вдосконалення, вибудовувати дієву стратегію розвитку інформаційно-комунікаційних технологій як інструменту взаємодії влади та громадськості.

Відповідальність – суть даного принципу проявляється в наступному. По-перше, вищі суб'єкти влади несуть політичну відповідальність за результати використання інформаційно-комунікаційних технологій як інструменту взаємодії влади і громадськості.

Неефективна або малоефективна реалізація державної політики в сфері ІКТ може зумовити постановку питання про відповідність займаними посада

м керівників уповноважених міністерств і відомств, а за певних політични х обставин – і про відставку Уряду в цілому. Наочний приклад – численні проблеми в запровадженні системи електронного декларування д оходів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, котрі спровокували винесення на порядок денний питання про ефективність Кабінету Міністрів України.

По-

друге, даний принцип передбачає юридичну відповідальність суб'єктів вла дних повноважень за порушення правових установлень у сфері ІКТ. Відпо відно до чинного законодавства посадові особи державних органів та орга нів місцевого самоврядування несуть дисциплінарну, адміністративну та кр имінальну відповідальність за порушення інформаційного законодавства, в тому числі – за порушення законодавства про інформаційно-

комунікаційні технології.

І, нарешті, по-

третє, принцип відповідальності поширюється не лише на уповноважених суб'єктів публічної адміністрації, а й на громадянські інститути та окреми х осіб. Зокрема, ІКТ не можуть використовуватись длязакликівдо поваленн яконституційноголаду,порушеннятериторіальної цілісності України,пропаганд ивійни,насильства,жорстокості, розпалювання міжетнічної,расової, релігійної ворожнечі, вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини. Порушення цих та інших вимог законодавства є підставою для п ритягнення винних осіб до адміністративної, цивільної або кримінальної ві дповідальності.

Інтеграція інформаційно-

комунікаційних ресурсів. Максимальна ефективність державної політики на державному, галузевому та місцевому рівнях може бути досягнути лише за умови уніфікації ІКТ та об'єднання електронних ресурсів, які використ овуються в публічному адмініструванні, в комплексну інформаційно-

комунікаційну систему, покликану забезпечити автоматичний обмін електр

онними даними під час надання адміністративних послуг та виконання ін ших адміністративних функцій шляхом використання сервіс-орієнтованої архітектури, з використанням єдиних форматів, протоколів, до відників, шаблонів і класифікаторів.

Інтеграція інформаційно-комунікаційних ресурсів суб'єктів публічного адміністрування в єдину сист ему істотно розширює їх можливості щодо: -

доступу до інтерфейсів прикладного програмування; -

обміну електронними повідомленнями між інформаційними та/або інформ аційно-телекомунікаційними системами з використанням телекомунікаційних мере ж загального користування або спеціальних телекомунікаційних мереж; -

забезпечення електронної ідентифікації та автентифікації суб'єктів владни х повноважень; -

забезпечення цілісності та автентичності електронних повідомлень, відсте ження руху електронних повідомлень; -

протоколювання дій під час обміну електронними даними; -

забезпечення моніторингу працездатності інтерфейсів прикладного програ мування; -

дотримання регламентованих процедур під час здійснення електронної вза ємодії [13, с.37].

Об'єднання інформаційно-комунікаційних ресурсів суб'єктів публічної адміністрації в єдину, інтегров ану систему покликане істотно спростити та скоротити більшість адміністр ативних процедур, оптимізувати комунікаційні процеси між владою та гро мадянами, забезпечити швидкий доступ громадськості до всіх видів відкри тої інформації та, в кінцевому підсумку, піднести взаємодію публічної адм іністрації з громадськістю на якісно новий рівень організації.

Підсумовуючи викладене, можемо констатувати, що в сучасному пуб лічному адмініструванні використання інформаційно-

комунікаційних технологій як інструменту взаємодії влади з громадськістю здійснюється на основі загальних принципів права та принципів публічного адміністрування, котрі репрезентують, відповідно, юридичний та організаційний аспекти державної інформаційної політики. З огляду на суворі вимоги до обсягу випускної кваліфікаційної роботи ми не вдавалися до розгляду всього розмаїття правових і організаційних принципів адміністрування ІКТ, а зупинилися на розгляді лише найбільш значущих ідей, які реалізуються у відповідній сфері суспільних відносин. Тим не менш, з нашої точки зору, необхідно здійснити системний аналіз цих принципів у рамках окремого фундаментального дослідження, присвяченого організаційно-правовим питанням використання ІКТ в діяльності органів влади [13, с.37].

У зв'язку з цим, вважаємо за доцільне включити відповідну тему до Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2020 року, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 2011 р. № 942 [24].

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОКОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ

2.1. Організаційне забезпечення публічного адміністрування сфери інформаційно-комунікаційних технологій

На загальнодержавному рівні використання інформаційно-комунікаційних технологій являє собою складний, багатоаспектний процес, ефективність якого визначається широким колом суб'єктів: органами державної влади, громадськими інститутами, приватними структурами, юридичними та фізичними особами. Всі вони (і ті, хто формують інформаційну політику, і ті, хто її реалізовують, і ті, хто користуються інформаційно-комунікаційними технологіями) справляють істотний вплив на функціонування та розвиток сфери ІКТ.

Проте, безсумнівно, провідна роль у цьому процесі належить публічній адміністрації. Правове регулювання відносин у сфері ІКТ, забезпечення їх комплексної організації, охорони та захисту здійснюються системою державних і представницьких органів, наділених владними повноваженнями (в т.ч., правом застосування примусу), багатим організаційним інструментарієм, потужними матеріальними, технічними й кадровими ресурсами.

Аналіз чинного законодавства дає підстави для висновку, що публічна адміністрація в сфері інформаційно-комунікаційних технологій охоплює розгалужену систему владних суб'єктів (органів та посадових осіб), котрі, поряд із вирішенням загально-управлінських питань, реалізують специфічні напрями адміністрування інформаційно-комунікаційної діяльності. На сьогодні до цієї системи входять: Верховна

Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, центральні о
ргани виконавчої влади, місцеві державні адміністрації та органи місцевог
о самоврядування.

1. Верховна Рада України відіграє важливу роль у формуванні засад п
ублічного адміністрування сфери інформаційно-
комунікаційних технологій. Будучи єдиним органом законодавчої влади (ст.
75 Конституції), Верховна Рада України на вищому нормативно-
правовому рівні встановлює вимоги щодо збирання, накопичення, зберіган
ня, використання, поширення та обміну інформації, встановлює обмеження
доступу до інформації та інформаційних ресурсів, окреслює коло суб'єкті
в правовідносин у сфері ІКТ, визначає порядок контролю в цій сфері, спе
ціальні повноваження суб'єктів влади, відповідні права та обов'язки фізич
них і юридичних осіб.

У рамках реалізації правовстановлюючої функції Верховна Рада Укра
їни дає згоду на обов'язковість міжнародних угод в інформаційно-
комунікаційній сфері, що автоматично робить їх складовою вітчизняного з
аконодавства. Наочним прикладом може слугувати Угода про асоціацію мі
ж Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським сп
івтовариством з атомної енергії і їхніми державами-
членами, з іншої сторони, ратифікована Верховною Радою України 6 вере
сня 2014 року. Серед інших питань міжнародної взаємодії дана Угода виз
начає шляхи розбудови правового регулювання інформаційно-
комунікаційних технологій, напрями реформування ІКТ-
галузі, розвитку інформаційного простору та інформаційного суспільства, н
адання електронних послуг, розвитку телекомунікацій, захисту інтелектуаль
ної власності тощо [25].

Верховна Рада України впливає на адміністрування сфери інформаційн
о-
комунікаційних технологій шляхом регуламентації правового статусу уповнов
ажених суб'єктів влади. Саме актами Парламенту (законами України) визнач

аються організаційні засади діяльності уряду, центральних і місцевих органів виконавчої влади, суб'єктів місцевого самоврядування [26; 27; 28].

Важливою формою участі Верховної Ради України в адмініструванні ІКТ є проведення парламентських слухань та формулювання (на їх основі) відповідних доручень і рекомендацій органам влади. Так, наприклад, 31 березня 2016 року відбулися Парламентські слухання на тему: "Реформи галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України". У рамках цього заходу було розглянуто широкий спектр питань, пов'язаних із сучасним станом та перспективами розвитку сфери ІКТ. А його підсумком стало прийняття відповідної постанови Парламенту [29]. На сьогодні, серед всіх актів вітчизняного законодавства, саме ця Постанова найбільш детально висвітлює проблематику інформаційно-комунікаційних технологій та найбільш чітко окреслює концептуальні підходи до їх вирішення.

Ключові положення зазначеного документу будуть проаналізовані нами в наступному розділі випускної кваліфікаційної роботи, а поки що варто акцентувати увагу на тому, що його підсумкова частина містить рекомендацію Кабінету Міністрів України враховувати зауваження та пропозиції Парламентських слухань під час підготовки Програми діяльності Кабінету Міністрів України, розроблення проектів державних програм економічного і соціального розвитку України, законопроектів про Державний бюджет України на 2017 рік та наступні роки, інших проектів законів України, прийняття нормативно-правових актів, що стосуються галузі інформаційно-комунікаційних технологій та інформаційного простору України [29].

Поряд з прийняттям законодавчих актів та вирішенням ряду організаційних питань, Верховна Рада України регламентує сферу інформаційно-комунікаційних технологій за допомогою різних форм парламентського контролю. Так, на підставі п. 13 ст. 85 Конституції України, у випадках, передбачених законом, Верховна Рада України здійснює контроль за діяльністю Уря

ду, а саме: -

приймає рішення щодо схвалення Програми діяльності Кабінету Міністрів України; -

щорічно заслуховує та розглядає звіт Кабінету Міністрів України про хід і результати виконання Програми діяльності Уряду, а також доповіді про хід і результати виконання загальнодержавних програм (у томі числі – програм розвитку інформаційного суспільства) –

розглядає питання про відповідальність Кабінету Міністрів України [30].

2. Президент України як глава держави та гарант державного суверенітету, територіальної цілісності, додержання Конституції України, прав і свобод людини та громадянина, здійснює загальне керівництво всіма напрямами державно-політичної діяльності, в тому числі, діяльністю в сфері інформації та галузі ІКТ. Глава держави репрезентує державу в цілому. Це обумовлює неможливість його входження до інших владних структур, які втілюють лише окремі напрями реалізації державної влади (законотворення, правосуддя, виконавчо-розпорядчу діяльність). Визнання Президента главою держави зумовлює його організаційну самостійність та здатність чинити комплексний вплив на функціонування всіх гілок державної влади.

Однак, як показує практика, попри особливий правовий статус, широкий “арсенал” владних повноважень, реальна участь Президента в адмініструванні сфери інформаційно-комунікаційних технологій є вельми обмеженою. Після конституційної реформи початку 2014 року значна частина повноважень (в т.ч., щодо створення центральних органів виконавчої влади та призначення їх керівництва) перейшли від Глави держави до Парламенту та Кабінету Міністрів України, що автоматично потягнуло за собою звуження форм адміністративної діяльності. Тим не менш, у розпорядженні Президента лишаються вельми потужні важелі адміністративного впливу: право зупинення дії актів Кабінету Міністрів України з мотиві невідповідності Конституції, призначення голів місцевих дер

жавних адміністрацій, керівництво Радою національної безпеки та оборони У країни, як суб'єктом контролю за діяльністю органів виконавчої влади в сфе рі національної безпеки, та інші.

Викладене дає підстави для висновку про те, що і сьогодні, і в майбу тньому Президент України займатиме важливе місце в системі адмініструван ня сфери інформаційно-
комунікаційних технологій, визначаючи загальні тенденції її розвитку та скер овуючи процеси її функціонування.

3. Чільне місце у вітчизняній системі публічного адміністрування посід ає Кабінет Міністрів України, як вищий орган виконавчої влади. Кабінет Мі ністрів України здійснює адміністрування сфери інформаційно-
комунікаційних технологій як безпосередньо, так і через окремі міністерства, інші центральні органи виконавчої влади та місцеві державні адміністрації, спрямовуючи, координуючи й контролюючи їх діяльність.

Варто зазначити, що в чинному законодавстві спеціальні повноваження Кабінету Міністрів України щодо адміністрування сфери інформаційно-
комунікаційних технологій наразі не конкретизовані. Тому належне уявлення про зміст і характер цих повноважень можна сформувати лише на підставі вивчення загальних положень Закону України "Про Кабінет Міністрів Украї ни" та практичних аспектів урядової діяльності [28].

Аналіз правового статусу Кабінету Міністрів України, а також нормотв орчої та правозастосовної практики Уряду свідчить про те, що основними ф ормами його участі в адмініструванні сфери інформаційно-
комунікаційних технологій є: розробка законопроектів з питань ІКТ; забезпеч ення розробки та організація виконання загальнодержавних програм інформа ційного розвитку, фінансування цих програм, контроль за їх виконанням; сп рямування й координація роботи міністерств та інших органів виконавчої вл ади в сфері ІКТ; створення, реорганізація та ліквідація центральних органів виконавчої влади, відповідальних за проведення державної інформаційної пол ітики; здійснення кадрових призначень (зокрема, призначення на посади та з

вільнення з посад керівників центральних органів виконавчої влади, які не в ходять до складу Уряду); контроль за додержанням законодавства органами виконавчої влади, їх посадовими особами, а також органами місцевого самов рядування в частині делегованих їм виконавчих повноважень; визначення пр авових засад функціонування та порядку ведення Державного реєстру баз пе рсональних даних; планування та реалізація заходів щодо захисту інформацій них прав і свобод тощо.

Наведений перелік не є вичерпним. Чинне законодавство наділяє Кабін ет Міністрів України значним обсягом повноважень та широкими можливост ями щодо адміністрування інформаційно-
комунікаційних технологій . Однак, далеко не всі з них сповна реалізуються на практиці.

Частково це можна пояснити об'єктивними чинниками. Наприклад, пов новаження щодо створення центральних органів виконавчої влади, визначенн я їх правового статусу та самостійного формування їх кадрового складу Уря д отримав лише з проведенням конституційної реформи 2014 року. Тому до останнього часу їх реалізація на рівні Кабінету Міністрів України була взаг алі неможлива.

Та все ж, доводиться визнати, що в переважній більшості випадків іне ртність Уряду зумовлена браком уваги до проблематики інформаційно-
комунікаційних технологій.

За роки Незалежності в Україні не було прийнято жодної цільової про грами розвитку інформаційно-
комунікаційних технологій (не було розроблено навіть відповідної концепції). Недостатньо добре налагоджена взаємодія між різними суб'єктами адміністр ування сфери ІКТ. Зміни інформаційного законодавства (в частині регулюван ня відносин ІКТ) знаходять відображення в нормативно-
правових актах Уряду з великим запізненням. Вельми слабким є рівень конт ролю за станом додержання інформаційного законодавства в системі виконав чої влади. Недостатньо активно провадиться соціально-інформаційна робота.

Такий стан справ не відповідає вимогам сьогодення. В умовах, коли п роблеми інформаційно-
комунікаційних технологій стоять на шляху євроінтеграційних устремлінь та гальмують втілення ряду міжнародних проектів, їх вирішенню має бути при ділена значно більша увага. І насамперед Уряд повинен відігравати головну роль у цьому процесі, консолідуючи та скеровуючи зусилля виконавчої влад и на найбільш відповідальних ділянках адміністрування сфери ІКТ.

Важливими кроками в даному напрямку мають стати:

розробка й затвердження державної цільової програми розвитку інформ аційно-
комунікаційних технологій, котра б мала міжгалузевий характер та ґрунтувал ася на принципах доцільності, комплексності, цілеспрямованості, соціальної т а економічної обґрунтованості;

вдосконалення правового статусу суб'єктів адміністрування сфери ІКТ, чітке розмежування їх компетенції, спеціальних повноважень та сфер відпові дальності;

посилення контролю за станом додержання інформаційного законодавст ва суб'єктами виконавчої влади, зокрема, –
в частині регулювання інформаційно-комунікаційних відносин;

створення механізму координації роботи органів виконавчої влади в сф ері інформаційно-комунікаційних технологій.

Крім того, на наш погляд, відповідні напрями діяльності Уряду повинн і знайти обов'язкове закріплення в чинному законодавстві, зокрема, в Законі України "Про інформацію". З цією метою вказаний Закон пропонуємо допо внити положеннями, які б окреслювали коло суб'єктів публічного адміністру вання ІКТ та визначали їх повноваження в сфері інформаційно-
комунікаційних технологій.

4. Характеризуючи роль центральних органів виконавчої влади в публі чному адмініструванні інформаційно-
комунікаційних технологій, слід зауважити, що переважна їх більшість реаліз

ують відповідні адміністративні функції тільки в окремій галузі або сфері.

Тим не менш, в системі центральних органів виконавчої влади існує ц іла низка органів, уповноважених здійснювати адміністрування інформаційни х відносин, в тому числі – сфери інформаційно-комунікаційних технологій. Розглянемо їх детальніше:

Міністерство інформаційної політики України є головним органом сис теми центральних органів виконавчої влади у сфері забезпечення інформацій ного суверенітету України, зокрема з питань поширення суспільно важливої інформації в Україні та за її межами, а також забезпечення функціонування державних інформаційних ресурсів. До найбільш типових форм діяльності М іністерства в сфері інформаційно-комунікаційних технологій належать галузеве нормотворення, контроль за до держанням законодавства, видання обов'язкових наказів і доручень, а також спрямування й координація діяльності суб'єктів публічної адміністрації з пит ань адміністрування ІКТ [31].

Публічне адміністрування сфери ІКТ здійснюється Міністерством у рам ках вирішення загальних завдань щодо: -

забезпечення інформаційного суверенітету України, зокрема з питань пошир ення суспільно важливої інформації в Україні та за її межами; -

забезпечення функціонування державних інформаційних ресурсів; -

забезпечення реформ засобів масової інформації щодо поширення суспільно важливої інформації.

На виконання цих завдань Міністерство інформаційної політики Украї ни:

розробляє та погоджує проекти законів та інших нормативно-правових актів, в тому числі, з питань інформаційно-комунікаційних технологій;

здійснює нормативно-правове регулювання питань інформаційного суверенітету України, питань по ширення суспільно важливої інформації в Україні та за її межами, питань ф

ункціонування державних інформаційних ресурсів;

вживає заходів до захисту прав громадян на вільний збір, зберігання, в икористання і поширення інформації, у тому числі на тимчасово окупованих територіях та у районі проведення АТО;

здійснює координацію діяльності органів виконавчої влади та взаємоді ю з органами місцевого самоврядування в сфері ІКТ;

організовує проведення досліджень впливу результатів діяльності засобі в масової інформації на суспільну свідомість тощо.

На жаль, як засвідчив досвід останніх років, реальна участь Міністерст ва інформаційної політики України в адмініструванні сфери інформаційно-комунікаційних технологій обмежується нормотворенням та вирішенням пото чних організаційних питань. Натомість, питання стратегічного планування та міжвідомчої координації в цій сфері перебувають без уваги.

Між тим, саме Міністерство інформаційної політики України, відповідн о до покладених на нього завдань і функцій, має визначати перспективні на прями розвитку сфери ІКТ, знаходити витоки наявних проблем та вибудовув ати стратегію їх вирішення. Вважаємо, що вказані напрями діяльності мають знайти конкретизацію як в провідних актах інформаційного законодавства (з окрема, в Законі України "Про інформацію"), так і в Положенні про Міністе рство інформаційної політики України, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2015 року № 2 [31].

Державне агентство з питань електронного урядування України є цен тральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і коорди нується Кабінетом Міністрів України і який реалізує державну політику у с ферах інформатизації, електронного урядування, формування і використання національних електронних інформаційних ресурсів, розвитку інформаційного суспільства.

Відповідно до покладених на нього завдань Агентство: розробляє проп озиції щодо вдосконалення нормативно-

правових засад електронного урядування; виконує функції генерального держ

авного замовника Національної програми інформатизації; здійснює державну реєстрацію електронних інформаційних ресурсів юридичних осіб публічного права; забезпечує функціонування Єдиного веб-
порталу Кабінету Міністрів України; координує діяльність щодо інтеграції ел ектронних інформаційних ресурсів органів влади в Єдиний веб-
портал через електронну інформаційну систему "Електронний Уряд"; коорди нує та контролює роботи, пов'язані із створенням та веденням Національног о реєстру електронних інформаційних ресурсів; створює та забезпечує функц іонування автоматизованої системи "Єдине вікно подання електронної звітнос ті"; координує адміністрування адресного простору українського сегмента Інт ернету; забезпечує: функціонування системи електронної взаємодії органів ви конавчої влади, впровадження Національної системи індикаторів розвитку ін формаційного суспільства, експертизу Національної програми інформатизації; бере участь у створенні та функціонуванні Єдиного державного порталу адмі ністративних послуг [32].

З огляду на те, що Державне агентство з питань електронного урядува ння України, як повнофункціональна організаційна структура, розпочало акти вну діяльність тільки наприкінці 2015 року, комплексна оцінка результатів й ого діяльності лишається справою майбутнього. Тим не менш, навіть поверх невий аналіз нормативних повноважень Агентства свідчить про те, що воно є ключовим суб'єктом державної політики з питань використання ІКТ в пуб лічному адмініструванні. Фактично, до його відання належать всі альні канал и зворотного зв'язку між публічною владою і приватним сектором.

На сьогодні Державне агентство з питань електронного урядування Ук раїни – це провідна ланка в системі «держава – ІТ-комунікації –
приватна особа», яка визначає засади функціонування цієї системи, сучасни й стан її організаційно-
правового забезпечення, стратегію її поступального розвитку.

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язк у

та інформатизації (НКРЗІ), є органом державного регулювання у сфері теле комунікацій, інформатизації, користування радіочастотним ресурсом та надан ня послуг поштового зв'язку. У визначеній сфері НКРЗІ здійснює повноваже ння органу ліцензування, дозвільного органу, регуляторного органу та органу державного нагляду (контролю), а саме:

бере участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері тел екомунікацій, інформатизації та розвитку інформаційного суспільства, користу вання радіочастотним ресурсом, надання послуг поштового зв'язку;

здійснює організаційно-
правове забезпечення загальнодоступних телекомунікаційних послуг, послуг п ропуску трафіка та послуг поштового зв'язку;

забезпечує державний нагляд (контроль) за додержанням законодавства у сфері зв'язку та інформатизації;

здійснює ліцензування та реєстрацію у сфері телекомунікаційних послу г та користування радіочастотним ресурсом, встановлює ліцензійні умови та порядок контролю за їх дотриманням;

встановлює Правила телекомунікаційної діяльності, порядок реалізації, експлуатації радіоелектронних засобів, випромінювальних пристроїв;

забезпечує контроль за застосуванням технічних засобів у телекомуніка ційних та інформаційно-
телекомунікаційних мережах загального користування;

забезпечує стандартизацію у сфері телекомунікацій, інформатизації, кор истування радіочастотним ресурсом та надання послуг поштового зв'язку;

здійснює заходи щодо впровадження новітніх світових технологій і за собів
телекомунікацій, інформатизації, модернізації телекомунікаційних мереж, розв итку відповідної інфраструктури з урахуванням інтересів національної безпек и;

бере участь у розробленні норм, стандартів і технічних регламентів у сфері програмного забезпечення, електронного документообігу, структури інф

ормаційних ресурсів та обміну інформацією (єдині формати обміну даними) для органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

здійснює управління та координацію діяльності з питань формування та використання державних електронних інформаційних ресурсів, забезпечує ведення Національного реєстру електронних інформаційних ресурсів органів державної влади [33].

На виконання цих повноважень протягом 2015 року* НКРЗІ розроблено проекти Закону України "Про електронні комунікації", а також постанов Кабінету Міністрів України "Про внесення змін до Правил надання та отримання телекомунікаційних послуг", "Про внесення змін до Порядку надання спеціальних дозволів на експлуатацію радіоелектронних засобів…" та ін. З ініціативи та за безпосередньої участі НКРЗІ було затверджено комплекс національних стандартів України щодо якості послуг фіксованого, мобільного зв'язку та доступу до Інтернету: - ДСТУ ETSI EG 202 057- 1:2015; - ДСТУ ETSI EG 202 057-2:2015; - ДСТУ ETSI EG 202 057-3:2015; - ДСТУ ETSI EG 202 057-4:2015 [34].

З метою реалізації Указу Президента України від 23.07.2014 № 613 "Про забезпечення умов для впровадження сучасних телекомунікаційнихтехнологій» 23.02.2015 НКРЗІ проведено заключний етап тендера на отримання ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України для впровадження радіотехнології «Цифровий стільниковий радіозв'язок IMT 2000 (UMTS)».*

У рамках реєстраційної діяльності НКРЗІ протягом 2015 року до Реєстру операторів, провайдерів телекомунікацій включено 446 суб'єктів господарювання, з них 245 операторів та 201 провайдер (всього станом на початок 2016 року на обліку НКРЗІ перебувають 1365 операторів телекомунікаційних послуг) [34].

---

* Статистичні дані стосовно результатів діяльності Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, за 2016

* За підсумками торгів переможцем визнано ТОВ «Астеліт», яке запропонувало ціну 3355,4 млн. грн.

Здійснюючи контроль у сфері зв’язку та інформатизації, НКРЗІ провод ить планові та позапланові перевірки щодо якості телекомунікаційних послуг ; дотримання вимог законодавства, стандартів та інших нормативних докуме нтів у сферітелекомунікацій при наданні телекомунікаційних послуг; відповід ність вимог договорів про надання телекомунікаційних послуг встановленим вимогам тощо. За результатами перевірок НКРЗІ регулярно вживає заходи щ одо усунення виявлених порушень: видає відповідні приписи та розпоряджен ня, складає адміністративні протоколи, виносить постанови про стягнення шт рафу.

Державнийдепартамент інтелектуальної власності України (ДДІВ) реа лізує широкий комплекс адміністративних повноважень, які здійснюють безп осередній вплив на сферу інформаційно-
комунікаційних технологій. Умовно ці повноваження можна поділити на такі групи:

1) організаційні: -

вивчає, узагальнює та аналізує досвід зарубіжних країн у сфері інтелектуал ьної власності; -

розробляє та вносить пропозиції щодо вдосконалення та гармонізації норм законодавства України з нормами міжнародних договорів; -

організовує інформаційну та видавничу діяльність у сфері правової охорони інтелектуальної власності;

2) контрольно-наглядові повноваження: -

організовує проведення перевірок суб'єктів господарювання на предмет дотр имання законодавства у сфері інтелектуальної власності; -

здійснює державний нагляд (контроль) за дотриманням суб'єктами господар ювання всіх форм власності вимог законодавства
у сфері інтелектуальної власності;

3) реєстраційні: -

здійснює державну реєстрацію обліку об'єктів права інтелектуальної власнос ті; -

проводить реєстрацію договорів про передачу прав на об'єкти права інтелек туальної власності, ліцензійних договорів; -

веде державні реєстри об'єктів права інтелектуальної власності; -

веде реєстр виробників та розповсюджувачів програмного забезпечення;

4) дозвільні: -

ліцензує виробництво дисків для лазерних систем зчитування, матриць; -

забезпечує присвоєння та визнання спеціальних ідентифікаційних кодів, нан есених на диски та/або матриці, що експортуються, або матриці, що імпорту ються; -

погоджує видачу державного посвідчення на право розповсюдження і демон стрування аудіовізуальної продукції щодо дотримання авторського права і су міжних прав; -

запроваджує заходи з легалізації комп'ютерних програм та правомірного їх використання [35].

Аналіз наведених повноважень свідчить про важливу роль Державної с лужби інтелектуальної власності України у реалізації державної політики в с фері інформаційно-

комунікаційних технологій. Особливо виразно ця роль проявляється на тлі гл обальної тенденції щодо розширення масштабів використання цифрових техн ологій в публічному адмініструванні. Останні проникають буквально у всі с фери публічної діяльності, зумовлюючи їх рівень їх організації, динаміку роз витку та загальну ефективність.

Зі свого боку, система публічного адміністрування формує високі вимо ги не тільки до якості інформаційно-

комунікаційних технологій, а й до правомірності їх використання. Будучи об ’єктом інтелектуальної власності, кожен програмно-

технічні інструменти ІКТ (а також діяльність щодо їх створення та використ ання) повинні відповідати вимогам не лише інформаційного, а й цивільного, господарського та адміністративного законодавства України.

Організовуючи та контролюючи дотримання цих вимог, Державнийдепа

ртамент інтелектуальної власності України забезпечує легалізацію інформаційно-
комунікаційних технологій і, тим самим, здійснює істотний внесок у стабільне функціонування відповідної сфери суспільних відносин. При цьому в межах наданих їй повноважень ДДІВ здійснює помітний плив на стратегію розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

Тільки в 2015 році* Державнийдепартамент інтелектуальної власності України здійснив розробку понад 10 законопроектів з питань, які мають безпосереднє відношення до сфери інформаційно-
комунікаційних технологій. Це, зокрема, проекти змін до Закону України "Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем", Закону України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі", Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет" та ін. За дорученням Уряду фахівцями ДДІВ розроблено Концептуальні засади розвитку сфери інтелектуальної власності, які містять пропозиції щодо вдосконалення охорони інтелектуальної власності в сфері ІКТ у рамках гармонізації національного законодавства з актами Європейського Союзу, виконання плану імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, розвитку Зони вільної торгівлі [36].

Водночас, інформаційно-
комунікаційні технології дуже широко використовуються в роботі самого ДДІВ та підпорядкованого їй ДП «Укрпатент». Протягом 2015 року в рамках концепції переходу до цифрових інформаційних технологій діловодства ДДІВ розроблено проект автоматизації процедур і функцій ведення Державного реєстру патентів України на винаходи та Державного реєстру патентів України на корисні моделі в електронному вигляді. Модернізовано програмне забезпечення автоматизованої системи діловодства відомства-
одержувача (RO). Завершено розробку спеціального програмного забезпеченн

---

* Статистичні дані стосовно результатів діяльності Державногодепартаменту інтелектуальної власності України за 2016 рік.

я для автоматизації збору статистичної інформації з баз даних та формуванн я статистичних звітів. Процеси діловодства за заявками на об'єкти промисло вої власності, а також інші процедури і функції, пов'язані з діяльністю ДДІ В підтримуються за допомогою програмно-
технічного комплексу (ПТК), розміщеного в комп'ютерній мережі Укрпатент у. Автоматизовані системи побудовані за клієнт-
серверною технологією. Реалізовані технології відмовостійкості ПТК, віртуалі зації серверів та сховищ даних.

Загалом, технічний ресурс Укрпатенту налічує понад 700 робочих стан цій на основі персональних комп'ютерів, 33 фізичні сервери, 10 систем збері гання даних на основі дискових масивів, сумарна ємність яких становить по над 200 Тбайт. Функціонує доменна структура Активного каталогу (AD), яка дозволяє централізовано керувати всіма інформаційними ресурсами підприєм ства, включаючи користувачів, комп'ютери, файли, периферійні пристрої, дос туп до служб, мережевих ресурсів, веб-вузлів, баз даних тощо [36].

5. Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування здійснюють адміністрування сфери інформаційно-
комунікаційних технологій на рівні окремих адміністративно-
територіальних одиниць. Зокрема, відповідно до чинного законодавства, обла сні, районні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації: орга нізовують реалізацію державних програм інформаційного розвитку; у межах своїх повноважень здійснюють контроль за додержанням інформаційного зак онодавства; затверджують правила обробки інформації в підпорядкованих орг анах, підрозділах, підприємствах, установах, організаціях; здійснюють заходи щодо організації правового інформування населення; реалізують інші функції, передбачені Конституцією та законами України, актами Президента України , Кабінету Міністрів України, органів виконавчої влади вищого рівня.

У свою чергу, суб'єкти місцевого самоврядування: забезпечують викон ання вимог законодавства та рішень центральних органів виконавчої влади з питань інформаційної безпеки; затверджують положення про порядок оброб

ки та захист персональних даних, які перебувають в їх володінні; контролю ють діяльність комунальних підприємств у сфері інформації; здійснюють зах оди профілактики порушень інформаційного законодавства.

Отже, як свідчить наведений перелік повноважень, основний вектор дія льності суб'єктів місцевої влади передбачає регулювання сфери інформаційно -

комунікаційних технологій "всередині" їх системи. Вони впорядковують обро бку інформації в рамках своєї організаційної структури. Здійснюваний ними контроль за додержанням законодавства в сфері ІКТ має внутрішній характе р.

Тим не менш, значення інформаційно-

комунікаційних технологій для виконання "зовнішніх" адміністративних функ цій суб'єктів місцевої влади неможливо перебільшити. На сьогодні практичн о всі аспекти їх діяльності пов'язані з використанням ІКТ. Без застосування тих чи інших інформаційно-

комунікаційних технологій не обходиться жоден суб'єкт владних повноважен ь. Будь-

які аспекти його роботи, починаючи від складання офіційних документів та закінчуючи наданням адміністративних послуг населенню, передбачає масшта бне застосування розмаїтих інформаційно-

комунікаційних технологій та їх складових (персональних комп'ютерів, прогр амного забезпечення, електронних баз даних, організаційної техніки, електрон них каналів зв'язку, засобів масової інформації тощо).

З часом проникнення інформаційно-

комунікаційних технологій у сферу публічного адміністрування стає дедалі бі льш глибоким, як на державному, так і на місцевому рівнях. Сьогодні практ ично неможливо уявити орган публічної влади, який би не використовував І КТ і при цьому залишався ефективним.

Крім того, суб'єкти місцевої влади забезпечують реалізацію інформацій ної політики регіону, як-

то: участь у державному плануванні (програмуванні) заходів інформаційної б езпеки, участь у нормопроектувальній діяльності, проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи (в т.ч. соціальна реклама) тощо. Окреслені напрями діяльності передбачають потужний адміністративний вплив на сферу інформа ційно-комунікаційних відносин.

Таким чином, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самов рядування є важливою складовою системи адміністрування сфери інформацій но-

комунікаційних технологій, від якої залежить не тільки ефективність ІКТ на окремих об'єктах, а й ефективність інформаційної політики в цілому.

У зв'язку з цим, неможливо оминути увагою нагальні проблеми місцев ого адміністрування сфери інформаційно-комунікаційних технологій, як-то:

– надто повільний розвиток нормативно-

правового регулювання (в переважній більшості випадків місцеві органи влад и реагують на новели вітчизняного інформаційного законодавства з великим запізненням, не поспішаючи корелювати з ними раніше видані акти);

– нечіткий розподіл повноважень (а в окремих випадках, навпаки, – дублювання функцій) місцевих державних адміністрацій та органів місцевог о самоврядування, які функціонують на одній і тій самій території;

–

недостатня увага до питань ІКТ, відведення їм другорядної (порівняно з пи таннями економічного характеру) ролі та низька активність у їх вирішенні.

За загальним визнанням науковців і практиків, окреслені проблеми пот ребують якнайшвидшого розв'язання в рамках як загальнодержавної, так і ре гіональних інформаційних політик.

Отже, підсумовуючи аналіз організаційних засад механізму адмініструва ння сфери інформаційно-

комунікаційних технологій, мусимо констатувати його недостатньо ефективну його реалізацію. Попри наявність ряду здобутків, цей механізм функціонує розбалансовано, а результати його діяльності наразі не відповідають об'єктив

ним потребам суспільства. Такий стан справ обумовлений широким колом о рганізаційно-
правових проблем, котрі проявляються на всіх рівнях публічного адмініструв ання (державному, галузевому, регіональному, місцевому тощо). Наявні проб леми тісно пов’язані між собою і можуть бути вирішені тільки в рамках ко мплексного підходу.

З нашої точки зору, такий підхід повинен передбачати:

1) актуалізацію питань ІКТ в державній інформаційній політиці, зокрем а, їх максимальне врахування при розробці базових документів (стратегій, ко нцепцій, планів, програм) інформаційного розвитку;

2) вдосконалення нормативно-
правового забезпечення діяльності публічної адміністрації в сфері інформацій но-комунікаційних технологій, зокрема:

конкретизацію в законодавстві України завдань, цілей, принципів, пріор итетів, форм і методів адміністрування сфери ІКТ;

законодавче визначення кола суб’єктів, задіяних в адмініструванні сфер и інформаційно-
комунікаційних технологій, конкретизація їх правового статусу, чітке розмеж ування їх функцій, повноважень і меж компетенції;

3) розробку державної цільової програми з питань розвитку інформацій но-комунікаційних технологій, спрямованої на вдосконалення організаційно-
правових засад адміністрування ІКТ, посилення контролю за додержанням ін формаційного законодавства, протидію інформаційним правопорушенням, забе зпечення динамічне впровадження ІКТ в систему публічного адміністрування.

2.2. Правова регламентація використання інформаційно-комунікаційних технологійу відносинах влади та громадськості

Бурхливий розвиток інформаційно-
комунікаційних технологій та їх стрімке впровадження в систему публічного

адміністрування актуалізує питання розробки досконалої нормативної бази, котра б гарантувала стабільність правовідносин, ефективність правозастосування, баланс інтересів людини, суспільства, держави.

Передусім від якості правового забезпечення залежить упорядкованість сфери інформаційно-комунікаційних технологій. Досконала правова база оптимізує та зміцнює цю сферу, роблячи її толерантною до внутрішніх і зовнішніх загроз. Натомість, вади правової регламентації чинять негативний тиск. Вони руйнують відповідні соціальні зв'язки, провокують конфлікти між їх суб'єктами, створюють передумови для маніпуляцій та зловживань.

Саме в площині правового регулювання слід шукати витоки численних організаційних проблем у сфері інформаційно-комунікаційних технологій. Адже на слабкому правовому фундаменті неможливо побудувати (і тим більше реалізувати) успішну стратегію інформаційного розвитку суспільства.

Викладене зумовлює необхідність удосконалення правового регулювання ІКТ. З цією метою доцільно провести ґрунтовний аналіз галузевого законодавства, висвітлити пов'язану з ним проблематику, окреслити перспективні напрями його розвитку.

Зважаючи на велике розмаїття суспільних відносин у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, їх регламентація забезпечується широким колом правових актів: законами України, підзаконними актами Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних і місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Ключову роль у системі правового регулювання сфери ІКТ відіграють *законодавчі акти України*. Передусім законами визначаються засади використання інформаційно-комунікаційних технологій в публічному адмініструванні. Лише на підставі,

в межах повноважень та в спосіб, що передбачені законами України, зобов'язані діяти органи державної влади, суб'єкти місцевого самоврядування, їхні посадові та службові особи. Закони наділені вищою юридичною силою стосовно інших нормативно-правових актів з питань ІКТ, а тому – завжди обумовлюють їх зміст і спрямованість.

Наразі суспільні відносини в сфері інформаційно-комунікаційних технологій регламентуються більш як двома десятками законодавчих актів: законами України "Про інформацію" [37], "Про звернення громадян" [38], "Про захист персональних даних" [39], "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні" [40], "Про електронні документи та електронний документообіг" [41], "Про електронний цифровий підпис" [42], "Про телекомунікації" [43], "Про державний реєстр виборців" [44],"Про державний земельний кадастр" [45], "Про адміністративні послуги" [46], "Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки" [47], "Про електронну комерцію" [48], а також Кримінальним Кодексом України, Цивільним Кодексом України, Кодексом України про адміністративні правопорушення – в частині відповідальності за правопорушення в сфері ІКТ та відшкодування заподіяних ними збитків [49; 50; 51].

На перший погляд, така велика кількість законодавчих джерел мала б свідчити про повноту й усебічність правового регулювання. Однак при детальному розгляді стає очевидним, що переважна більшість законів упорядковують лише окремі аспекти використання інформаційно-комунікаційних технологій. Власне, це і недивно, оскільки за відсутності "стрижневого" законодавчого актурегламентація даної сфери здійснювалась фрагментарно.

Як наслідок, сьогодні на законодавчому рівні лишаються невизначеними: поняття та види інформаційно-комунікаційних технологій, пріоритети їх розвитку в Україні, принципи та завдання публічного адміністрування сфери ІКТ, коло суб'єктів публічної адмі

ністрації, відповідальних за формування та реалізацію відповідного напряму державної політики, їх повноваження в сфері ІКТ, механізми координації пу блічно-

адміністративної діяльності в сфері ІКТ а інші аспекти функціонування та р озвитку інформаційно-комунікаційних технологій в Україні.

Оптимальним шляхом вирішення окресленої ситуації видається розробк а та прийняття спеціального законодавчого акту, спрямованого виключно на регулювання відносин у сфері ІКТ – Закону України “Про інформаційно-комунікаційні технології”.

В якості одного з варіантів структурної будови цього закону можна за пропонувати наступний:

Розділ 1. “Основні положення” –

в першому розділі закону традиційно розкривається предмет його регулюва ння, термінологія, закріплюються принципи здійснення відповідного напряму діяльності (тут – використання інформаційно-комунікаційних технологій);

Розділ 2. “Державне регулювання сфери інформаційно-комунікаційних технологій” –

має окреслювати систему суб’єктів державного регулювання сфери ІКТ, виз начати їх повноваження та механізми взаємодії;

Розділ 3. “Інформаційні технології в публічному адмініструванні” –

покликаний визначити пріоритетні напрями впровадження та розвитку ІКТ в системі публічного адміністрування;

Розділ 4. Ліцензування в сфері інформаційно-комунікаційних технологій –

повинен бути спрямований на регламентацію дозвільної діяльності в сфері і нформаційно-комунікаційних технологій.

Розділ 5. “Контроль і нагляд у сфері інформаційно-комунікаційних технологій” –

в даному розділі доцільно закріпити основні форми та методи публічного к онтролю за діяльністю, пов’язаною з використанням інформаційно-

комунікаційних технологій.

Розділ 6. “Відповідальність за правопорушення в сфері інформаційно-комунікаційних технологій” покликаний визначити види юридичної відповідальності за порушення в інформаційно-комунікаційній сфері;

Розділ 7. “Прикінцеві положення” – заключний розділ закону повинен урегулювати “технічні” моменти, пов’язані з його прийняттям.

На наш погляд, прийняття закону про інформаційно-комунікаційні технології в такому (або, принаймні, наближеному) вигляді дозволить забезпечити ефективність правового регулювання суспільних відносин, системність нормотворення, впорядкованість джерел правового регулювання.

Помітну роль у правовому регулювання сфери інформаційно-комунікаційних технологій відіграють *акти Президента України.*. З огляду на особливий статус Президента як провідного суб’єкта формування інформаційної політики, більшість його актів з питань ІКТ мають концептуальний, планований і програмний характер.

Такими є: Указ Президента України від 6 грудня 2001 року № 1193/2001 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 31 жовтня 2001 року “Про заходи щодо вдосконалення державної інформаційної політики та забезпечення інформаційної безпеки України” [52], Указ Президента України від 8 липня 2009 року № 514/2009 “Про доктрину інформаційної безпеки України” [53], Указ Президента України від 13 квітня 2011 року № 468/2011 “Про затвердження Річної національної програми співробітництва Україна – НАТО на 2011 рік” [54], Указ Президента України від 22 квітня 2011 року № 1121/2007 “Про Національний план з виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України” [55], Указ Президента України від 12 березня 2013 року № 128/2013 “Про Національний план дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010-

2014 роки “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” [56].

Будучи главою Ради національної безпеки та оборони України, Президент України спеціальними указами вводить у дію рішення цього органу, в тому числі й ті, котрі стосуються питань інформаційно-комунікаційної сфери. Це, зокрема: Указ Президента України від 6.12.2001 № 1193/2001 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 31 жовтня 2001 року “Про заходи щодо вдосконалення державної інформаційної політики та забезпечення інформаційної безпеки України” [57], Указ Президента України від 15.03.2016 № 96/2016 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 року “Про Стратегію кібербезпеки України”” [58], Указ Президента України від 14.03.2016 № 92/2016 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року “Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України”” [59].

Серед актів Президента України з питань впровадження конкретних інформаційно-комунікаційних технологій в публічно-адміністративну діяльність можна згадати хіба що Указ Президента України від 28.08.2015 № 523/2015 “Про Порядок розгляду електронної петиції, адресованої Президентові України” [60]. Але, як випливає з цього документу, він має процедурний характер і стосується передусім діяльності Адміністрації Президента України. Таким чином, попри свою безумовну значущість для реалізації права громадян на звернення, зазначений Указ охоплює порівняно вузьке коло суспільних відносин в сфері ІКТ.

В цілому аналіз нормативно-правових актів Президента України в інформаційно-комунікаційній сфері свідчить, що не всі вони добре узгоджені з вимогами законодавства в частині регламентації інституційних засад публічного адміністрування. Одним з таких актів є Указ Президента України від 23.11.2011 № 1067/2011 “Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у

сфері зв’язку та інформатизації” [61].

На сьогодні є багато підстав вважати цей документ (так, само, як відповідні положення ст. 17 Закону України “про телекомунікації”) таким, що не відповідає Конституції України, адже остання не встановлює повноважень Президента України щодо створення органів державного регулювання.Питання про створення державних органів за чинною редакцією Основного закону належать до компетенціїВерховної Ради України (зокрема, шляхом прийняття відповідних законів України), а також КабінетуМіністрівУкраїни,якиймаєправо утворювати, реорганізовуватита ліквідовувати міністерства та інші центральні органи виконавчої влади.

Слід зазначити, що свого часу створення Президентом України Національноїкомісіїзпитаньрегулюваннязв'язку України (тобто, органу - попередника НКРЗІ, який мав статус центральногоорганувиконавчоївладиізспеціальним статусом)стало предметом конституційного оскарження. На підставі розгляду відповідного подання 8 жовтня 2008 року Конституційний Суд України визнав неконституційними положенняЗаконуУкраїни “Про телекомунікації” щодо: - підконтрольності Національноїкомісіїзпитаньрегулювання зв'язку Президентові України; - затвердження ПрезидентомУкраїниПоложенняпроНаціональну комісію з питань регулювання зв'язку; - призначення Президентом України на посади Голови та членів Національної комісії з питань регулювання зв'язку і припинення їх повноважень на цих посадах (див.: рішення Конституційного Суду України від 08.10.2008 № 21-рп/2008) [62].

Наслідком такого рішення стала втрати чинності зазначених положеньЗаконуУкраїни “Про телекомунікації” (у редакції 2004 року). В свою чергу, оскаржуваний Указ Президента України був скасований Главою держави ще до ухвалення рішення Конституційного Суду України.

Однак, не зважаючи на це, одна з наступних редакцій ЗаконуУкраїни

“Про телекомунікації” (від 2011 року) знову наділила Президента України по вноваженнями по створенню НКРЗІ, як колегіального Органу державного рег улювання у сферіу сфері зв'язку та інформатизації, що підпорядковується Пр езиденту [63]. На підставі цих повноважень Президентом України було вида но Указ від 23.11.2011 № 1067/2011 “Про Національну комісію, що здійсню є державне регулювання у сфері зв’язку та інформатизації”, який затвердив Положення про НКРЗІ [34]. Відтоді саме НКРЗІ здійснює державнерегулюва ння у сфері зв'язку та інформатизації.

Зауважимо, що відповідно до чинної редакції положеньЗаконуУкраїни “ Про телекомунікації” та Указу Президента України від 23.11.2011 № 1067/20 11 “Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері з в’язку та інформатизації”, НКРЗІ не має статусу центрального органу викона вчої влади, а отже ці положення не входять у пряму суперечність з Констит уцією України. Однак, при цьому, на наш погляд, вони протирічать духу Ос новного закону, яка обмежує установчі повноваження Президента України ст воренням консультативних, дорадчих та інші допоміжних органів і служб (ст . 106) [30].

Цілком очевидно, що уникнути подібних ситуацій можна тільки шляхо м узгодження нормотворчої діяльності Парламенту та Глави держави. Транс формація провідних інститутів управління, зокрема, у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, вимагає координованих дій, синхронних рішень і, головне, комплексних нормативно-правових змін. Підготовка установчих актів Президента повинна супроводжув атись ретельним аналізом правової бази, а їх прийняття – внесенням необхідних коректив до чинного законодавства. При цьому слід виходити з того, що: “Унаслідок підзаконного нормотворення органи викона вчої влади не мають набувати нових повноважень або втрачати тих, що вже передбачені законодавчими актами. Неприпустимим також є розширення чи звуження, порівняно із законом, підстав їхнього застосування [64, с. 4]”.

Лише за такого підходу галузеве нормотворення на вищому представн

ицькому рівні набуде злагодженого, системного характеру. Тільки за цієї ум ови законодавчі та президентські акти з питань ІКТ набудуть взаємоузгодже ності, необхідної для гармонійного регулювання кореспондуючого сектору су спільних відносин.

Питома вага актів *Кабінету Міністрів України* в загальному масиві но рмативно-правового регулювання сфери інформаційно-комунікаційних технологій є дуже великою. Умовно їх можна поділити на ч отири групи:

1) акти, які регламентують питання створення та функціонування елект ронних баз даних, обробки інформації, ведення реєстрів тощо. Це, зокрема, постанова Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2013 р. № 958 "Про з атвердження Положення про Державну інформаційну систему електронних звернень громадян" [65], постанова Кабінету Міністрів України від 20 бе резня 2013 р. № 198 "Про затвердження Порядку реєстрації, перереєстраці ї безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу" [66], постанова Кабінету Міністрів України від 3 січня 2013 р. № 13 "Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного порталу адміністративних послуг" [67], постанова Кабінету Міністрів України від 6 червня 2012 р. № 546 "П ро затвердження Положення про електронний реєстр пацієнтів" [68], поста нова Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2012 р. № 303 "Про затвер дження Положення про створення та функціонування Єдиного державного реєстру злочинів торгівлі людьми" [69], постанова Кабінету Міністрів Ук раїни від 13 липня 2011 р. № 752 "Про створення Єдиної державної елек тронної бази з питань освіти" [70], постанова Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. № 616 "Про затвердження Положення про Державн ий реєстр баз персональних даних та порядок його ведення" [71].

2) акти, які визначають організаційні засади діяльності суб'єктів пуб лічного адміністрування сфери інформаційно-комунікаційних технологій: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.0 1.2015 № 2 "Питання діяльності Міністерства інформаційної політики Укр

аїни” [31], Постанова Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 № 492 “ Про затвердження Положення про Державне агентство з питань електронн ого урядування України” [32], постанова Кабінету Міністрів України від 2 0 лютого 2013 року № 118 “Про затвердження Примірного положення пр о центр надання адміністративних послуг” [72], постанова Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2012 року № 887 “Про затвердження Типового положення про структурний підрозділ місцевої державної адміністрації” [73] та інші.

3) програмні акти (урядові концепції, пріоритети, а також акти серед ньострокового та довгострокового планування): Постанова Кабінету Міністрів України від 12.09.2011 № 1130 “Про затвердження Державної програм и розвитку внутрішнього виробництва” [74], Постанова Кабінету Міністрів України від 17.05.2012 № 397 “Деякі питання визначення середньостроко вих пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого рівня на 201 2-
2016 роки” [75], Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.11.2016 № 918-
р “Про схвалення Концепції створення та впровадження автоматизованої с истеми контролю за обігом підакцизних товарів (алкогольних напоїв та тю тюнових виробів) “Електронна акцизна марка”” [76]; Розпорядження Кабін ету Міністрів України від 16.11.2016 № 918-
р “Про схвалення Концепції розвитку системи електронних послуг в Украї ні” [77] та ін.

4) акти, які регламентують порядок використання окремих інформаці йно-
комунікаційних технологій у публічному адмініструванні:Постанова Кабінет у Міністрів України від 23.08.2016 № 561 “Про затвердження Порядку по дання документів в електронному вигляді до органу ліцензування та видач і ним документів в електронному вигляді за допомогою телекомунікаційни х засобів зв'язку” [78], Постанова Кабінету Міністрів України від 30.11.20

16 № 869 “Деякі питання електронної взаємодії державних електронних ін формаційних ресурсів” [79], Постанова Кабінету Міністрів України від 30. 11.2016 № 869 “Про затвердження Порядку внесення засобів електронного цифрового підпису до безконтактного електронного носія, що міститься в паспорті громадянина України, та надання послуг електронного цифровог о підпису з використанням паспорта громадянина України з імплантовани м безконтактним електронним носієм” [80] та ін.

Аналіз нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України з питань інформаційно-комунікаційних технологій свідчить, що деякі з них недостатньо чітко кор елюються з положеннями інформаційного законодавства, а деякі – продовжують діяти тривалий час попри втрату об’єктивних підстав для і снування.

Ось лише один з кількох відомих прикладів. З набранням чинності Закону України від 3 липня 2013 року “Про внесення змін до деяких зак онодавчих актів України щодо удосконалення системи захисту персональн их даних” (тобто – з 1 січня 2014 року) в Україні було: а) скасовано процедуру реєстрації б аз персональних даних; б) припинено видачу Свідоцтв про державну реєст рацію баз персональних даних; в) припинено ведення Державного реєстру баз персональних даних [81]. Тож, фактично, відповідна процедура переста ла існувати понад рік тому.

Однак нормативне реагування на цей факт з боку Кабінету Міністрів України відбулося тільки навесні 2015 року [82]. Урядове Положення пр о Державний реєстр баз персональних даних формально продовжувало дія ти майже півтора року, покладаючи відповідні зобов’язання на суб’єктів с успільних відносин у сфері захисту персональних даних, в тому числі – на раніше ліквідовану Державну службу України з питань захисту персон альних даних.

Отже, як випливає зі сказаного, урядовий “блок” нормативно-

правової регламентації сфери інформаційно-
комунікаційних технологій характеризується окремими вадами, котрі гальм
ують процеси його розвитку та знижують ефективність правозастосовної ді
яльності. З огляду на це, відповідні акти Кабінету Міністрів України вима
гають системного перегляду, вдосконалення та гармонізації з іншими акта
ми інформаційного законодавства.

Значний масив правових норм, якими регламентуються суспільні відно
сини в сфері інформаційно-
комунікаційних технологій, зосереджений у*нормативних актах центральних о
рганів виконавчої влади та державних органів зі спеціальним статусом*: Мін
істерства юстиції України, Міністерства інформаційної політики України, Дер
жавного агентства з питань електронного урядування України, Національної
комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку
та інформатизації та інших. Дослідження цього масиву засвідчило наявність
широкого спектра проблем, притаманних системі нормативно-
правового забезпечення ІКТ загалом. До числа таких проблем належать:

1) невідповідність актам інформаційного законодавства. Наочним прикл
адом може слугувати наказ МВС України від 21 серпня 2013 року № 805 "
Про затвердження Порядку обробки персональних даних у базі персональних
даних "Електронний журнал обліку запитів на публічну інформацію" [83].

Зокрема, п. 1.7. цього Наказу передбачає обов'язкову реєстрацію бази
даних "Електронний журнал обліку запитів на публічну інформацію" в Держ
авному реєстрі баз персональних даних, хоча і процедуру обов'язкової реєст
рації, і відповідний Державний реєстр було ліквідовано ще за місяць до йог
о видання –
на підставі Закону України від 3 липня 2013 року "Про внесення змін до д
еяких законодавчих актів України щодо удосконалення системи захисту перс
ональних даних" [84].

До того ж, попри безпосередній зв'язок з питаннями доступу до публі
чної інформації, Наказ не враховує ряду положень Закону України "Про дос

туп до публічної інформації";

2) внутрішня неузгодженість. Нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади (державних органів зі спеціальним статусом) з питань інформаційно-комунікаційних технологій погано корелюються не тільки з актами вищої юридичної сили, а й поміж собою. У їх змісті нерідко мають місце помітні розбіжності. Дуже поширеним явищем є посилання в чинних актах на акти, які вже були скасовані.

Зокрема, вищезгаданий наказ МВС України від 21 серпня 2013 року № 805 "Про затвердження Порядку обробки персональних даних у базі персональних даних "Електронний журнал обліку запитів на публічну інформацію" [83], постанова Національної комісії державного регулювання у сфері комунальних послуг від 9 серпня 2013 року № 109 "Про затвердження Порядку обробки персональних даних у базі персональних даних «Працівники»…" [85], а також постанова Національної комісії державного регулювання у сфері енергетики від 17 січня 2013 року № 20 "Про затвердження Порядку обробки персональних даних у базі персональних даних НКРЕ" [86] (всі документи – чинні) ґрунтуються на положеннях наказу Міністерства юстиції України від 30 грудня 2011 року № 3659/5 "Про затвердження Типового порядку обробки персональних даних у базах персональних даних", який втратив чинність 28 листопада 2013 року [87].

3) неповнота правового регулювання. Переважна більшість відомчих нормативно-правових актів упорядковують лише окремі аспекти використання інформаційно-комунікаційних технологій. Як правило, це загальні відомості про ІКТ, що використовуються в тій чи іншій сфері публічного адміністрування. При цьому у за межами регламентації або недостатньо врегульованими лишаються питання, пов'язані з визначенням: переліку засобів інформаційно-

комунікаційних технологій, загальної процедури реєстрації ІКТ, правового статусу суб'єктів правовідносин у сфері ІКТ, відповідальності за порушення встановлених вимог у сфері ІКТ і т.д.

4) недосконале формулювання змісту. Як показало дослідження, окремі положення нормативно-правових актів центральних органів виконавчої влади (державних органів зі спеціальним статусом) з питань інформаційно-комунікаційних технологій сформульовані в спосіб, який утруднює їх точне розуміння та ефективне застосування.

Так, наприклад, переважна більшість понять, наведених у п. 3 спільного Наказу Міністерстваекономічного розвитку і торгівлі України та Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 08.09.2016 № 1501/248 "Про затвердження Порядку інтеграції інформаційних систем державних органів та органів місцевого самоврядування до Єдиного державного порталу адміністративних послуг", визначаються за допомогою терміна "портал". Водночас, зміст цього терміна в Наказі не розкрито, що зумовлює цілком закономірні проблеми в тлумаченні та практичному застосуванні похідної термінології [88].

Подібних прикладів можна навести чимало. Проте, викладеного цілком достатньо, щоб пересвідчитись в тому, що відомчий рівень нормативно-правового регулювання сфери інформаційно-комунікаційних технологій вимагає подальшого вдосконалення. Відповідні акти центральних органів виконавчої влади та державних органів зі спеціальним статусом мають ряд недоліків, усунення яких має стати першочерговим завданням державної політики в сфері ІКТ.

І, нарешті, місцевий рівень нормативно-правового регулювання сфери інформаційно-комунікаційних технологій репрезентують *акти територіальних підрозділів центральних органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій та місцевих рад.*

Конкретні форми цих актів визначаються законодавством і характеризуються багатою різноманітністю [89, с. 127, 128]. Так, відповідно до ст. 59 Закону України "Про місцеве самоврядування", сільські, селищні, міські, районні та обласні ради, а також виконкоми місцевих рад ухвалюють акти у вигляді рішень. Нормативно-правові акти сільських, селищних та міських голів мають форму розпоряджень [90]. Ст. 6 Закону України "Про місцеві державні адміністрації" уповноважує голів місцевих державних адміністрацій видавати розпорядження, а керівників їх структурних підрозділів (управлінь, відділів тощо) – накази [91]. Так само у формі наказів видаються акти територіальних підрозділів (органів) центральних органів виконавчої влади (див. п. 9 Постанови Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. № 563 "Про затвердження Типового положення про територіальні органи міністерства та іншого центрального органу виконавчої влади" [92]).

За своєю цільовою спрямованістю нормативно-правові акти суб'єктів місцевої влади з питань інформаційно-комунікаційних технологій досить однотипні. Здебільшого вони мають внутрішньо-організаційний характер і скеровуються на регулювання процедур обробки та захисту інформації у певному органі, його підрозділах або ж у конкретній базі даних. Ця риса зумовлює невелику кількість нормативно-правових актів, виданих одним і тим самим суб'єктом (органом, підрозділом, посадовою особою).

Але, з огляду на велику кількість суб'єктів видання (у наш час їх кількість обчислюється тисячами) загальний масив виданих ними нормативно-правових актів є надзвичайно об'ємним. І саме в ньому сьогодні найбільш виразно проявляються системні вади нормативно-правового забезпечення інформаційно-комунікаційних технологій.

Сьогодні навіть на рівні аналогічних організаційних структур (обласних рад, обласних державних адміністрації, обласних управлінь центральних орг

анів виконавчої влади і т.д.) досить виразно проявляються розбіжності в дет алізації правового регулювання, трактуванні законодавчих положень, використанні термінології, послідовності викладу нормативного матеріалу.

Така ситуація негативно відбивається на якості нормативно-правового регулювання сфери інформаційно-комунікаційних технологій. Поступова втрата зв'язків із чинним законодавством (законами, постановами Уряду, наказами міністерств тощо) зумовила деактуалізацію великого масиву нормативно-правових актів суб'єктів місцевої влади з в сфері ІКТ. У ході оновлення актів загальнодержавної дії їх положення дедалі більше дисонують з актами місцевого рівня, розвиток яких перебігає значно повільніше. Зрештою, це призвело до появи колізій та істотних розбіжностей у правозастосуванні.

Таким чином, підсумовуючи аналіз нормативно-правового регулювання сфери інформаційно-комунікаційних технологій, можемо констатувати, що наразі практично всім його рівням властиві недоліки. Це, зокрема, вади понятійного апарату, фрагментарне регулювання суспільних відносин, неузгодженість правових вимог, наявність колізій і багато інших. Здебільшого ці недоліки мають комплексний характер. Їх неможливо усунути шляхом розрізнених заходів. Існує потреба в системному оновленні вітчизняного інформаційного законодавства з урахуванням актуальних проблем ІКТ, вимог щодо техніки нормотворення, міжнародних зобов'язань України та рекомендацій ЄС.

У рамках цієї мети доцільно:

1) здійснити перегляд вітчизняного інформаційного законодавства на предмет відповідності міжнародним договорам України в сфері ІКТ, наявності прогалин, колізій і дублювань, взаємної узгодженості, відповідності правилам юридичної техніки. Усунути наявні недоліки шляхом внесення комплексних змін до законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів з питань інформаційно-комунікаційних технологій;

2) внести до Закону України "Про інформацію" зміни, спрямовані на:

визначення поняття “інформаційно-комунікаційні технології”, а також основних засобів і видів ІКТ;

3) розробити та прийняти проект Закону України “Про інформаційно-комунікаційні технології”, який визначатиме: - завдання, принципи та пріоритетні напрями розвитку інформаційно-комунікаційних технологій; - систему суб’єктів державного регулювання сфери ІКТ, їх повноваження та механізми взаємодії; - пріоритетні напрями впровадження та розвитку ІКТ в системі публічного адміністрування; - основні форми участі громадян в адмініструванні сферою ІКТ; - основи публічного контролю в сфері ІКТ, його завдання, повноваження його суб’єктів; - засади дозвільної діяльності в сфері інформаційно-комунікаційних технологій; - основні форми та методи публічного контролю за діяльністю, пов’язаною з використанням інформаційно-комунікаційних технологій; - види юридичної відповідальності за порушення в інформаційно-комунікаційній сфері;

4) розробити та впровадити дієвий механізм моніторингу інформаційного законодавства (в т.ч., нормативно-правових актів з питань ІКТ), який би забезпечив ретельне відслідковування поточних змін, синхронне оновлення всіх його рівнів і складових, узгодження нормотворчої та правозастосовної діяльності;

5) посилити контроль за якістю галузевого нормотворення, додержанням законності в сфері розробки та прийняття нормативно-правових актів з питань ІКТ, а також за ефективністю практичної реалізації їх положень.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ

3.1. Зарубіжний досвід з використання інформаційно-комунікаційних технологій у взаємодії влади та громадськості

У попередніх розділах було показано, що активне впровадження у с феру політики інформаційно-
комунікативних інновацій сприяє демократизації суспільства, трансформації колишніх уявлень, установок, стереотипів людей. У результаті змінюютьс я поведінкові регулятиви, відносини між політичними інститутами й індиві дами. Прискорюється процес становлення громадянського суспільства, де г оловним є принцип верховенства права як універсального засобу, що забез печує захист людини як вищої цінності.

Можна стверджувати, що нові інформаційні технології дійсно активн о проникають не лише в промислове виробництво, але й у сферу освіти, виховання, медицини, дозвілля тощо. Все це вплинуло на стиль життя суч асної людини та на методи управління. Інформація стає тотальною і перед ається від людини до людини для організації її поведінки в суспільстві. Т ому управління має бути ефективним. Воно передбачає: формування норм соціальної поведінки, здатних забезпечити стійкість і поступальний розви ток соціальних та економічних структур суспільства; формування системи законів і норм суспільної моралі, призначених для реалізації обраних соціа льних цінностей і норм соціальної поведінки; використання реально існую чої процедури виконання законів у конкретній суспільній формації для акт ивних дій, спрямованих на досягнення суспільно значимих (загально-
державних, партійних, корпоративних) цілей. Отже, можна зробити виснов ок про максимальну потенційну ефективність інформаційних засобів в упр авлінні життям суспільства.

Поширення трансконтинентальних телекомунікацій і глобальних мере ж, транснаціонального бізнесу «руйнує» національні кордони, що у свою ч ергу підтримує ідею про відмирання держав і підрив державної влади та контролю над розвитком інформаційно-
комунікаційної сфери. Під впливом інформаційних і комунікаційних техно логій не лише зменшується роль держав, а вони можливо будуть відіграва ти провідну роль у процесах її занепаду. Інформаційне суспільство витісня є державу, а його побудова потребує державного втручання. Л. Руіс Менд ісабаль підкреслює, шо Інтернет –
це засіб модернізації, який дає можливість віртуаль-
ного надання послуг з меншою витратою коштів і часу. Завдяки швидком у поширенню інформаціївін сприяє діалогу держави з громадськістю. Ком п'ютерні технології «Електронного уряду» покращують взаємодію органів державної влади та їх структурних підрозділів, зменшують непродуктивну їх роботу [93, с. 83]. Як один з яскравих прикладів, можна навести діяль ність Канадського уряду в даному напрямі. Канадський уряд був націлени й на надання повної інформації та послуг уряду через мережу ще з 2004 р. Як результат, зараз у країні діють три урядових портали, що забезпечу ють комунікацію і взаємодію між громадянами і урядом. Це «Канадський сайт» («Canada Site»: http://canada.gs.ca), «Уряд он-лайн» («Government On-Line»: http://www.gol-
ged.gs.ca) і «Служіння Канаді» («Service Canada»: http://www.servicecanada.g s.ca).

Громадськість сьогодні оцінює ефективність діяльності органів держа вної влади, використовуючи технології зв'язків із громадськістю, тобто орг анам державної влади варто підвищувати свій професійний рівень та комп етентність, а також спрямувати зусилля на покращення своєї діяльності за галом.

Проте, не слід применшувати роль держави в інформаційну епоху, п опри те, що лібералізація охопила як регіональний, так і глобальний рівні,

а інтеграція сьогодні регіональна, і вона має перспективу вийти і на між регіональний, і на світовий рівень. Отже, простежується своєрідна конкуре нція як між лібералізацією та інтеграцією, так і між глобальним та регіон альним рівнями розвитку цих процесів.

Така удавана демократія гальмує реальну політичну модернізацію сус пільства. Одним із шляхів виходу з цієї ситуації є зміна моделі консоліда ції еліти. Стабільний демократичний розвиток можливий лише за умови д обровільної консолідації, узгодження позицій і цілей.

Також у світовому законодавстві в системі політичної комунікації вж е сформовано доволі чітке уявлення про модернізацію більшості політични х систем і громадських організацій та форми їхнього унормування. Отже, можна вважати правомірним, що політичної системи залежать від якості п олітичних інститутів, що, в свою чергу, залежать від приватних і громадс ьких організацій, політичних партій і є механізмами впливу на процес ухв алення парламентських рішень. В США, наприклад, член парламенту може бути об'єктом тиску з боку зацікавлених носіїв інтересу, коли за допомо гою такого тиску формується його уявлення про предмет інтересу і такти ку поведінки в парламенті [112, с. 173]. Специфіка парламентськоїорганізо ваної діяльності характеризується також його колегіальністю. Саме в таких випадках і виникає проблема посилення інформаційних контактів між різ ними суб'єктами парламентського життя. В парламенті також домінуючою стає роль інтеграції різних політичних партій і блоків.

В контексті розгляду інформаційно-
комунікаційних технологійу взаємодіївлади та громадськостінайбільш прийн ятним є розуміння інформації як засобу організації управління соціальним и системами.

Зміст комунікативної діяльності не можна осягнути без визначення п оняття «інформація». Інформація в управлінні соціальними системами – це відповідним чином документовані або публічно оголошені відомості п ро події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишнь

ому природному середовищі, і які використовуються в управлінській діяльності, управлінському процесі, управлінських відносинах [94, с. 156].

Аналіз інформаційно-комунікаційних технологійу взаємодіївлади та громадськостіпоказав, що терміни «управління» і «комунікація» корелюють із терміном «інформація». Різного роду організації, як і будь-яка сфера людської діяльності, не можуть існувати без комунікації, а комунікація, в свою чергу, не існує без інформації. Якщо комунікація розглядається як процес, то інформація – це те, що передається в ході цього процесу.

У науковій літературі використовують терміни «втрата державами власної ідентифікації в епоху глобального інформаційного суспільства». Феномен інформаційно-комунікаційних технологій у своїх працях досліджували такі відомі зарубіжні вчені як У. Бех, який визначив ці процеси як «розмивання меж політики» в сучасному суспільстві, В. Гельман, Т. Карл, М. Кастельс, С. Блек, Дж. Е. Грюніг, Ф. Джефкінс, С. Катліп, Ф. Кітчен, Дж. Марконі, К. Мей, Ф. Сайтэл, Т. Хант, Я. Куйман. У більшості сучасних досліджень обстоюється думка, що суспільний діалог є взаємодією індивідів, груп і інститутів у полі суспільної свідомості, у якому кожен партнер ставиться до іншого як до суб'єкта, визнаючи його цінність, право на існування і незалежність.

Складність дослідження інформаційно-комунікаційних технологійу взаємодіївлади та громадськості зумовлює необхідність застосування *міждисциплінарного підходу, тобто поєднання методологій філософії політики, політології, соціології політики, політичної психології тощо*. Оскільки лише інституційні політичні теорії не спроможні висвітлити багато аспектів даного явища, зокрема юридичної, аксіологічної, технічної сторін.

Слід наголосити, що в світовій суспільній науці вже достатньо розро

блено різні аспекти цієї проблеми, що мають наукове й прикладне значення. Зокрема, питання ідеології й філософії суспільних зв'язків як ширшого явища та зв'язків із громадськістю, практичної взаємодії різноманітних структур, інститутів суспільства висвітлюються в працях низки західних учених: Т. Парсонса, Р. Мертона, К. Дьюбойса, Р. Парка, В. Барклі, Г. Тарда, Е. Росса, Р. Лап'єра, П. Селфа, Е. Фрома, Ю. Габермаса, А. Тоффлера.

Зокрема, німецький філософ і соціолог С. Роуз-Аккерман вважає, що комунікаційна модель «держава-громадяни» конструюється відповідно принципу «комунікативної поведінки», тобто визначення рівноправності як людини державної, так і людини «приватної», що передбачає створення «діалогової комунікації» державної влади і «вільної громадськості» [95, с. 37]. Автор зауважує, що деякі політичні рішення непопулярні до такої міри, що їх взагалі неможливо купити у законодавців, які одержали посади за результатами виборів [95, с. 170].

Зв'язки з громадськістю відіграють велику роль у діяльності органів державної влади. У літературі налічується близько п'ятисот визначень термінів «зв'язки з громадськістю». На думку Т. Лук'янець, «зв'язки з громадськістю» є однією з функцій управління, яка сприяє встановленню та підтримці спілкування, взаєморозуміння і налагодженню співробітництва між організацією та громадськістю [96, с. 176]. Зв'язки з громадськістю повинні передбачати чесні, відкриті та доброзичливі взаємовідносини між органами державної влади та громадськістю. Органи державної влади зобов'язані інформувати населення про напрями розвитку, програми й послуги, що надаються ними, звітувати про свою діяльність і нести перед ним відповідальність.

Ці дослідження показали, що політична функція інформаційно-комунікаційних технологійу взаємодіївлади та громадськості полягає в забезпеченні постійного суспільно-політичного диспуту, що передбачає можливість електронного і зворотного зв'язку в реальному часі між владою і громадянами, а також сприяє под

альшій демократизації і гуманізації громадського життя. При цьому, PR ви конує дві базисні групи функцій: гносеологічні (конструювання публічного дискурсу); соціологічні (адаптація, культурна трансформація, соціорегуляці я). Крім названих, можна виокремити ряд інших функцій, які залежать від характеру PR-

впливу, предметної структури, соціосистемної ролі PR та інших факторів.

Розробкою теоретичних і методологічних засад інформаційно-комунікаційних технологійу взаємодіївлади та громадськостізаймалися західні, російські та українські вчені. Серед західних учених слід назватиДж. Грюніга, Е. Бернайза, С. Блека, Р. Харлоу, М. Менчера, Т. Ханта, С. Катлі на, А. Сентера, Г. Брума. Серед російських учених цю проблему досліджу вали І. Альошина, Н. Григор'єва, Е. Макаревич, Л. Савінов, Г. Тульчинський, А. Чуміков. А. Ужанова, М. Шишкіна, І. Яковлева. Серед українськи й дослідників цими питаннями сьогодні займаються В. Бебик, В. Малиновський, В. Комаровський, В. Королько, Г. Почепцов, С. Рязанова, К. Свірін , І. Слісаренко та інші. Вони розглядають зв'язки з громадськістю як доп оміжну функцію у сфері державного управління. Визначають проблеми, як іпов'язані з питаннями формування політичного іміджу і технологіями про ведення політичних кампаній методами і засобами ПР-діяльності.

Як соціальний інститут, управлінська діяльність постає особливою фо рмою соціальної організації, способом закріплення різновидів діяльності, п ов'язаних із виконанням суспільно необхідного завдання –

оптимізації взаємодії соціальних суб'єктів із їхньою зовнішньою та внутрі шньою громадськістю. Головна мета цього інституту –

обслуговування суспільної потреби у забезпеченні ефективного публічного дискурсу для соціальних суб'єктів, якщо вони бажають збільшити свій ел екторальний капітал легітимними засобами. PR як різновид соціальної діял ьності зумовлює появу сукупності соціальних практик, пов'язаних із вироб ництвом, функціонуванням ефективних систем публічних комунікацій, які й утворюють сферу цього різновиду діяльності.

Невід'ємним атрибутом інституту управлінської діяльності є розвинена нормативна система, що формує межі, порядок функціонування та визначає характер дії суб'єктів PR-діяльності. В Україні підгрунтям цієї системи виступають норми Конституції, законодавчі акти, що регламентують діяльність ЗМІ, поширення реклами, проведення виборчих кампаній тощо. Є. Тихомирова зазначає, що з метою створення системи інформаційного забезпечення органів державної влади, системи інформування громадськості про свою діяльність та досягнення прозорості в роботі в Україні створено Єдиний веб-портал органів виконавчої влади – центральна частина електронної інформаційної системи «Електронний уряд», яка призначена для інтеграції веб-сайтів, інших електронних інформаційних систем органів державної влади та надання послуг громадянам та юридичним особам через мережу Інтернет [97, с. 39-40]. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологійу взаємодіївлади та громадськостізумовлюється розвитком ринкової економіки та релевантних їй політичних інститутів, особливо зростанням соціальної відповідальності бізнесу, коли успіх на ринку стає залежним від репутації суб'єкта. Висока значущість репутації ЗМІ в умовах конкурентного середовища прискорила розвиток інструментарію PR, особливо коли на ринку почали складатися обов'язкові для всіх політичних гравців «правила гри». У політичному плані цей процес супроводжувався розвитком плюралізму, формуванням інститутів громадянського суспільства.

Зміцнення інструментарію PR було пов'язане з послідовним переходом від простих моделей організації зв'язків із громадськістю до технологічних моделей, які перетворюють PR на складову стратегічного соціального управління, що забезпечує взаєморозуміння і співпрацю між владою та громадськістю. Внаслідок цього процесу формуються фундаментальні принципи, що визначають сутність сучасних інформаційно-

комунікаційних технологій. До них належать принципи демократії, альтернативності, громадянської злагоди й технологічності. Отже, специфіка інформаційно-комунікаційних технологійу взаємодіївлади та громадськостіобумовлюється конкретно-історичними умовами організації рівня соціального управління. В. Пилипенко зазначає, що оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів державної влади здійснюється шляхом впровадження та використання сучасних інформаційних технологій для надання інформаційних та інших послуг громадськості, забезпечення її впливу на процеси, що відбуваються у державі [98,с. 267].

Зв'язки з громадськістю органів державної влади базуються на враженнях громадян від роботи служб та від ефективної роботи державних службовців. Для полегшення спілкування з громадянами органи державної влади застосовують методи ознайомлення з відомостями практичного характеру. Така інформація може розповсюджуватися у друкованому вигляді (видання брошур, розміщення довідкових матеріалів, рекламних афіш тощо), через телебачення, радіо, Інтернет, виставки тощо. Ці методи будуть ефективними лише за наявності в адміністрації достатніх фінансових ресурсів та кваліфікованих фахівців (журналістів, дизайнерів тощо). Комунікація в таких умовах має будуватися за принципом двостороннього зв'язку, тобто необхідно надавати громадянам можливість жити повноцінним політичним життям. Органи державної влади з метою покращення своєї діяльності, підвищення авторитету й довіри повинні налагодити взаємовідносини з громадськістю. Для цього необхідно застосовувати прийоми, методи та процедури, впроваджуючи нові комунікативні технології зв'язків із громадськістю.

Г. Почепцов вважає, що зв'язки із громадськістю – це комунікативна дисципліна, спрямована на організацію комунікативного простору в сприятливому режимі для об'єкта зв'язків із громадськістю, в

она покликана управляти позитивним іміджем фірми або людини [99, с. 1 63].На його думку, практика зв’язків органів державної влади передбачає насамперед інформування громадськості з метою надання їй загального уя влення про діяльність, реалізацію планів та проблеми, які доводиться їм в ирішувати. Для досягнення цієї мети органи виконавчої влади використову ють різні комунікативні канали. Інформаційно-
комунікаційні технології мають відношення до управлінської діяльності, сп рямованої на формування публічних дискурсів соціального суб’єкта, що за безпечує оптимізацію його взаємодій із вагомими сегментами соціального середовища. Тобто, їхня мета полягає у формуванні ефективної системи к омунікацій соціального суб’єкта з громадськістю, внаслідок чого вони взає модіють органічно.

На думку В. Пилипенко, органам адміністративного управління необх ідно розробляти і систематично застосовувати політику поліпшення своїх з в’язків із громадськістю [98, с. 51].

Діюча Конституція України, чинне законодавство забезпечують певні умови для розвитку інформаційно-
комунікаційних технологій, але існує низка нерозв’язаних проблем: неузгод женість між обсягом відповідальності місцевої влади і реальними правами й можливостями громадян, відсутність механізмів забезпечення самостійн ості територіальних громад, брак ресурсів для розв’язання місцевих пробле м тощо.

О. Занецька стверджує, що основною метою зв’язків із громадськіст ю є створення зовнішнього і внутрішнього політико-соціально-
психологічного середовища, сприятливого для успішної роботи органу дер жавного управління, забезпечення бажаної поведінки громадськості щодо ц ього органу влади [100, с. 42]. Тобто, бажано встановити безпосереднє спі лкування –
особисті контакти між громадянами (об’єднаннями громадян), з одного б оку, і посадовими особами органу влади –

з іншого. Тут безпосереднім є спілкування за допомогою засобів зв'язку (телефон, різноманітні форми особистого листування), а також опосередковане спілкування через засоби масової інформації (преса, телебачення, радіо, комп'ютерні мережі тощо).

А. Панфилова вважає, що для того, щоб досягти взаєморозуміння між органом державної влади і громадськістю, варто дотримуватися вимог [101, с. 43]. Це означає, що слід забезпечити широке, адекватне інформування як усієї громадськості, так і окремих її соціальних груп, організувати ефективний «зворотний зв'язок» із громадськістю, залучити громадськість до участі у процесі обговорення та прийняття рішень.

На думку В. Королько, існують різні типи взаємин органів державної влади із засобами масової інформації [102, с. 140]. Сюди можна включити: випуск і поширення інформаційних бюлетенів, прес-релізів, оглядів, фото-, відеоматеріалів, інформаційних збірників, експрес-інформації; проведення прес-конференцій, брифінгів, політичних діалогів, телевізійних дебатів, «круглих столів», прес-клубів, організація інтерв'ю з керівниками органів влади, посадовими особами для працівників засобів масової інформації; підготовку й проведення теле- і радіопередач; забезпечення публікацій (виступів) у засобах масової інформації керівників або інших відповідальних працівників органів влади; створення архівів інформації про діяльність органу влади; розміщення веб-сторінок в Інтернеті про орган влади та його діяльність; інші форми поширення офіційної інформації, що не суперечать чинному законодавству. В. Королько підкреслює, що негативом може бути лише нецікавий зміст цих публікації, невеликі тиражі та обмежена аудиторія глядачів чи радіослухачів порівняно з незалежними засобами масової інформаці. Отже, зв'язки з громадськістю передбачають застосування різноманітних інформаційно-комунікаційних технології та шляхи реалізації інформаційної взаємодії полі

тичної влади з громадськістю. З точки зору змісту інформаційних процесів , у яких бере безпосередню участь людина, комунікативну діяльністьможн а розглядати як внутрішню складову державно-
управлінського процесу, і як зовнішньо й внутрішньо спрямовані зв'язки з громадськістю і персоналом, що вимагає своїх правил, методів, засобів, т ехнологій.

Як вже зазначалося, сучасний світ існує в умовах активного зростан ня ролі інформації і знань як основного стратегічного ресурсу влади та гр омадськості в умовах інформаційного суспільства. Нова ера інформаційног о суспільства в своїй основі формує якісно новий спосіб функціонування соціальної системи. З розвитком нових інформаційно-
комунікативних технологій відбуваються динамічні зміни у всіх сферах жи ття людства, в тому числі і у державному управлінні.

Отже, в інформаційному суспільстві відбувається динамічна зміна пр оцесів комунікації через введення нових технологічних засобів. В свою че ргу, комунікація приводить до формування нової ціннісної системи (де вза ємодіють влада та громадськість), згідно з якою по-
новому вирішуються соціальні завдання. На думку ***американського футур олога та соціолога*** Е. Тоффлерра, завдяки розвитку комунікації відбуваєть ся «подрібнення» процесів соціальної дестандартизації, у результаті чого к онфлікти цінностей, які ймовірно можуть виникати у суспільстві, вирішува тимуться шляхом налагодження ефективної комунікації [103].

Варто відзначити, що для забезпечення повноцінної ефективності вза ємодії органів влади та громадських організацій необхідно врегулювати ни зку питань, зокрема щодо завершення формування відповідної правової баз и взаємодії органів влади та громадських організацій; розділу «зон відпові дальності» між органами влади та громадськими організаціями; деталізуват и питання фінансової підтримки, що надається державою громадським орг анізаціям. В цьому контексті ще одним вченим, що в певній мірі розгляда в механізм діалогічної взаємодії органів влади та громадськості був амери

канський політолог Г. Лассуел.У його працях такий діалог розглядається як обмін інформацією. Зокрема Г. Лассуел вважає, що у відкритому суспільстві монополія на владу не зосереджена в руках панівної касти, тому все суспільство є тим ґрунтом, на якому зростає еліта, а еліта відкрита для всіх талановитих.У концепції Г. Лассуелла демократія відрізняється від олігархії не відсутністю еліти, яка має найбільший вплив на суспільне життя, а її відкритим, представницьким, відповідальним характером [112].

Підкреслимо, що термін «інформаційне суспільство» нібито винайшов Ю. Хаяші, професор Токійського технологічного інституту [104].На думку Ю. Хаяші, інформаційне суспільство –

це суспільство, в якому виробництво і його продукти стають «інформаційно-

ємкими». В такому суспільстві в якості головних цінностей проголошуються культурне дозвілля та час. При цьому новий соціальний устрій, зокрема, економіка послуг, центральна роль теоретичного знання, орієнтованість на майбутнє –

засновується на комунікаціях. Технологічно комунікація та обробка інформації зливаються у єдину модель, яка отримала спеціальну назву «комп'ютнікація» [105].

Вагомий внесок у розробку поняття інформаційного суспільства здійснив також японський вчений Й. Масуда. Найвідомішою його працею є «Комп'ютологія». Він вважав, що сучасна інформаційно-

комп'ютерна революція рухає цивілізацію до інформаційного суспільства, яке буде в XXI столітті світовим «суспільством достатку». На думку Й. Масуди, відмінна риса майбутнього інформаційного суспільства полягає в тому, що якщо індустріальне суспільство –

це суспільство, в якому люди мають споживання у пріоритеті, то інформаційне суспільство буде суспільством, у якому творче пізнання особистості розквітне загалом, пронизавши все суспільство воєдино [106, с. 350].

Він звернув увагу на взаємодію влади та громадськості, розглядаючи

феномен «демократії участі». Саме цей механізм, згідно з прогнозами Й. Масуди, займе панівне становище в інформаційному суспільстві. У своїй праці «Інформаційне суспільство як постіндустріальне суспільство» вчений показав, що політична система в інформаційному суспільстві має бути в природі «демократії участі» [106].Під цим він розумів форму правління, при якій політичні рішення, як для держави, так і для місцевого самоврядування, будуть здійснюватися через участь простих громадян. Й. Масуда неодноразово наголошував, що сьогодні людство постало перед альтернативою, а саме вибором між двома різко контрастуючими моделями майбутнього, між «Комп'ютопією», тобто справді демократичним, правовим інформаційним суспільством, та «автоматизованою державою». За його твердженням «існує серйозна небезпека того, що ми рухаємося у напрямі контрольованого суспільства [106, с. 130].

Вчений також запропонував шість основних принципів для ефективного функціонування «демократії участі». Він виділив такі принципи: перший – усі громадяни повинні брати участь у прийнятті рішень. Другий – дух взаємодії та взаємної допомоги повинен пронизувати всю систему управління державою. Третій – вся необхідна інформація повинна бути доступна для громадськості. Четвертий – всі отриманні вигоди і жертви з боку громадян повинні розподілятися справедливо між ними. П'ятий – рішення має бути знайдено шляхом переконання та угоди. Шостий – як тільки рішення прийнято, всі громадяни повинні співпрацювати для його реалізації. Ці зобов'язання є наслідками права брати безпосередню участь у розробці політики, але вони несуть у собі очікування добровільного самообмеження, і не повинні бути примусовими, що супроводжуються покараннями для зміцнення законності, як в індустріальному суспільстві. Отже,«демократії участі» є прямою формою влади народу, яка можлива лише через здійснення активної комунікативної взаємодії громадськості та уча

сті кожного у вирішенні практично всіх вагомих питань, а не лише найва жливіших на думку органів державної влади.

Ще одним відомим японським вченим, що розглядає проблеми функ ціонування демократії та, відповідно, участі громадян в управлінні держав ою є Ф. Фукуяма. Він висловлює ідею, що ліберальна демократія може яв ляти собою «кінцевий пункт ідеологічної еволюції людства» і «остаточну форму правління в людському суспільстві», будучи тим самим «кінцем іст орії» Також Ф. Фукуямі належить думка, що особливу роль в забезпеченн і ефективності політичних демократичних інститутів відіграє соціальний ка пітал. Важливим тут є поняття довіри, тоді як довіра –

це відмова від нанесення збитку, чесна поведінка у дусі співпраці, готов ність до взаємодії та взаємодопомоги [107, с. 167].

Про особливості функціонування політичної влади та громадськості в постіндустріальному суспільстві говорив також ***провідний канадський уче ний*** в галузі теорії комунікації М. Маклюен, який приділив основну увагу питанням функціонування засобів масової інформації. У своїй книзі «Розу міння засобів масової комунікації: зовнішнє розширення людини» М. Макл юен зазначає, що, якщо ми уважно поставимося до мозаїчності преси, її з алучаючого характеру або організації, а також до того, що вона являє соб ою світ самодіяльності, ми зможемо зрозуміти, чому преса настільки необ хідна демократичній державі [108, с. 236].Також М. Маклюен у своїх наук ових поглядах відводить важливе місце медіапростору. Початкове призначе ння медіапростору –

це продукування та формування громадської думки, спосіб осмислення ре альності, здійснення ефективної комунікації.На його думку, «медіапростір –

це також спосіб «розширення можливостей людини» і водночас звуження самого простору, доступність до перегляду та участі у подіях в різних к уточках планети» [109].

У практичній площині це відобразилось таким чином, що Великобри

танія, США і Канада накопичили на сьогодні багатий досвід використання ІКТ технологій в державному управлінні, який і дозволив сформувати концепцію «електронного уряду». Темпи, з якими ці країни входять в сучасну стадію інформаційного суспільства, колосальні. Наприклад, уряд Великобританії змістив дату закінчення програми розвитку електронних технологій в суспільстві з 2008 на 2005 р Відповідно до цієї програми з 2005 р кожен житель країни, який бажає мати вихід в Інтернет, отримав таку можливість; всі урядові служби розмістили інформацію в мережі; країна стала однією з лідируючих в світі по використанню електронних засобів в економіці. Зокрема, у Канаді розроблений ряд програм по інтенсифікації використання інформаційних технологій під загальною назвою «Люди, що спілкуються канадці» («Connecting Canadians»). Уже в 2000 р 57% канадців мали доступ до Інтернету.

Говорячи про використання ІКТ у сфері взаємодії органів виконавчої влади та інститутів громадянського суспільства, доцільним є застосування технологій нового публічного менеджменту, пошук нових підходів, враховуючи комунікативні процеси постіндустріального інформаційного суспільства і демократичну практику сучасних держав. Засновниками цієї концепції виступали Т. Берцель, П. Богесон, М. Кастельс, Б. Колер-Кох, П. Лайт, Д. Марш, Г. Рейнгольд, Р. Родес, Е. Хіндмуур та інші [111, с. 20, 67, 84].Зокрема, ***іспанський соціолог*** М. Кастельс розглядав ЗМІ в контексті політичного впливу і вважав, що залежність суспільства від нових способів поширення інформації дає останнім анормальну владу, призводить до ситуації, коли не ми контролюємо їх, а вони нас. Головною політичною ареною тепер стають засоби масової інформації, але вони політично безвідповідальні. При цьому політичні партії зникають як суб'єкт історичних змін, втрачаючи свою класову основу і одержуючи функції керуючих соціальними протиріччями [111].В контексті розвитку інформаційного суспільства М. Кастельс підкреслює, що новий розподіл світу відбудеться за ознаками включеності та відключеності у світові інформаційні мережі [

110, с. 15].Учений підкреслює, що під час організації системи комунікації між владою і суспільством варто формувати політичні «мережі», сформов ані на зв'язках і відносинах горизонтального типу між політиками, держав ними службовцями і громадськістю [111, с. 498].

Представляючи собою своєрідний альянс «професіоналів і дилетантів », мережа продукує активні обмінні процеси, провокує співробітництво, уп орядкувавши практики комунікаторів і реципієнтів і, в кінцевому рахунку, сприяє закріпленню принципів співпраці і співробітництва. На відміну від концептів «структура» і «система», поняття «мережа» робить акцент на у свідомленій взаємодії всіх агентів, спрямованих на вирішення соціально зн ачущих проблем і досягнення загальних цілей. Головними засобами узгод ження інтересів стає комунікація та різноманітні форми підтримки контакт ів сторін, що передбачають установлення як двосторонніх, так і багатосто ронніх зв'язків. Мережева комунікація веде до набуття громадськістю акти вної ролі у прийнятті рішень, а здатність до підтримання комунікації з бо ку влади стає одним з важливих показників ефективності державного упра вління. Інститути громадянського суспільства (недержавні організації, орган и самоорганізації населення, асоціації, союзи, спілки тощо) в таких умовах не просто впливають на політику або беруть участь у впровадженні спіл ьно вироблених рішень. Вони включаються у процес державного управлін ня в якості самостійних суб'єктів, не перекладаючи відповідальність на де ржавні структури, а розділяючи разом з ними вантаж вирішення суспільни х проблем.

М. Кастельс виокремлює три основні способи соціальної. політичної комунікації, які засновані на використанні різних засобів такої комунікації: комунікація через засоби масової інформації: друковані та електронні; ко мунікація через організації, коли транслюючою ланкою є політичні партії та групи інтересів; комунікація через неформальні канали з використанням особистих зв'язків [111, с. 64].Будь-

яка суспільно значима інформація в межах глобальної, регіональної, націо

нальної чи локальної системи масової комунікації може передаватися через наступніосновні способи інформаційно-комунікації, які реалізуються через: засоби масової інформації; суспільні організації (урядові та неурядові); неформальні контакти. У першому випадку йдеться про електронні (телебачення, радіо, комп'ютерні та мультимедіа мережі, електронні рекламні бігборди) та друковані засоби масової інформації (газети, журнали, книги, плакати, листівки, традиційні рекламні бігборди). У другому випадку мають на увазі інформаційно-комунікаційні можливості суспільних структур: урядових та неурядових організацій, політичних партій, суспільних організацій, рухів, груп тиску. Вони використовуються як двосторонні ланцюги обміну суспільною інформацією між владою та громадянами.

Бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій вносить суттєві корективи у формування теорії електронного уряду, яка еволюціонує від використання, власне, концепції електронного уряду (e-government), до концепцій електронного урядування (e-governance). В той час, коли в основі концепції електронного уряду лежать поняття відкритості урядової інформації та надання публічних онлайнових послуг, то концепція електронного урядування фактично передбачає запровадження суспільної технології електронної демократії, яка дає можливість розширювати форми та сфери впливу громадян на процес ухвалення та реалізації управлінських рішень [111, с. 160-161].До прикладу, у США, де електронні технології в урядовій діяльності пов'язані ще з адміністративними реформами початку 1990-х років, рух за «електронний уряд» інтенсифікувався з приходом нової адміністрації Джорджа Буша-молодшого. Цей рух покладено в основу адміністративної реформи нового століття. Розгортається процес електронізації урядової діяльності і в інших країнах. Так, в Німеччині в 1999 р була прийнята спеціальна програма

«Сучасній державі - сучасне управління» («Modern State - Modern Administration»), що базується на принципах нового державного менеджменту: працювати краще, а коштувати менше; виконувати завдання в конкурентних умовах; бути проникним і відкритим. Для цього в 2000 р з метою активізації розвитку електронного уряду федеральним канцлером Герхардом Шредером була відкрита програма «BundOnline 2005 EGovernment initiative», відповідно до якої всі послуги федеральної адміністрації, які можуть бути здійснені через Інтернет, переведені в онлайнову форму в 2005 р (а вже станом на 2002 р близько 69% населення схильні були вирішувати свої проблеми з публічними органами влади через Інтернет).

Отже, ІКТ представляють собою сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, що використовуються з метою збору, обробки, зберігання, розповсюдження, відображення, обміну і використання інформації. Застосовування ІКТ у сфері державного управління ставить на меті реалізацію таких завдань, як забезпечення оперативності та продуктивності системи комунікації, а також забезпечення індивідуального підходу до вирішення проблем окремої людини, соціальної групи, громади, регіону. У науковій літературі виділяється декілька видів ІКТ [111, С. 492].Залежно від рівня пристосування до вирішення конкретних завдань можна виділити: *універсальні технології,* що можна застосовувати в будь-яких ситуаціях і на будь-якому рівні; *гнучкі,* що застосовуються під час вирішення різних завдань у схожих ситуаціях; *спеціалізовані,* що спрямовані на вирішення конкретного завдання.

За кількістю технологічних циклів слід виокремити: такі, що реалізують один технологічний цикл; реалізують декілька технологічних циклів.

За каналами комунікації: технології безпосередньої комунікації (передбачають наявність безпосередньої взаємодії); технології опосередкованої комунікації (технології, що будуються за допомогою електронних ЗМІ, інтернету, телефону тощо).

За метою використання: стратегічні і тактичні.

За рівнем законності: нормативні; девіантні; тіньові.

За постійністю використання: спорадичні; постійно діючі.

За рівнем використання: загальнодержавні; регіональні; місцеві.

За теоретичною концепцією, на яку спирається технологія: технології в межах традиційної моделі державного управління (переважно це листування, прийом громадян тощо); технології, що побудовані в межах концепції нового публічного менеджменту («New public management»), переважно це електронні портали, публічні звіти тощо; технології, що побудовані в межах концепції нової публічної служби («New public service»), засновані не тільки на обміні інформацією, а і на подальшій активній кооперації між комунікатором та реципієнтом задля вирішення нагальних проблем [112, с. 115-120].

Отже, розглядаючи зарубіжнийдосвід з використанняінформаційно-комунікаційних технологійу взаємодії влади та громадськості та перспективи його імплементації у вітчизняному публічному адмініструванні, можна сказати, що модель інформаційного простору суспільства в цілому проясняє інформаційну будову суспільства. Якщо будь-яку новостворювану суспільну структуру розмістити в інформаційному просторі так, щоб характер інформації, яку вона переробляє, відповідав координатним осям, то відразу буде видно, з якими суспільними структурами вона повинна мати зв’язок, звідки одержуватиме інформацію, які виникнуть труднощі, яку вона зустріне конкуренцію тощо.

У свою чергу термін «комунікація» в державному управлінні визначається як рух інформації, інструмент діалогу між учасниками управлінського процесу, складова процесу взаємодії влади і громадськості. Комунікація – основа державного управління і важливий чинник демократизації суспільного життя. В загальному вигляді її можна визначити як процес обміну інформацією, що об’єднує в єдине ціле органи державного управління, орга

ни місцевого самоврядування та групи громадськості; зміцнює необхідний зворотний зв'язок між адміністративним апаратом, управлінськими структурами, суспільством, окремими громадами й індивідами. Також можна говорити про комунікацію як процес двостороннього обміну інформацією між владою і громадськістю за допомогою засобів зв'язку і соціально-комунікативних технологій. Саме тому, взаємодія з цільовими аудиторіями – це безперервний обмін соціальною інформацією, який має забезпечити ефективність відкритого громадянського суспільства в умовах демократії.

3.2. Ресурсне забезпечення інформаційно-комунікаційних технологій як інструменту взаємодії влади та громадськості в Україні.

Бурхливий розвиток ІКТ збігся за часом з так званою кризою класичної бюрократичної системи державного управління та неефективністю традиційних засобів публічного адміністрування (ця тенденція проявилася в ряді економічно розвинених країн Західної Європи ще в 60-70-х роках XX століття). Відповіддю на такі управлінські кризові явища стала поява низки нових концепцій державного управління – нове державне (публічне) управління (New Public Management), а потім і «добре кеурування» (Good Governance). [112, с. 55]. Задля підвищення продуктивності державних організацій, орієнтації на споживача і результативність, в межах цих двох концепцій, було запропоновано новий набір засобів, що могли б бути використані в сучасних ринкових умовах. Електронне врядування, засоби новітнього інтерактивного зв'язку, надання публічних послуг через мережу Інтернет, створення "єдиного вікна", комунікація через спеціальні сайти і служби це лише частка з тих інструментів, що забезпечують перехід на новітній рівень ІКТ при взаємодії влади та громадськ

ості.

Автор оперуватиме саме означеними концептуальними підходами аб и продемонструвати ресурсне забезпечення ІКТ у взаємодії двох сторін в теперішній Україні. Варто також наголосити, що будь-який ресурс підбирається під конкретне завдання, а тому їх інтеграція можлива лише у спектрі прикладного (нехай, навіть, віддаленого у часі) застосування.

До таких ресурсномістких ІКТ-завдань в контексті взаємодії та взаємовпливу влади та громадськості, що вже здійснюються в Україні, ми віднесли:

По-перше, проактивне планування забезпечення потреб громадян України (наприклад, на основі інформації, що збирається і її ефективної обробки держава може будувати точні прогнози по демографії, промисловості, сільському господарству, модифікуючи своєчасно розвиток відповідно до суспільних потреб).

По-друге, розширення залучення громадян у діалог з державою (до прикладу, створення системи електронних послуг і їх використання громадянами за допомогою мережі Інтернет дозволяє громадянам бути швидше почутими власним урядом, позиція громадянина, підтримана спільнотою в Інтернеті отримує широкий резонанс і стає важливим фактором, що впливає на процеси прийняття державних рішень).

По-третє, необхідність перегляду функцій органів публічної влади України (приміром, ряд держав бачать себе не як ключового постачальника ресурсів для виконання стратегічних проектів, а скоріше як одного з учасників мережі організацій (включаючи бізнес і НКО), які об'єднуються в партнерство для досягнення взаємовигідних цілей. У меншому масштабі це явище можна охарактеризувати як процес приватизації частини державних функцій, к

оли держава залишає за собою лише контроль і право сформулювати прав ила гри, в той час як реалізація функцій лягає на недержавні організації.Т акий підхід може бути виправданий, зокрема, для складних проектів е-уряду).

По-

четверте, нагальна потреба скорочення бюрократичних витрат (Ми відзнача ємо цей фактор не тому, що його необхідно реалізувати в повній мірі, ал е тому, що він має стати рушійною силою для впровадження інноваційни х

рішень (здебільшого на основі ІКТ) в повсякденну діяльність органів влад и).

Забігаючи наперед, відзначимо, що ніякої відмови від класичної бюрократичної структури державних організацій у процесі інкорпорації ІКТ в європейських державах не відбулося. Вірогідно, що й в Україні найближч им часом не відбудеться. На наш погляд саме бюрократична система найб ільш стійка в умовах суспільної підзвітності державних структур та в пері оди активного реформування. Дана система виступає стабілізуючим чинник ом і, деякою мірою, власне бюрократичних механізм і є одним з засобів І КТ. Однак, на сьогодні, інноваційний характер діяльності по впровадженн ю рішень, наприклад, електронного уряду вимагає від державних організац ій, відповідальних за забезпечення ресурсами програми по реалізації елект ронного уряду, суттєвих внутрішніх структурних змін. Ці зміни, передусім, пов'язані зі спрощенням ієрархії прийняття рішень і розвитком мережевих структур, найбільш придатних для адаптації до мінливої галузі інновацій. В умовно мережевих організаціях більше розвинені неформальні зв'язки, більш вільна внутрішня корпоративна культура, легше відбувається навчан ня персоналу і обмін досвідом, а значить і впровадження нових ІТ-рішень. Відповідно, для ефективної реалізації адміністративної реформи, п отенційної децентралізації та застосування європейського досвіду е-врядування, варто оптимально співвідносити визначені завдання з підбором

самих засобів ІКТ.

Варто зауважити, що проблема ефективного і безпечного розвитку за собів ІКТ у їх практичній площині стала предметом ряду стратегічних мі жнародних документів. До їх числа, на наш погляд можна віднести: допов іді другого комітету ООН на 70-
й сесії Генеральної Асамблеї ООН «Використання інформаційно-комунікаційних технологій у цілях розвитку» (від 15.12.2015 р. № A/70/46 9), Європейська стратегія «Цифровий порядок денний для Європи» (Digital agenda for Europe) до 2020 року, Порядку денного в галузі глобального р озвитку електрозв'язку /інформаційно-
комунікаційних технологій «Об'єднаємо до 2020 року» (Connect-2020), прийнятого Повноважною конференцією Міжнародного союзу елект розв'язку. Безумовно, при впровадженні нових ІКТ у царині публічних зв' язків, Україні варто опиратись на вже розроблені програми та методики [104, с. 6].

Адже, станом на 2016 рік не виконано план дій щодо реалізації Зак ону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-
2015 роки», не подолано цифрову нерівність у доступі громадян України до електронних комунікацій та інформаційних ресурсів, низький рівень вп ровадження та використання можливостей ІКТ у сферах освіти, науки, кул ьтури, охорони здоров'я, в агропромисловому комплексі та в інших сектор ах економіки, підтримка поглиблення демократичних процесів слабо коорд инована та несистемна, зокрема проведення виборів, голосування, загально національних чи місцевих референдумів, опитувань та консультацій, запров адження механізмів громадсько-
державного партнерства, здійснення громадського контролю на засадах ши рокого використання ІКТ та мережі Інтернет. Також, не виконано план за ходів щодо реалізації Концепції розвитку електронногоурядуванняв Україні (2011-

2015 рр.); відсутні програми розвитку електронного урядування в системі органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, зокрема програми з надання електронних адміністративних послуг [113, с. 38, 53, 66, 88, 98] .

Тобто, дієвими ресурсами ІКТ при взаємодії влади та громадськості залишаються напрацьовані механізми комунікації між офіційними органами та "споживачами послуг" але їх оновлення та модернізація проходять кво ло і з затримками. На наш погляд до існуючих ефективних ресурсів можн а віднести мережу "гарячих ліній", що включає в себе як комунікативні " розвязки" на рівні Кабінету Міністрів (Урядовий контактний центр), так і на рівні міністерств, відомств та обласних державних адміністрацій; систе му електронних петицій, як механізм комунікації влади та суспільства у ф ормі колективного звернення громадян до Президента України, Кабінету Міністрів, Верховної Ради чи органу місцевого самоврядування; систему е лектронної звітності в Державній фіскальній службі України тощо.

Щоправда, для подальшого ефективного використання вже існуючих ресурсних можливостей ІКТ, на наш погляд необхідно їх оновлювати і за наявності технічних та адміністративних можливостей – диверсифікувати (розгалуджувати). Для прикладу візьмемо проект по запу ску Моніторингового Центру (МЦ) при Кіровоградській обласній державні й адміністрації.

У діяльності МЦ наголос робитиметься на інтерактивному спілкуван ні, тобто якщо раніше люди просто телефонували на Гарячу лінію, то теп ер обласна влада намагатиметься віднайти шляхи безпосередньо комунікув ати з громадою області. Проведене наприкінці 2016 року соціологічне дос лідження, зафіксувало саме таку потребу громадян області в питанні публі чних зв'язків і оцінки ефективності влади [114, с. 4].

Робота Гарячої Лінії – це якби перший рівень комунікації з громадськістю, а МЦ – це вже другий рівень, коли зворотній контакт дозволяє мобільніше і якіс

ніше вирішувати наявні завдання по області, тобто влада пропонуватиме п роекти вирішення гострих проблем, йде з ними до місцевих громад, а гро мади оцінюють ефективність роботи влади через Гарячу Лінію. Сама ж Га ряча Лінія залишається, але вже відіграватиме допоміжну функцію, бо буд е частиною більш злагодженого механізму.

МЦ базуватиметься на дистанційній роботі Моніторингових груп по конкретним завданням (моніторинг заробітних плат у аграрному секторі, п роблем з прозорим і якісним дитячим харчуванням у дитсадках та школах , проблем так званих платних послуг у закладах медицини та освіти, стан у спортзалів і дитячих спорт-майданчиків тощо). Моніторинг-
група матимуть тимчасовий характер, а тому формуватимуться і розпускат имуться по мірі вирішення поставленої конкретної задачі. Юридично-
правовою основою для діяльності МЦ та моніторингових груп буде розпо рядження Голови ОДА.

Моніторинговий центр є типовим прикладом розширення існуючих р есурсних можливостей ІКТ, адже буде використано як інформаційно-
комунікаційну базу Гарячої лінії Кіровоградської ОДА (он-
лайн звернення через мережу, телефонний зв’язок, персональні заявки), та к і через зворотню форму дистанційного контакту та виявлення проблеми “по місцю”.

Вищенаведений приклад демонструє лише один зі шляхів модернізаці ї вже наявних ресурсів. Між тим, практично кожен функціонуючий інстру мент аналізованої сфери потребує такого вдосконалення та диверсифікації. Таким чином, на нашу думку, ІКТ мають змінити місію адміністративної влади в двох основних напрямках:

1) політична категорія «інтерес» має набути нового змісту: технолог ічно полегшити зв'язок між державою і громадянами (що має і юридич ні наслідки), інформаційні технології повинні повернути державі її фунд аментальні функції, які стають для владних структур більш усвідомлени ми і сприяють акцентуванню уваги на першорядних проблемах громадян

;

2) нові ІКТ ресурси у перспективі мають дозволити більш зважено перейти від регламентації до регулювання, створити новий регулюючий механізм взаємодії між владою та громадськістю.

На думку деяких дослідників, внаслідок реалізації таких підходів і с ама держава почне більш ефективно і, в той же час, демократично викону вати свої внутрішні функції. [111, с. 51]

Разом з тим, функціональне відображення ІКТ в процесі публічно-адміністративного діалогу залежить від спрощення та уніфікації дозвільно-заборонних процедур. Саме тому, на нашу думку, особливої уваги заслуго вує поступове введення в дію в Україні принципу “єдиного вікна” або “єд иного офісу”. Дані терміни було введено в адміністративний та публічний оббіг починаючи з 2002 року, коли було започатковано принципово нову систему обслуговування місцевою владою суб'єктів господарювання при в идачі їм дозвільних документів. На той час цими поняттями обґрунтовува лася ідея розміщення усіх дозвільних служб в одному приміщенні. Переду сім, ставилось за мету значно спростити життя підприємцям при проходже нні дозвільно-

погоджувальних процедур [115, с. 3]. Таким чином "єдиний офіс" - це фактично об'єднання всіх дозвільних служб в одному приміщенні, де підприємець самостійно проходить усі необхідні процедури, а при "єдином у вікні" -

він лише здає одній особі (державному виконавцю) потрібний пакет доку ментів, і далі, через встановлений законодавством час, приходить отримува ти вже готовий набір документів.

Як свідчить практика здійснення виконавчих функцій, прийом за при нципом “єдиного вікна” дозволяє:

-

Застосовувати сучасні методи управління чергою, наприклад, обмежув ати прояви ситуації, коли до одного фахівця збирається багато заявник

ів, в той час як інший фахівець простоює;

-

Забезпечувати прозорість надання послуг, коли прийом ведеться в опе раційному залі, де всім відвідувачам видно, чим займається відповідаль ний за прийом заявників. У випадку з кабінетним принципом заявника м недоступна інформація про те, що робить фахівець під час прийому документів у свій робочий час;

- Підвищити стандарт обслуговування заявників.

Щодо виконання безпосередніх функцій "єдиного вікна" в Україні, в арто наголосити на двох ключових адміністративних позиціях для їх забез печення:

1. Відповідальний за прийом документів. Дана роль передбачає ви конання функції з прийому заяв по будь-
яким державним і муніципальним послуг (так звані, універсальні фахів ці).

2. Відповідальний за узгодження документів (контроль виконання). Дана роль передбачає виконання функції по формуванню комплекту д окументів, які надійшли від заявника.

З власного досвіду, можемо звернути увагу також на те, що за допо могою укладення спеціальних угод про взаємодію між окремими установа ми та службами може бути вирішено цілий спектр технічних та регулятор них проблем: розподіл відповідальності за матеріально-
технічне забезпечення і постачання створюваних віддалених робочих місць, закріплення переліку державних і муніципальних послуг, планованих для надання через "єдине вікно", дотримання порядку надання державних та м уніципальних послуг з урахуванням ІКТ, впорядкування інформаційного об міну і організації запитів до органів влади, які беруть участь в наданні ко мплексних державних і муніципальних послуг.

І хоча, з одного боку, в органах публічної влади укладаються подібн і угоди та починають формуватися інформаційні системи і ресурси, які ві

дповідають сучасному рівню розвитку інформаційного суспільства, проте в більшості випадків використання інформаційно-комунікаційних технологій в діяльності органів влади та організацій орієнт ование, перш за все, на забезпечення локальних адміністративно-управлінських завдань. Тому рівень автоматизації адміністративних процед ур в рамках надання послуг заявникам в Україні залишається недостатнім.

З іншого боку, основним засобом взаємодії органів публічної влади та підвідомчих їм організацій між собою і з іншими організаціями продов жують залишатися паперові документи, які з точки зору інформаційно-комунікаційних технологій служать технологічними розривами в єдиному л анцюжку послідовності адміністративних процедур при виконанні кожної к онкретної послуги, що позначається на оперативності взаємодії з громадян ами.

Тут окремо слід зауважити, що в процесі оптимізації надання даного типу послуг весь обсяг робіт зі збору, підготовки, звірки, узгодження та затвердження (візування) необхідних документів або відомостей з докумен тів, які формуються і зберігаються в органах публічної влади та підвідомч их їм організаціях, мав би проводитися цими органами і організаціями са мостійно, без участі заявників. Функції ж зі збору з різних інстанцій доку ментів, що стосуються заявника, і формування на їх основі повного компл екту документів, необхідних для отримання заявником послуги, могли б у зяти на себе служби “єдиного вікна”. Таким чином буде ефективно забезп ечено розподіл функцій, а також це дозволить зекономити час на обробку пакету документів.

Наприклад, у багатьох випадках надання соціальної допомоги в нашій країні (в т.ч. отримання субсидій) організовано з певними недоліками: дл я отримання послуг в соціальній сфері найчастіше потрібна практично одн аковий пакет документів, але заявнику (одержувачу послуги) для оформле ння різних видів соціальної допомоги доводиться займатися оформленням одних і тих же довідок, тому що різні види допомоги оформляються окре

мо. Поточна схема надання послуг у соціальній сфері є неоптимальною як для держави (тому що посадові особи органів влади кожного разу переві ряють одні і ті ж документи), так і для заявників (тому що на отримання одних і тих же документів витрачається багато часу і сил). Такі послуги соціальної сфери доцільнішенадавати за принципами “єдиного вікна”, “ед иного офісу” з максимальним спрощенням дозвільних процедур. Наприкінц і 2016-

го року, приміром, відкриваючи Центр комунального сервісу в Шевченківс ькому районі, мер м. Києва В. Кличко заявив: “Кияни повинні мати можл ивість вирішити всі житлово-

комунальні питання в єдиному місці та з комфортом. І сприяти цьому ма ють Центри комунального сервісу, що працюють за принципом єдиного ві кна.” [116, с. 2]

В той же час, під час презентації принципу роботи “єдиного вікна” на митному посту «Столичний» Київської міської митниці ДФС, в.о. засту пника Голови ДФС Мирослав Продан звернув увагу на наступне: “Принци п "Єдиного вікна" -

це система, яка діє за автоматичним принципом шляхом подачі від декла ранта один єдиний раз пакету документів разом з декларацією, який в авт оматичному режимі стає доступним для всіх суміжних служб, що прийма ють рішення щодо застосування відповідного митного контролю або засто сування принципу "мовчазної згоди".”[117]

Тобто, бачимо певне розуміння на рівні державних органів влади та муніципальної влади масштабу потреб громадян аби прискореними темпам и забезпечити введення на усіх рівнях “єдиного вікна” та “єдиного офісу”.

Отже, в даний час, базовий ресурсний набір взаємодії державного ап арату з громадянським суспільством України включає у себе наступні пра вовий, технічний та адміністративний інструментарії:

- Існує особливий закон, який закріплює право на доступ до інформації, функціонує окремий орган, який спостерігає за дотриманням закону і

здійснює рекомендації щодо дотримання процедур при наданні інформа ції;

- Поширюється практика надання платних муніципальних послуг за допо могою ІКТ у двосторонній взаємодії;
- Сучасне законодавство дозволяє отримання громадянами інформації на електронних носіях. Таким чином, може бути витребуваною практично будь-яка інформація і в будь-якому форматі;
- З метою захисту своїх інформаційних прав громадяни також мають інс трумент звернення до спеціального уповноваженого органу або в суд;
- Популярними та зручними у вжитку зарекомендували себе ІКТ на базі впровадження "єдиного вікна" та "єдиного офісу";
- Державні органи самостійно приймають рішення щодо надання або п риховування інформації. У всіх державах існує класифікація закритої інфо рмації, що не підлягає поширенню і під категорію якої в більшості країн підпадають: дані, отримані секретним шляхом від іноземних держав, міжна родних організацій, місцевих та муніципальних регіональних утворень; інф ормація, яка може зіпсувати міжрегіональні і міжнародні відносини та інф ормація, яка зачіпає інтереси національної безпеки [117, с. 68]

В контексті модернізованого застосування концепцій "Good Governan ce" та "New Public Management" на теренах України можна також констат увати повільність та роззосередженість реформування сфери взаємодії влад и та громадськості з використанням ІКТ. Однак, варто також відмітити, щ о процес інкорпорації ІКТ в площину публічного адміністрування видаєтьс я нам неминучим, а також оптимальним шляхом вирішення управлінських завдань побудови громадянського суспільства сучасної України.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У випускній кваліфікаційній роботі проведено комплексне дослідження інформаційно-комунікаційних технологій як інструменту взаємодії влади та громадськості. На основі аналізу сучасних наукових підходів, положень чинного законодавства, а також практики правозастосовної діяльності сформульовано комплекс висновків і рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності ІКТ у вітчизняній системі публічного адміністрування. Основними з них є такі:

1. Постійне зростання ролі інформаційно-комунікаційних технологій у вітчизняному публічному адмініструванні вимагає вжиття широкого комплексу правових, організаційних, інформаційних та інших заходів, покликаних гарантувати ефективну взаємодію влади з громадськістю. Розробка та планомірне втілення цих заходів – складне завдання, успішне вирішення якого можливе тільки на основі комплексного підходу.

Аналіз стану наукових досліджень з питань адміністрування сфери ІКТ дозволяє констатувати високий рівень їх актуальності, новизни та практичної значущості. Більшість тематичних досліджень здійснена на основі передового зарубіжного досвіду, з урахуванням міжнародних стандартів і світових тенденцій регулювання інформаційних відносин. Їх висновки та пропозиції активно впроваджуються в практику нормотворення та правозастосування. Поряд з цим, наукове забезпечення сфери ІКТ характеризується рядом проблем, обумовлених безсистемністю наукових досліджень, недостатнім рівнем взаємодії їх виконавців та замовників, слабкою підтримкою науково-дослідної діяльності з боку держави.

З метою їх вирішення доцільно: включити питання наукового забезпечення ІКТ як інструменту взаємодії влади та громадськості до змісту державних цільових програм і планів інформаційного розвитку; визначити кол

о нагальних проблем, які потребують першочергового наукового вирішення ; окреслити пріоритетні напрями досліджень у сфері ІКТ, забезпечити їх ц ільове фінансування та ґрунтовну розробку охопленої ними тематики; пост ійно інформувати суб'єктів державної інформаційної політики про існуючі наукові розробки та перспективи їх практичної реалізації.

2. Як засвідчив проведений аналіз, багато концептуальних питань у сфері інформаційно-
комунікаційних технологій нині лишаються невизначеними. Більш того, на разі ні чинне законодавство, ані вітчизняна наука не пропонують чіткого, універсального визначення відповідного поняття. Узагальнюючи сучасні на укові погляди на сутність інформаційно-
комунікаційних технологій та враховуючи багатоаспектний характер цього явища, пропонуємо визначити поняття ІКТ наступним чином:

Інформаційно-комунікаційні-технології – це система технічних і програмних засобів, способів і процесів обробки (збирання, накопичення, зберігання, використання, поширення, обміну тощо) даних з метою задоволення інформаційних та комунікаційних потреб люд ини.

Наведене визначення може бути закріплене в чинному інформаційно му законодавстві, зокрема, у Законі України "Про інформацію" та Законі України "Про захист персональних даних".

3. З точки зору системного підходу до вивчення інформаційно-комунікаційних технологій та їх ролі у взаємодії влади з громадськістю, н еабияке значення має класифікація видів ІКТ. Узагальнення сучасних стан дартів та наукових досліджень у сфері ІКТ дозволяє класифікувати інформ аційно-комунікаційнихтехнологій за наступними критеріями:

залежно від рівня пристосування до вирішення конкретних завдань: універсальні – застосовуються в будь-яких ситуаціях і на будь-
якому рівні; гнучкі – застосовуються при вирішенні різних завдань у схожих ситуаціях; спеціал

ізовані – спрямовані на вирішення конкретного завдання;

за кількістю технологічних циклів: такі, що реалізують один техноло гічний цикл; реалізують декілька технологічних циклів;

за каналами комунікації: технології безпосередньої комунікації і техн ології опосередкованої комунікації;

за метою використання: стратегічні і тактичні;

за рівнем використання: загальнодержавні; регіональні; місцеві;

за теоретичною концепцією, на яку спирається технологія: технології в межах традиційної моделі державного управління (переважно це листув ання, прийом громадян тощо); технології, побудовані в межах концепції н ового публічного менеджменту («New public management»), переважно це е лектронні портали, публічні звіти тощо; технології, побудовані в межах ко нцепції нової публічної служби («New public service»), засновані не тільки на обміні інформацією, а і на подальшій активній кооперації між комуні катором та реципієнтом задля вирішення нагальних проблем

4. У сучасному публічному адмініструванні використання інформацій но-

комунікаційних технологій здійснюється на основі загальних принципів пр ава та принципів публічного адміністрування, котрі втілюють, відповідно, юридичний та організаційний аспекти державної інформаційної політики.

З точки зору впливу на формування та реалізацію державної інформ аційної політики, ключову роль в ідеології публічного адміністрування сфе ри ІКТ відіграють принципи: законності, верховенства права, відкритості, участі, ефективності, відповідальності та інтеграції інформаційно-комунікаційних ресурсів. Означені принципи покладаються в основу діяльн ості всіх ланок організаційно-правового забезпечення ІКТ.

Поряд з цим ідеологічний базис державної політики в сфері інформ аційно-

комунікаційних технологій охоплює більшість принципів правового регулю вання та публічного адміністрування, які справляють помітний вплив на в

икористання ІКТ як інструменту взаємодії влади з громадськістю.

У зв'язку з цим необхідно здійснити системний аналіз цих принципі в у рамках окремого фундаментального дослідження, присвяченого організаційно-

правовим питанням використання ІКТ в діяльності органів влади. З цією метою пропонуємо включити відповідну тему до Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-

технічних розробок на період до 2020 року, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 2011 р. № 942

5. На сучасному етапі розвитку вітчизняна система публічного адміністрування сфери інформаційно-

комунікаційних технологій характеризується недостатньою ефективністю. В її роботі мають місце численні неузгодженості, паралелізми та внутрішні конфлікти. Її складові функціонують розрізнено, без належного рівня взаємодії й координації. Такий стан справ вимагає вжиття комплексу заходів, спрямованих на оптимізацію системи інституціонального адміністрування, а також вдосконалення всіх її ланок і підсистем. У рамках цієї мети доцільно:

забезпечити актуалізацію питань ІКТ в державній інформаційній політиці, зокрема, шляхом їх максимального врахування при розробці засадничих актів з питань інформаційного розвитку (стратегій, концепцій, планів, програм тощо);

конкретизувати в законодавстві України завдань, цілей, принципів, пріоритетів, форм і методів публічного адміністрування сфери ІКТ;

внести комплекс законодавчих змін, спрямованих на визначення кола суб'єктів формування та реалізації державної політики захисту в сфері ІКТ, конкретизацію їх правового статусу, чітке розмежування їх функцій, повноважень і меж компетенції;

здійснити розробку державної цільової програми з питань розвитку інформаційно-

комунікаційних технологій, спрямованої на вдосконалення організаційно-

правових засад адміністрування ІКТ, посилення контролю за додержанням ін формаційного законодавства, протидію порушенням інформаційного законодав ства, забезпечення динамічного впровадження ІКТ в систему публічного адмі ністрування, підвищенні ролі ІКТ в організації взаємодії влади та громадсько сті.

6. Як свідчить проведений аналіз, на сьогодні практично всім рівням н ормативно-правового забезпечення сфери інформаційно-
комунікаційних технологій властиві недоліки: невизначеність понятійного апа рату,фрагментарне регулювання суспільних відносин, неузгодженість вимог, н аявність колізій та ін. Вказані недоліки мають взаємопов'язаний характер, щ о вимагає комплексного підходу до їх вирішення.

У рамках цього підходу в роботі пропонується:

здійснити перегляд вітчизняного інформаційного законодавства на пред мет відповідності міжнародним договорам України в сфері ІКТ, наявності пр огалин, колізій і дублювань, взаємної узгодженості, відповідності правилам ю ридичної техніки. Усунути наявні недоліки шляхом внесення комплексних зм ін до законодавчих і підзаконних нормативно-
правових актів з питань використання інформаційно-
комунікаційних технологій як інструменту взаємодії влади та громадськості;

внести до Закону України "Про інформацію" зміни, спрямовані на: виз начення поняття "інформаційно-
комунікаційні технології", а також на систематизацію основних засобів і види в ІКТ;

розробити та прийняти проект Закону України "Про інформаційно-
комунікаційні технології", який визначатиме: -

завдання, принципи та пріоритетні напрями розвитку інформаційно-
комунікаційних технологій; -

систему суб'єктів державного регулювання сфери ІКТ, їх повноваження та механізми взаємодії; -

пріоритетні напрями впровадження та розвитку ІКТ в системі публічного а

дмініструванння; -

основні форми участі громадян в адмініструванні сферою ІКТ; -

основи публічного контролю в сфері ІКТ, його завдання, повноваження йог о суб'єктів; - засади дозвільної діяльності в сфері інформаційно-комунікаційних технологій; -

основні форми та методи публічного контролю за діяльністю, пов'язаною з використанням інформаційно-комунікаційних технологій; -

види юридичної відповідальності за порушення в інформаційно-комунікаційній сфері;

розробити та впровадити дієвий механізм моніторингу інформаційного законодавства (в т.ч., нормативно-правових актів з питань ІКТ), який би забезпечив ретельне відслідковування поточних змін, синхронне оновлення всіх його рівнів і складових, узгоджен ня нормотворчої та правозастосовної діяльності;

посилити контроль за якістю галузевого нормотворення, додержанням з аконності в сфері розробки та прийняття нормативно-правових актів з питань ІКТ, а також за ефективністю практичної реалізації їх положень.

7. З метою поліпшення комунікаційних зв'язків необхідно створити с пеціальні підрозділи зв'язків з громадськістю в органах законодавчої та су дової влади, забезпечити комплексну координацію діяльності підрозділів зв 'язків з громадськістю в органах державної влади та надатипідрозділу зв'я зків із громадськістю особливого статусу для вироблення рішень.Роль інфо рмаційно-комунікаційних зв'язків влади з громадськістю є ключовою при набутті рі зними політичними групами повноважень щодо забезпечення внутрішньо-організаційних комунікацій та контролю за офіційними інформаційними по токами, що поширюються іншими структурними одиницями органів влади. Також слід розробити спеціальнікритерії оцінки ефективності та результат ивності комунікативної діяльності відповідальних за зв'язки з громадськіст

ю та органу державної влади в цілому, встановити відповідальність за нен алежне комунікативне забезпечення.

Конкретними шляхами, що допомогли б інтенсифікувати комунікацій ні процеси є: реформування вітчизняної освіти у напрямі формування сист еми цінностей і пріоритетів інформаційного суспільства, адаптування її до викликів інформаційного суспільства, забезпечення доступу до якомога бі льшого обсягу адміністративних послуг і інформації в мережі Інтернет (пр остота веб-послуг).

При цьому, розвиток інформаційно-
комунікаційної інфраструктури являє собою сукупність територіально розпо ділених державних і корпоративних інформаційних систем, ліній зв'язку, м ереж і каналів передачі даних, засобів комунікації і управління інформацій ними потоками, а також організаційних структур, правових і нормативних механізмів, що забезпечують їхнє ефективне функціонування. Також найбі льш вагомим фактором єствореннятьфінансової бази для розвитку цифрової комунікації між інститутами влади та громадськістю, де використовувати муться не лише кошти державного бюджету, але й інвестиції від юридичн их та фізичних осіб, внаслідок чого реально доступним стане швидкісний Інтернету для мешканців сіл, селищ, міст.

Це дасть можливість сформувати чітку, ієрархічну та узгоджену нор мативно-
правову базу для регулювання цифрової комунікації між органами держав ної влади і громадськістю, розробити єдині узгоджені технічні стандарти д ля розробки інформаційних систем цифрової міжінституційної комунікації, для використання однорідних інтерфейсів, форматів даних, кодів безпеки т ощо.

8. Подальший розвиток цифрової комунікації між інститутами влади та громадськістю неможливий без всебічного політико-
правового корпусу знань, поширення комп'ютерній грамотності як серед с півробітників органів державної влади, так і серед широких верств населе

ння.Для повної реалізації концепції електронного урядування та завершення процесу формування в Україні інформаційного суспільства треба активно запроваджувати інститут електронного парламенту.Чинній же нормативно-правовій базі, що регулює взаємодію органів державної влади з громадськістю, притаманна множинність, суперечливість та архаїчність. Тому необхідно активізувати роботу суб'єктів законодавчої ініціативи у цьому напрямі і на законодавчому рівні закріпити принципи, етапи та основні напрями формування системи електронного урядування та між інституційної комунікації.

9. Сфера цифрової комунікації органів державної влади і громадськості потребує імплементації та врахування зарубіжного досвіду електронного урядування.Активне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процес взаємодії органів державної влади між собою і з громадянами дозволить активізувати демократичні процеси в державі та залучити громадськість до реального управління державними справами, а також зміцнить євроінтеграційні позиції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мазур В. Г.Комунікації як механізм взаємодії державних органів влади та громадськості на регіональному рівні // Електронне наукове фахове видання «Державне управління : удосконалення та розвиток».URL: http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=313.
2. Горбатенко В. П. Політологічний енциклопедичний словник. Київ: Генеза, 2004.736 с.
3 Шляхтун П. П. Парламентаризм : словник-довідник. Київ: Парламентське видавництво. 2003. 151 с.
4 Кислий П. Становлення парламентаризму в Україні. Парламенты мира: Сб.Київ : Абріс. 2000. 624 с.
5 Петрунин Ю. В. Политические коммуникации. М. : Аспект-Пресс, 2004. 332 с.
6 Гуржій Т. О. Поняття та сутність інформаційно-комунікаційних технологійAuspicia. 2016. № 5. С. 17-22.
7 Туранин В.Ю. Сущность и значение дефиниции в современном законодательном тексте. Современное право. 2006. № 5.С. 43–48.
8 Горбатенко В. П. Політологічний енциклопедичний словник. Київ: Генеза, 2004. 736 с.
9 Ходирєва Ю. Г. Сутність поняття «інформаційно-комунікаційні технології». Електронне наукове фахове видання «Науковий вісник Донбасу». 2004. № 1 (25). С. 28-35.
10 Фоміних Н. Ю. Підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування інформаційно-комунікаційних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти– Ялта, 2010. – 20 с.

11 Мартьянов С. М. К вопросу о сущности информационно-коммуникацинных технологий :Информатика и общество. 2011 № 3. С. 17-25.

12 Кіяновська Н. Генезис поняття “Інформаційно-комунікаційні технології” Наукові записки. 2013. Вип. 1 (121). С. 117-122.

13 Охріменко А. М. Інформаційні технології : навчально-практичний посібник. Харків: Консум. 2005. 214 с.

14 Морзе Н. В. Методика навчання інформатики : навч. посіб. : [у 3 ч.] Київ : Навчальна книга, 2004. Ч. 1 : Загальна методика навчання інформатики. 256 с.

15 Кадемія М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології навчання : термінологічний словник. Львів : Вид-во “СПОЛОМ”. 2009. 260 с.

16 Боднар Г.В. Впровадження інформаційних технологій (ІТ) у навчальний процес як запорука фахової компетентності. «Бібліотека наукових статей». URL: http://www.stattionline.org.ua/obraz/33/2250vprovadzhennya-informacijnix-texnologij-it-u-navchalnij-proces-yak-zaporuka-faxovo%D1%97kompetentnosti.html

17 Значенко О. П. Формування інформаційної культури майбутніх учителів гуманітарних дисциплін : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». Київ, 2005. 22 с.

18 Тихонова Т. В. Інформаційно-комунікаційні технології професійної діяльності: сутність поняття. Науковий вісник МДУ ім. В.О.Сухомлинскього : збірник наукових праць. Випуск 1(33). Миколаїв: МНУ ім. В.О.Сухомлинського, 2011. С. 101-105.

19 Абросимов С. А. Абстрактные категории в науке публичного администрирования. Управление и право. 2011. № 5. С. 76-83.

20 Іванюк А. А. Інформаційні технології : практикум. Київ : КНУВС. 2004. 275 с.

21 Encyclopedia Britannica. – London : E.B.S. Inc., 2016. 1080 p.

22 Інформаційні технології та моделювання бізнес-процесів. Київ: «Видавництво «Центр учбової літератури», 2012. 296 с.

23 Redinger S.S. The New Age of Technology. New York: Smith and Co., 2013. 276 p.

24 Про затвердження Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2020 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 7.09.2011р. № 942. Офіційний вісник України.2011. № 69. Ст. 2628.

25 Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16.09.2014 № 1678-VII. Офіційний вісник України. 2014. № 75. Т. 1. Ст. 2125.

26 Про місцеве самоврядування: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст. 170.

27 Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV Відомості Верховної Ради України. 1999.№ 190. Ст. 20–21.

28 Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 № 794-VII Офіційний вісник України. 2014. № 20. Ст. 619.

29 Про Рекомендації парламентських слухань на тему: “Реформи галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України” : Постанова Верховної Ради України від 31.03.2016 № 1073-VIII. Відомості Верховної Ради України.2016.№ 17.Ст. 191.

30 Конституція України: Закон від 28 черв. 1996 р. №254к / 96-ВР. *Верховна Рада України.* Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

31 Питання діяльності Міністерства інформаційної політики України : Постанова Кабінету Міністрів України від 14.01.2015 № 2. Офіційний вісник України.2015. № 6. Ст. 124.

32 Про затвердження Положення про Державне агентство з питань електронного урядування України : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 № 492. Офіційний вісник України. 2014. № 80. Ст. 2269.

33 Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації: Указ Президента України від 23.11.2011 № 1067/2011. Офіційний вісник України. 2011. № 94. Ст. 3417.

34 Звіт про роботу Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації за 2015 рік.Київ : НКРЗІ. 2016. 94 с.

35 Про затвердження Положення про Державну службу інтелектуальної власності України : Указ Президента України від 08.04.2011 № 436/2011. Офіційний вісник України. 2011. № 29. Ст. 1244.

36 Звіт Державної служби інтелектуальної власності України про результати діяльності в 2015 році. Київ : «ДДІВ України». 2016. 72 с.

37 Про інформацію: Закон України від 13 грудня 1992 р. / Верховна Рада України. Київ: Відомості Верховної Ради України. 1992. № 48. Ст. 650.

38 Про звернення громадян: Закон України від 02 жовтня 1996 / Верховна Рада України. Київ: Відомості Верховної Ради України № 393/96-ВР.1996. № 47. Ст. 256.

39 Про захист персональних даних: Закон України від 06 липня 2010 № 2438-VI / Верховна Рада України. Київ: Відомості Верховної Ради України. 2010. № 34. Ст. 481.

40 Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05 квітня 2001 № 2346-III / Верховна Рада України. Київ: Відомості Верховної Ради України. 2001. № 29. Ст. 137.

41 Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 № 852-IV / Верховна Рада України. Київ: Відомості Верховної Ради України. 2003. № 36. Ст. 275.

42 Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22 травня 2003 № 852-IV. Верховна Рада України. Київ:Офіційний вісник України. 2003. № 25. Ст. 1175.

43 Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 № 1280-IV / Верховна Рада України. Київ: Офіційний вісник України. 2003. № 51. Т. 1. Ст. 2644.

44 Про державний реєстр виборців: Закон України від 22.02.2007 № 698-V / Верховна Рада України. Київ: Відомості Верховної Ради України. 2007. № 20. Ст. 282.

45 Про державний земельний кадастр: Закон України від 07 липня 2011 № 3613-VI / Верховна Рада України. Київ: Офіційний вісник України. 2011. № 60. Ст. 2405.

46 Про адміністративні послуги: Закон України від 06 вересня 2012 № 5203-VI / Верховна Рада України. Київ: Офіційний вісник України. 2012.№ 76. Ст. 3067.

47 Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 09 січня 2007 № 537-V / Верховна Рада України. Київ: Офіційний вісник України. 2007. № 8. Ст. 273.

48 Про електронну комерцію: Закон України від 03 вересня 2015 № 675-VIII / Верховна Рада України. Київ: Офіційний вісник України. 2015. № 45. Ст. 410.

49 Кримінальний Кодекс України / Відомості Верховної Ради України. 2001.№ 25–26. Ст. 131.

50 Цивільний Кодекс України / Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40-44. Ст. 356.

51 Кодекс України про адміністративні правопорушення / Відомості Верховної Ради Української РСР. 1984. Дод. до № 51.Ст. 1122.

52 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 31 жовтня 2001 року. Про заходи щодо вдосконалення державної інформаційної політики та забезпечення інформаційної безпеки України: Указ Президента

України від 6 грудня 2001 року № 1193/2001 / Офіційний вісник України.2001. № 50. Ст. 2228.

53 Про доктрину інформаційної безпеки України: Указ Президента України від 8 липня 2009 року № 514/2009 / Офіційний вісник Президента України. 2009. № 20. Ст. 677.

54 Про затвердження Річної національної програми співробітництва Україна – НАТО на 2011 рік: Указ Президента України від 13 квітня 2011 року № 468/2011 / Офіційний вісник України. 2011. № 12. Ст. 634.

55 Про Національний план з виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України: Указ Президента України від 22 квітня 2011 року № 1121/2007 / Офіційний вісник Президента України. 2011.№ 13. Ст. 657.

56 Про Національний план дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 роки. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава: Указ Президента України від 12 березня 2013 року № 128/2013 / Офіційний вісник Президента України. 2013.№ 7. Ст. 249.

57 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 31 жовтня 2001 року. Про заходи щодо вдосконалення державної інформаційної політики та забезпечення інформаційної безпеки України: Указ Президента України від 6 грудня 2001 року № 1193/2001 / Офіційний вісник України.2001. № 50. Ст. 2228.

58 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 року. Про Стратегію кібербезпеки України. : Указ Президента України від 15 березня 2016 № 96/2016 / Офіційний вісник України. 2016№ 23.Ст. 899.

59 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року. Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України.: Указ

Президента України від 14 березня 2016 № 92/2016 / Офіційний вісник України.2016.№ 23.Ст. 898.

60 Про Порядок розгляду електронної петиції, адресованої Президентові України : Указ Президента України від 28 серпня 2015 № 523/2015 / Офіційний вісник України. 2015.№ 70. Ст. 2301.

61 Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації: Указ Президента України від 23 грудня 2011 № 1067/2011 / Офіційний вісник України.2011.№ 94.Ст. 3417.

62 Про телекомунікації, статті 2 Указу Президента України Про Національну комісію з питань регулювання зв'язку України. Рішення Конституційного Суду України від 08.10.2008 № 21-рп/2008 у справі за конституційним поданням 55 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин другої, третьої статті 17, частин першої, дев'ятої статті 20 Закону України / Офіційний вісник України.2008. № 80. Ст. 2699.

63 Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо національних комісій, що здійснюють державне регулювання природних монополій, у сфері зв'язку та інформатизації, ринків цінних паперів і фінансових послуг : Закон України від 07 липня 2011 № 3610-VI / Верховна Рада України. Київ: Офіційний вісник України.2011.№ 60. Ст. 2404.

64 Возіянов А. О. Інформаційна політика України: актуальні питання реалізації.Право і суспільство. 2011. № 4. С. 12-19.

65 Постанова Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2013 р. № 958 "Про затвердження Положення про Державну інформаційну систему електронних звернень громадян / Офіційний вісник України. 2014.№ 4.Ст. 104.

66 Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2013 р. № 198 "Про затвердження Порядку реєстрації, перереєстрації безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу" / Офіційний вісник України.2013. № 26.Ст. 859.

67 Постанова Кабінету Міністрів України від 3 січня 2013 р. № 13 “Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного порталу адміністративних послуг” / Офіційний вісник України.2013.№ 4. Ст. 109.

68 Постанова Кабінету Міністрів України від 6 червня 2012 р. № 546 “Про затвердження Положення про електронний реєстр пацієнтів” / Офіційний вісник України. 2012. № 47. Ст. 1232.

69 Постанова Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2012 р. № 303 “Про затвердження Положення про створення та функціонування Єдиного державного реєстру злочинів торгівлі людьми” / Офіційний вісник України. 2012.№ 30.Ст. 1112.

70 Постанова Кабінету Міністрів України від 13 липня 2011 р. № 752 “Про створення Єдиної державної електронної бази з питань освіти” / Офіційний вісник України. 2011.№ 55. Ст. 2191.

71 Постанова Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. № 616 “Про затвердження Положення про Державний реєстр баз персональних даних та порядок його ведення” / Офіційний вісник України.2011.№ 45.Ст. 1833.

72 Постанова Кабінету Міністрів України від 20 лютого 2013 року № 118 “Про затвердження Примірного положення про центр надання адміністративних послуг” / Офіційний вісник України. 2013.№ 16.Ст. 557.

73 Постанова Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2012 року № 887 “Про затвердження Типового положення про структурний підрозділ місцевої державної адміністрації” / Офіційний вісник України. 2012.№ 73.Ст. 2941.

74 Про затвердження Державної програми розвитку внутрішнього виробництва : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 вересня 2011 № 1130 / Офіційний вісник України. 2011. № 86. Ст. 3139.

75 Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого рівня на 2012-2016 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 травня 2012 № 397 / Офіційний вісник України. 2012. № 39. Ст. 1457.

76 Про схвалення Концепції створення та впровадження автоматизованої системи контролю за обігом підакцизних товарів (алкогольних напоїв та тютюнових виробів) “Електронна акцизна марка” : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2016 № 918-р // Офіційний вісник України. 2016. № 58. Ст. 2005.

77 Про схвалення Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2016 № 918-р / Офіційний вісник України. 2016. № 99. Ст. 3234.

78 Про затвердження Порядку подання документів в електронному вигляді до органу ліцензування та видачі ним документів в електронному вигляді за допомогою телекомунікаційних засобів зв'язку : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 № 561 / Офіційний вісник України.2016. № 69. Ст. 2331.

79 Деякі питання електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 № 869 / Офіційний вісник України. 2016. № 73. Ст. 2475.

80 Про затвердження Порядку внесення засобів електронного цифрового підпису до безконтактного електронного носія, що міститься в паспорті громадянина України, та надання послуг електронного цифрового підпису з використанням паспорта громадянина України з імплантованим безконтактним електронним носієм : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 № 869 / Офіційний вісник України. 2016. № 97. Ст. 3148.

81 Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення системи захисту персональних даних: Закон України від 31 липня 2013 / Верховна Рада України. Київ: Офіційний вісник України. 2013. № 57. Ст. 2046.

82 Про визнання такими, що втратили чинність, постанов Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. № 616 і від 30 січня 2013 р. № 60 : Постанова

Кабінету Міністрів України від 22.04.2015 № 232 / Офіційний вісник України. 2015. № 34. Ст. 1017.

83 Наказ МВС України від 21 серпня 2013 року № 805 “Про затвердження Порядку обробки персональних даних у базі персональних даних “Електронний журнал обліку запитів на публічну інформацію” / Офіційний вісник України. 2013. № 75. Ст. 2797.

84 Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення системи захисту персональних даних” / Офіційний вісник України. 2013. № 57. Ст. 2046.

85 Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг від 9 серпня 2013 року № 109 “Про затвердження Порядку обробки персональних даних у базі персональних даних "Працівники" Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг” / Офіційний вісник України.2013. № 67.Ст. 2459.

86 Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики від 17 січня 2013 року № 20 “Про затвердження Порядку обробки персональних даних у базі персональних даних НКРЕ” / Офіційний вісник України.2013.№ 15.Ст. 540.

87 Наказ Міністерства юстиції України від 30 грудня 2011 року № 3659/5 “Про затвердження Типового порядку обробки персональних даних у базах персональних даних”/ Офіційний вісник України.2012.№ 3.Ст. 104.

88 Про затвердження Порядку інтеграції інформаційних систем державних органів та органів місцевого самоврядування до Єдиного державного порталу адміністративних послуг : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 08 вересня 2016 № 1501/248 / Офіційний вісник України.2016.№ 85.Ст. 2791.

89 Гуржій Т.О. Адміністративне право України: навчальний посібник. Київ: КНТ, 2011. 680 с.

90 Про місцеве самоврядування: Закон України від 21 травня 1997 № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24.Ст. 170.

91 Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV / Відомості Верховної Ради України. 1999. № 190.Ст. 20–21.

92 Постанова Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. № 563 "Про затвердження Типового положення про територіальні органи міністерства та іншого центрального органу виконавчої влади" / Офіційний вісник України. 2011. № 41. Ст. 1677.

93 Руіс Мендісабаль Л. М. Зв'язки з громадськістю як комунікативний аспект державного управління : дис. канд. наук з держ. управління : 25.00.01 Київ, 2015. 189 с.

94 Данильяна О. Г. Сучасний словник із суспільних наук. Харків: Прапор, 2006. 432 с.

95 Роуз-Аккерман С. Корупція та держава. Причини, наслідки, реформи. пер. з англ. О. А. Аякринского. Київ. : Істина, 2013. 356 с.

96 Лук'янець Т. І. Маркетингова політика комунікацій. Київ: 2000. 214 с.

97 Тихомирова Є. Б. Транспарентність і відкритість діяльності влади та шляхи їх забезпечення в Україні. Наукові записки НАУ «КМА». Київ: 2002. Т. 20. Політичні науки. С. 39-40

98 Пилипенко В. С. Зв'язки з громадськістю у політиці та державному управлінніХарків: Консум, 2017. 520 с.

99 Почепцов Г. Г. Паблік рилейшнз: навч. посіб. Київ : Знання. 2006. 327 с.

100 Занецька О. В. Нові засоби масової комунікації (соціокультурний аспект). Київ. 1993. 153 с.

101 Панфилова А. П. Деловая коммуникация в профессиональной деятельности. СПб. 2001. 152 с.

102 Королько В. Г. Паблік рилейшнз. Наукові основи, методика, практика. Київ: Видавничий дім «Скарби». 2001.400 с.

103 Романенко Є.В. Комунікація як необхідна складова розвитку сучасного суспільства. Науковий вісник. №9. URL: http://www. lvivacademy.com/visnik9/fail/Romanenko.pdf

104 Степанов В. Ю. Проблеми та перспективи інформаційного суспільства службовців URL:http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2012-2/doc/1/02.pdf.

105 Рожков, В. Интернет и социальные аспекты общества. Весник МГУ.№3.– Режим доступа: convergencelab.ru/files/Rozhkov_Internet_and_society.pdf. – Название с экрана.

106 Masuda, Y.. The Information Society: as Post-Industrial Society. Washington, 1981 URL: http://www.friends-partners.org/GLOSAS/GPA-Taipei_8-15-01/ References/ Masuda/ Masuda _ 1981.html.

107 Фукуяма Ф. Доверие: социальные добродетели и путь к процветанию. М: АСТ Хранитель, 2006. 730 с.

108 Маклюэн, М. Понимание медиа: внешние расширения человека М.: Канон-Пресс. Кучково поле. 2014. 458 с.

109 Виселко, І. В. Медіапростір як соціокультурне явище: теоретичні розвідки та практичні наслідки URL: http://novyn.kpi.ua/2011-1/08-filos-Vyselko.pdf.

110 Кастельс М. Інтернет-галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства. Київ : Ваклер. 2007. 304 с.

111 Кастельс М. Становление общества сетевых структур. Новая постиндустриальная волна на Западе: Антология. Москва : Academia. 2015. С. 492-505 с.

112 Light P. Ch. New Public Service. Brookings Institution Press / P. Ch Light. 1999. 239 p.

113 Механізм незалежного звітування: Україна 2014-2015 / Independent Reporting Mechanism Open Government Partnership, Vermont Ave NW Suite

500 Washington, DC 20005. URL: http://www.opengovpartnership.org/sites/default/files/OG_UkraineReport_2016_final_print_0.pdf

114 Звіт за результатами опитування громадської думки Кіровоградської області (15 – 25 вересня 2016 року). Управління комунікацій з громадськістю Кіровоградської облдержадміністрації: URL: http://uvp.kr-admin.gov.ua/Docs/zvit_1_10_16.pdf

115 Андрєєв О. Принцип "єдиного вікна": що це таке? Урядовий кур'єр.2011. 18 січня (№ 11). Київ: ФОП Руслан Кремса, 2011. URL:http://ukurier.gov.ua/uk/articles/princip-yedinogo-vikna-sho-ce-take/

116 Кличко: Центри комунального сервісу повинні надавати киянам якісні послуги і без черг.Хрещатик: газета Київської міської ради.2016.28 грудня (№ 142). Київ: Київський медіа-холдинг, 2016. URL:: http://kreschatic.kiev.ua/ua/4912/news/1482939906.html

117 Щодо принципу роботи "Єдиного вікна". Офіційний портал Державної фіскальної служби України. 15 серпня 2016 URL: /sfs.gov.ua/media-tsentr/videogalereya/intervyu-ta-publichni-zayavi-/3392.html